

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana

2019

GLAS PODZEMLJA

GLAS PODZEMLJA, 2019

Glasilo Društva za raziskovanje jam Ljubljana

Naslov izdajatelja: Luize Pesjakove 11, 1000 Ljubljana

e-pošta: info@dzrjl.si

Internetna stran: www.dzrjl.si

Spletna izdaja: <http://pubhtml5.com/bookcase/aoga>

Urednica: Aleksandra Krajnc

Uredniški odbor: Nataša Sivec, Špela Borko

Avtorji besedil: Jure Bevc, Špela Borko, Teo Delić, Matic Di Batista, Mike Ficco, Franci Gabrovšek, Rok Grecs, Matevž Hreščak, Primož Jakopin, Viktor Koselj, Katarina Kosič Ficco, Jure Košutnik, Aleksandra Krajnc, Jurij Kunaver, Vid Naglič, Matija Perne, Nika Pišek, Primož Presetnik, Philip Schuchard, France Šušteršič, Maja Zagmajster

Avtorji fotografij risb in načrtov: Jure Bevc, Špela Borko, Matt Covington, Matic Di Batista, Mike Ficco, Sara Fleetwood, Franci Gabrovšek, Rok Grecs, Mark Grmek, Primož Jakopin, Marjan Kapele, Tomaž Krajnc, Zvone Kralj, Anton Kranjc, Primož Krivic, Jurij Kunaver, Uroš Kunaver, Iñaki Latasa, Janez Modrijan, Vid Naglič, Matija Perne, Tomaž Planina, Ester Premate, Philip Schuchardt, Matej Svetina, David Škufca, Maja Zagmajster, Tina Zagmajster

Lektura: Jure Bevc, Špela Borko, Nataša Sivec

Oblikovanje in prelom: Aleksandra Krajnc

Fotografija na naslovnici: Ledena jama v Fridrihštanjanskem gozdu (foto: Cyril Mayaud z Gregom Makovcem).

Tisk: Trajanus d.o.o.

Naklada: 110 izvodov

Ljubljana, maj 2019

ISSN 1581-8942 (tiskana izdaja)

ISSN 2536-4308 (spletna izdaja)

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana 2019
GLAS PODZEMLJA

UVODNIK

Aleksandra Krajnc

NAGOVOR UREDNICE

Številka Glasu podzemlja, ki je pred vami, je zame posebna. Z njo se namreč končuje obdobje – če temu sploh lahko rečem obdobje – mojega urednikovanja. Takšno je pač življenje, človek si postavi prioritete in za ostalo mu včasih zmanjka časa ali energije. V zadnjih letih se mi je to na žalost zgodilo z jamarstvom in ferajnom. S težkim srcem sem zato sprejela odločitev, da zapustim IO, predam blagajno in Glas podzemlja. Nikakor pa ne bom predala vseh lepih spominov, ki me vežejo na ferajn. Teh se je nabralo res veliko in z veseljem bom skozi leta dodala še kakšnega in ga morda delila z vami v kateri izmed prihodnjih števil Glasu podzemlja.

Seveda moj odhod ne pomeni, da bo Glas podzemlja po 50 letih prenehal izhajati; uredniški odbor se bo nekoliko spremenil, ostalo ostaja enako. Še vedno bom z veseljem brala vaše članke, zato le pridno pišite. Bom pa sedaj tudi jaz morala počakati na izid nove številke kot vsi ostali.

Zahvaljujem se vsem za pomoč pri nastanku še ene številke – avtorjem tekstov, fotografij in načrtov, Urošu za oblikovanje naslovnice, Juretu, Nataši in Špeli za pregled tekstov in sourednikovanje – ter vam želim prijetno branje.

Sreča drugih, osrečuje tudi nas (foto: Tomaž Krajnc).

UVODNIK

Aleksandra Krajnc: Nagovor urednice2

Dr. Jurij Kunaver: Jožetu Pirnatu - Jozlu v spomin!4

HISTORIAT

France Šušteršič : Visokogorski kras na Malih podih pod Skuto8

France Šušteršič: Njagloblje jame v Jugoslaviji v 50-ih letih prejšnjega stoletja 11

France Šušteršič: Nove raziskave v Žankani jami pri Rašporju 13

France Šušteršič: Izza ozadja raziskav Žankane jame v letu 1968 16

Viktor Koselj: Planinska jama – iskanje poti v smeri Pivke jame 19

Primož Presetnik: Zbrana bibliografija častnega člana Tomaža Planine22

Primož Presetnik: Odmev na članek Jamarska nesreča pri raziskovanju Brezna pri Medvedovi konti jeseni 1960 oz. spomine ubujaj, vendar se v kataster pomujaj! 23

IZOBRAŽEVANJE

Špela Borko: V iskanju izgubljene vizure ali kako se ne lotiti sistema25

RAZISKAVE

Rok Greccs: Dve izgubljeni jami na skopelski gmajni27

Matevž Hreščak: Petnjak28

Matic Di Batista: Brezno na Toscu30

Jure Bevc: Raziskave v Romeu v letu 201833

Matic Di Batista: Evklidova piščal36

Franci Gabrovšek: P4 iz onostranstva38

Špela Borko: Pregled dejavnosti v Kaninskih globinah40

Vid Naglič: Jamarjenje po Španiji43

TABORI

Jure Bevc: Dnevnik prvomajskega tabora 2018 na Javornikih46

Špela Borko: Kaninski dnevnik 2018 (28. 7. – 5. 8. 2018)48

Mike Ficco, Teo Delić, Katarina Kosič Ficco, Philip Schuchardt: Ekspedicija Kučka korita, Črna gora 201852

VARSTVO JAM

Jure Košutnik: Čistilna akcija DZRJL 201860

JAMARSKA ŠOLA

Nika Pišek: Jame62

Matevž Hreščak: Moje prvo jamarsko leto in pregled delovnih akcij »Kraške sekcije« v letu 201862

KOMENTARJI K DELOVANJU DRUŠTVA

Primož Presetnik: Novo registrirane jame in katastrsko gradivo prejeta v letih 2017 in 2018 64

Teo Delić: Izjemne nagrade za izjemne čase, Nagrada Viljema Puticka 201765

Špela Borko: Pregled jamskih sistemov v Sloveniji 66

Primož Presetnik: Predlog dopolnitev in sprememb vodenja preglednice Osnovnih podatkov o jamah67

Matija Perne: Podnebne spremembe na ferajnu – začetki in dosežki komisije za klimatizacijo društvenih prostorov72

Primož Jakopin: DZRJL – Predlog za spremembo imena društva v treh tujih jezikih75

USTVARJALNI JAMARJI

Maja Zagmajster: Kako nas je poziv z druge strani luže spodbudil, da smo posneli filmček o obisku Planinske jame79

Dr. Jurij Kunaver

JOŽETU PIRNATU - JOZLU V SPOMINI!

Žankana jama, oktober 1968 (foto: Primož Krivic).

Jože, Joško, Jozl, Psiho, »zamizni jamar«, »jamski satirik«, »puticist trdega kova«, k čemur bi lahko dodali še »veliki mojster in svečenik Survexa in Theriona«! To so pridevki pokojnika, od katerega smo se člani DZRJL množično poslovili 21. junija 2018 na Žalah. Mnogo, mnogo prezgodaj! Sprejel sem težko nalogo, da se poslovim od Joškota, v imenu vseh sedanjih in tudi nekdanjih članic in članov Društva za raziskovanje jam Ljubljana, nekaj časa JKLM. Vseh torej, s katerimi je prišel v stik v njegovi 55 let dolgi jamarski karieri. Še zdaleč nisem edini, ki poskuša kompetentno predstaviti njegov lik in življenje. Joškota sem spoznal v njegovih najbolj rosnih jamarskih letih, ko je bil z menoj prvič na Kaninu, star komaj štirinajst let. Od vseh članov DZRJL, ki so v šestdesetih in sedemdesetih letih prišli na Kanin, je bil najmlajši, jaz pa najstarejši. Ni čudno, da se mu je Kanin tako globoko vsedel v srce in dušo za vse življenje, podobno kot meni, a vsakemu od naju na svojski način. Joškotu predvsem kaninsko podzemlje, meni pa tudi kaninsko »nadzemlje«, kot je nekje zapisal. Tudi po tem sva si bila nenavadno blizu, čeprav se o kaninskih »starih časih« nisva nikoli kaj prida pogovarjala, bolj o novih. Ponovno je začel obiskovati Kanin leta 1997, leta 1998 pa je celo našel vhod v Renejevo brezno.

Nekaj življenjepisnih podatkov. Jože Pirnat - Jozl je bil rojen 20. oktobra 1950 v Ljubljani. Po kratki, a težki bolezni je umrl 17. junija 2018, v starosti oseminšestdeset let. Leta 1975 je diplomiral na oddelku za psihologijo Filozofske fakultete univerze v Ljubljani. Po desetih letih dela v Centru

za rehabilitacijo sluha in govora je bil od 1986 do upokojitve leta 2017 šolski psiholog na Osnovni šoli Franceta Bevka v Ljubljani. Specializiral se je za delo z učno problematičnimi učenci in je iz tega področja objavil nekaj prispevkov.

Jamarsko se je kalil pri raziskavah Najdene jame. Pri raziskovanju »nižinskih« jam je bil v drugi polovici šestdesetih in v začetku sedemdesetih eden najbolj aktivnih članov društva. Sodeloval je pri zahtevnejših odpravah v globoka brezna kot so Jazben na Banjški planoti, Gotovž nad Klano, Žankana jama v Istri, Pološka jama nad Tolminom, Ljubljanska jama v Koglu in Brezno pri gamsovi glavici na Pršivcu nad Bohinjem. Od 1964 do 1974 je v slovenski kataster jam prispeval zapisnike 24 novih jam, od tega 19 s Kaninskega pogorja. Leta 1972 je skupaj s sodelavci napisal priročnik Jamarska tehnika. Od leta 1972 do 1975 je bil Joško vodja Jamarske reševalne službe pri Jamarski zvezi Slovenije.

Z Joškotom sva junija 2011 kar nekaj dni skupaj preživela pri nas na Plužnah, pri Mojenku, kjer so tekle zadnje priprave za izdajo Kaninskega vodnika. Takrat sva se oba močno trudila, da bi bili besedilo in ilustracije za kaninski vodnik pravočasno pripravljene za tisk. V njem je objavil samostojen prispevek (Kaninske jame v tekmi za prvenstvo, 67–78, 2011). Še pred tem je s poročilom o kaninskih jamah sodeloval tudi pri Soških razgovorih (Kaninsko jamarstvo, 77–98, 2002). Ob vsakokratni objavi njegovih računalniških grafov sem bil navdušen, vesel in ponosen hkrati, da imamo med seboj takega strokovnjaka. V COBISSU je zastopan s štirimi bibliografskimi enotami, v Glasu podzemlja pa je objavil devet prispevkov (po Wikipediji).

Šele ko se nekdo poslavlja od tega sveta, se mu skušamo, kot je pogosto, včasih tudi prvič in zadnjič čim bolj približati, ga dojeti, spoznati kolikor mogoče v celoti in pri tem odkrijemo presenetljive stvari. Pri Joškotu se je zgodilo še več. Iz spomina posameznikov, iz računalniških zapisov in iz literature se vsipa množica informacij in gradiva o njegovem obsežnem delu za slovensko jamarstvo in speleološko informatiko. Nekaj izposojenih izjav, ki so jih v dneh pred pogrebom na društveni listi zapisali njegovi jamarski prijatelji in tovariši, pove o Jozlu mnogo.

Matjaž Pogačnik: »Član z veliko začetnico. V času, ko je Nasa objavila prve 3D posnetke iz Marsa, nam je Jozl na ferajnu razlagal o vrml jeziku in kmalu postavil 3D model Kanina. Tako smo se lahko mnogo let pred pojavom Google Earth-a virtualno sprehajali po Kaninu. Sčasoma je s »peš klikanjem po načrtih« dodal prve 3D poligone jam in s tem je model postal uporabno orodje. Mi pa smo se navadili, da mu je podatke smiselno dostavljati v elektronski obliki. S satiro (v obliki Krovskih novic, sedem številok od maja do julija 2002) je dokazal, da je možno umiriti tudi najhujše primere »kronične nezrelosti« nekaterih posameznikov iz slovenskih jamarskih vrst. Iz današnje perspektive je težko razumeti takratno stanje duha ter trolanja na neki takratni listi.«

Špela Borko je napisala: »Moja prva misel je bila, priznam, kdo mi bo pa zdaj model Kanina poslal, še preden pridem s hriba? Kar pove vse o njegovi vpetosti v Kaninske raziskave, leta in generacije na stran. Bil je pomemben član ekipe, ki je decembra 2016 popeljala P4 na jurja - njegovo celonočno programiranje nam je večkrat vllilo poguma, da zagrizemo ponovno, vsem preprekam navkljub. Pripravil nas je, da smo odprli QGIS in po vsaki večji akciji sem nestrpnost čakala njegov mail s pripunko »3D«.«

France Šušteršič: »V času 1976–80, ko sem bil vodja na novo postavljene Strokovne komisije JZS, je po aktivnostih in idejah poleg še enega našega člana posebej izstopal Joško Pirnat - Jozl. Tudi z njegovo pomočjo je komisija postavila temelje izobraževalnemu sistemu, ki so se bolj ali manj ohranili do danes. Jozl bi za to zagotovo zaslužil najvišja priznanja.«

Metod Di Batista: »Preko jam se je ukvarjal tudi z alpinizmom in splezal kar nekaj, za takrat zahtevnih smeri, v naših čudovitih gorah - pozimi in poleti. Bil je natančen pri proučevanju opisov plezalnih smeri in s tem dober in koristen soplezalec. Izkušnje iz alpinizma je koristno uporabljal pri zahtevnih plezalskih raziskovanjih v jamah. V veteranskih časih je uspešno organiziral druženje veteranov (PST - Pot spominov in tovarištva) in ostalih ob obiskih velikih jam kot so Labodnica, Planinska jama in Mala Boka. Imel je velik smisel za humor in nas je pogosto zabaval« (V Velikem manipulatorju, humorističnem članku v Glasu podzemlja 2002, je pisca tega nekrologa imenoval Julij Kunst Auer, kar sem odkril šele sedaj). »Z navdušenjem je spremljal sedanjo generacijo in sproti risal načrte novih velikih odkritij.«

V lovski koči na Goričici, Kanin, 26. avgust 1964. Od leve: Joško Pirnat, Janez Ileršič, Jurij Kunaver, Anton Kranjc, Igor Košir, Primož Krivic, Anton Suwa (foto: Tomaž Planina).

Pri planinskem domu Petra Skalarja na Kaninu, avgust 1965. Od leve: Primož Krivic, Janez Velikanje, Metod Di Batista, Renato Verbovšek (foto: Janez Modrijan).

Marjan Juvan, Janez Ileršič, Jože Pirnat, Anton Suwa in Janez Velikanje, Kanin, pri breznu I 22 (foto: Primož Krivic).

*Joško Pirnat in Marko Jurečič, Kanin, 25. 6. 1973
(foto: Anton Kranjc).*

Erič Miran - Pac: »Žalosten sem, ker ne bo več mogoče prebirati njegovih subtilnih komentarjev, ki so vedno zadeli bistvo in razgalili neumnosti.«

Kristofer Pečar-Bajsi: »Umrli je Član z veliko začetnico, veteran, idejni oče in Veliki koordinator modernega kaninovanja, Joško Pirnat - Jozl.«

Anton Simonič - Mič: »Dvakrat žalosten. Jozla nisem poznal samo po jamarski liniji, ampak tudi kot nekdanjega člana kolektiva Centra za razvoj univerze v 70-tih letih. Računalniki so takrat delali še na kartice, Jozl je bil pa že takrat čisto »noter«. Mislim da je bila ta služba kar pomembna za Jozlovo kasnejše računalniško udejstvovanje, saj je bilo to pionirsko obdobje in on je vse od takrat sledil razvoju in bil na tekočem z novostmi.«

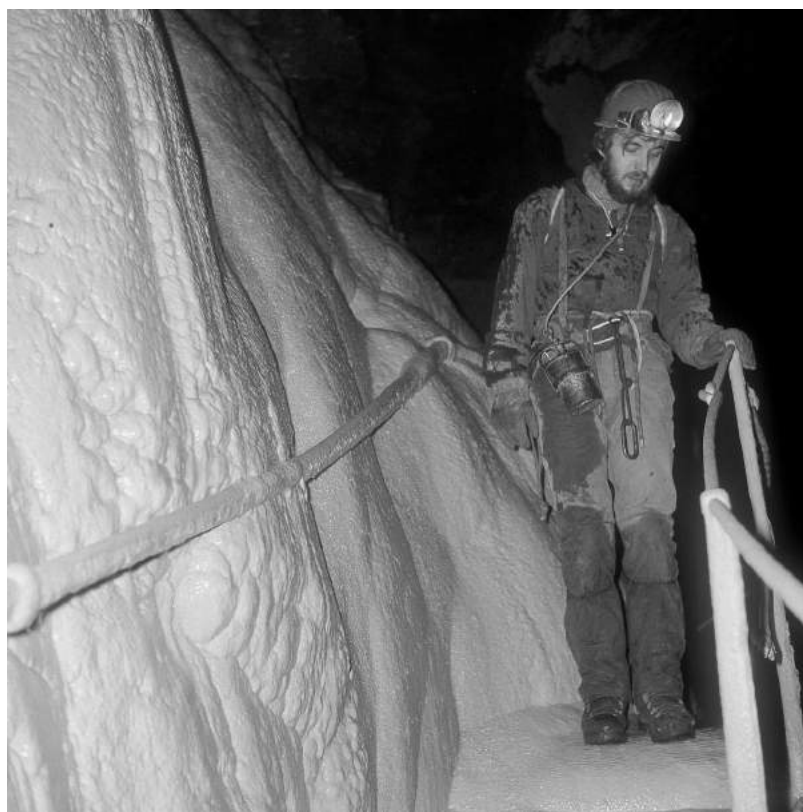
Gregor Pintar: »Idejni oče speleo.net-a, veliki koordinator K.O.R.K.-a in nepozabni urednik Krovskih novic. Skratka, društvo je porinil v informacijsko dobo.«

Janez Modrijan - Modrc: »Spominjal se ga bom do konca svojih razmišljanj o jamariji. Bil je zanimiv sogovornik in neutrujen praskač po računalniku v drugi polovici svojega življenja, pa čeprav ne vedno razumljen z naše strani.«

Jure Košutnik – predsednik: »Jozlova smrt je velika izguba za ferajn, še posebej za vse raziskovalce Kanina. Naj mu SurveX in Therion dobro delata na nebeškem kompjuterju.«

V jami Pekel, 11. 1. 1975 (foto: Tomaž Planina).

Joško v Škocjanskih jamah, 22. 2. 1975 (foto Tomaž Planina).

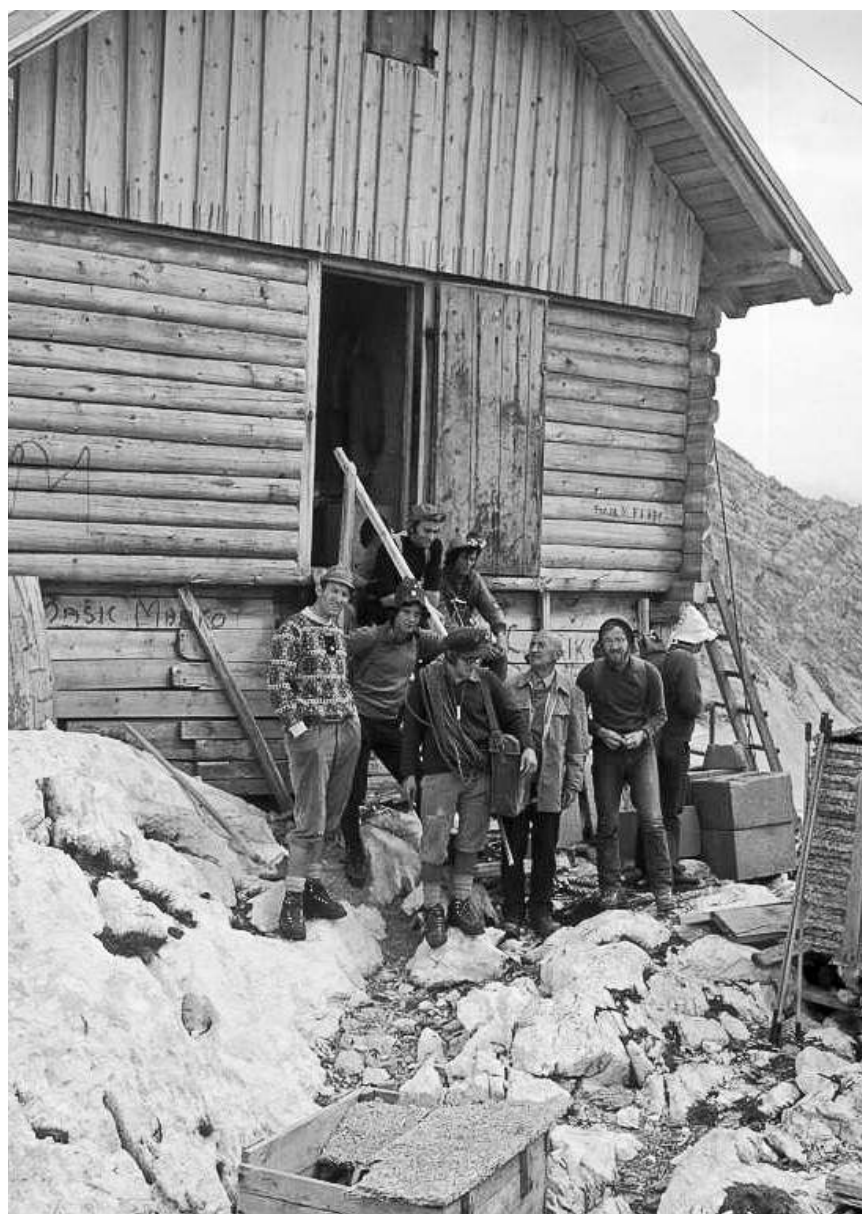
Joško je sam napisal na svoji spletni strani, da je imel strastno rad merjenje in risanje načrtov, kar je s pomočjo računalniške tehnike neprestano izboljševal, tudi grafične načine prikazovanja kaninskega podzemlja in nadzemlja. Na zgledno urejeni spletni strani kanin.speleo.net je zapisal: »Na tem spletnem mestu želimo na pregleden način predstaviti dosežke jamarskega raziskovanja Kanina. Podatke o jamah smo zbrali na interaktivni karti, izdelali smo tudi 3D modele jamskih rovov v gori in objavili načrte nekaterih velikih jam, avtor spletne strani pa v svojem kotičku objavlja zapise o računalniškem jamomerstvu in njegovi spletni uporabnosti... O raziskovanju jam na Kaninu smo začeli na svetovnem spletu pisati že leta 2000... Prvo internetno karto Kanina smo izdelali leta

2010... Naš cilj je, da bi na tem spletnem mestu zbrali in povezali kar največ podatkov o kaninskih jamah, na kartah, z načrti, modeli in meritvami. Podatki naj bi bilo čim bolj aktualni, iz njih naj bi bila razvidna tudi zgodovina kaninskih raziskav. Posodabljanje podatkov je seveda odvisno od sprotne dela avtorja strani, dostopnosti podatkov (npr. načrtov, poročil ipd.) in sodelovanja oz. dela kaninskih raziskovalcev.«

Z vsem zgornjim, s to bogato dediščino si je Joško - Jozi sam postavil najlepši spomenik. Skušali jo bomo ohraniti za prihajajoče rodove jamarjev. Hvaležni smo mu za dolgoletno prijateljstvo in za vsa prizadevanja, da je kaninska speleologija postala prepoznavna širše in to na naj sodobnejši način.

Bibliografija Jožeta Pirnata (po COBISS-u):

- Pirnat, J. (avtor, ilustrator), Planina, T., Krivic, P., 1972. Jamarska tehnika. Ljubljana: Jamarska zveza Slovenije, 81 str., ilustr.
- Pirnat, J., Bregar-Golobič, K., 1996. Pravica do zasebnosti, varstvo osebnih podatkov in šolsko svetovalno delo. V: Rupar, B. (ur.), Počervina, L. (ur.). Profesionalizacija šolskega svetovalnega dela : posvet : Portorož, 24.–26.4.1996. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev, Sekcija šolskih svetovalnih delavcev. str. 128.
- Pirnat, J., 2002. Jamarstvo na Kaninu. V: Kunaver, Jurij (ur.). Soški razgovori 1 : zbornik za domoznanstvo Zgodovinske sekcije KD Golobar = proceedings for the regional studies of the History Section of the Cultural Association Golobar. Bovec: Zgodovinska sekcija Kulturnega društva Golobar. str. 77–98, ilustr.
- Pirnat, J., 2011. Kaninske jame, v tekmi za prvenstvo. V: Kunaver, J. (ur.). Kaninsko pogorje in učna pot na Prestreljeniških podih : naravoslovni, zgodovinski in turistični vodnik. 1. izd. Bovec: Turistično društvo. 167 str., ilustr.

Pred kladaro na Malem Skednju, Kanin, avgust 1975. Od leve: Jurij Kunaver, Klemen Primož, Marko Jurečič, Egon Pretner, Joško Pirnat, Jože Žumer, zadaj sedita na stopnicah, od leve: Radovan Lipušček, Jurij Jaka Jakofčič (foto: Jurij Kunaver).

HISTORIAT

France Šušteršič

VISOKOGORSKI KRAS NA MALIH PODIH POD SKUTO

Ena novosti, ki jih je naše društvo vneslo v slovensko jamarstvo, je tudi sistematično raziskovanje visokogorskih jam. Prva raziskovanja so potekala na Malih Podih pod Skuto in na Kriških podih. Začeti je bilo treba takorekoč iz nič, saj ni bilo ne izkušenj, ne opreme. Jože Štirn, ki je bil ena od lokomotiv, je v dveh zaporednih letih v Proteusu objavil poročili o raziskovanjih in odkritjih preteklega leta na Malih Podih. Do kdaj so raziskovanja trajala, ni prave dokumentacije. Vsekakor je v Cojzovi koči poleti 1956 še viselo opozorilo planincem, naj se ne pustijo zavesti jamarskim markacijam. Za prvi dve leti obstojijo sistematično narejeni, za tiste čase res vzorni zapisniki. Lahko bi rekel tudi vzorčni, saj se je shema, ki so jo položili, s prilagoditvami ohranila do danes. Zanimivo pa je še nekaj. Tedaj je vsaj v teoriji »poljudnoznanstveni« vidik jamarstva še prevladoval nad »raziskovalnim«. Je pa ob enem postajalo jasno, da vse zahtevnejše jame sedenja na dveh stolih vnaprej ne bodo dopuščale. Z dovoljenjem Prirodoslovnega društva navajamo za spoznanje skrajšani »Poročilo Društva za raziskovanje jam v Ljubljani«, ki ju je sestavil Jože Štirn. Kasneje so uredniki časopisov in revij, kjer s(m)o objavljali, »društveno« plat v korist individualne popolnoma izločili.

Jože Štirn

Visokogorski kras na Malih podih pod Skuto

(Poročilo društva za raziskovanje jam v Ljubljani / Proteus 16, 1953/54, 9, 252–255)

Raziskovanje krasa na Malih Podih se je pričelo leta 1951, ko sva dva člana imenovanega društva odšla na Pode, jih pregledala in markirala dvanajst vhodov v jame. Avgusta 1953 pa je odšla štiričlanska odprava ponovno na Pode, to pot opremljena s potrebnim plezalnim in raziskovalnim orodjem. GRS nam je odstopila bivak na Malih Podih in s tem naše delo zelo olajšala.

Mali Podi ležijo v osrčju Kamniških planin, v višini 2000 metrov. Ta planota je s treh strani obdana z gorskimi grebeni. Sleme in Skuta jo omejujeta na zahodni, Rinka na severni in Turska gora na vzhodni strani; le na južni strani je odprt prehod preko Žmavčarjev v dolino Kamniške Bistrice. Zahvaljujoč se svoji odročnosti imajo Mali Podi le malo obiskovalcev. Zato so Mali Podi ohranili še v veliki meri svojo prvobitno sliko. Še nikjer v slovenskih gorah nisem videl toliko gamsov kot tu. Tudi bali se nas niso preveč, saj sem jim večkrat prišel v neposredno bližino, enkrat je celo gams prišel kakih deset metrov do mene, da potolaži svojo radovednost. Posebno me je pa spravil v začudenje neki hermelin, ki je prihajal po koščke sira, katerega smo mu nastavili, čeprav smo bili komaj tri metre od njega.

Geološko so Podi sestavljeni iz gornjetriadnega¹ apnenca, le ponekod so tudi manjši vložki rjavega peščenjaka. Skladi padajo v smeri JZ in imajo 40° naklona.

Pri teh pogojih se je kras na Podih razvil v vsej svoji pestrosti. Posebno lepo so se razvile škraplje, ki so značilne za Male Pode, kakor sploh za vse visokogorske planote (Kredarica, Križki Podi). Vegetacija je v takem terenu zelo slaba; zato je apnenec v celoti izpostavljen vplivu snežnice. Zaradi tega dosežejo škraplje tu prav čudovite oblike, saj so rebra visoka včasih 1 m in ostra kot nož. Poleg rebrastih in mrežastih škrapelj smo naleteli na neko novo obliko, ki smo jo imenovali pokrite škraplje. Te nastanejo tako, da snežnica odnese malo odporen material med dvema skladoma, ponovno pritekajoča snežnica pa gloje škraplje ravno tako kot površinska.

Vrtače tu zamenjajo kotli, ki so kaj pogostni. V bistvu so tudi kotli vrtače, le s to razliko, da imajo vrtače poševne, kotli pa navpične stene. Pri nastajanju vrtač gloje voda poševno, pri kotlih pa navpično. Domnevam, da kotli nastajajo tam, kjer zaradi tektonskih pogojev lahko obleži več snega – nekakšen snežni valj. Na robovih in na dnu tega valja se sneg tali in proti dnu pronicajoča snežnica

¹ Takrat je še veljalo, da se geološka doba, ki jo označujemo s »T«, imenuje triada – danes ji pravimo trias.

gloje stene; voda pa, ki se nabira na dnu, pogloblja kotel. Ta kemični pojav lahko po njegovem učinku primerjamo z bolj znanim fizikalnim pojavom. Če položimo kovinski valj na blok ledu, se prične led pod njim taliti, valj pa se pogreza vedno globlje.

Voda, ki se nabira na dnu kotla, si mora seveda poiskati pot za odtekanje in ta najde navadno v tektonskih razpokah na dnu kotla. Po teh razpokah voda odteka, raztaplja apnenec in tako ustvarja prvi tip jam v visokogorskem krasu. Takih jam je na Malih Podih veliko, a jih zaradi pomanjkanja časa nismo mogli raziskati. Lep primer je jama št. V, ki smo jo raziskali. Vhod v jamo je v steni velikega kotla v isti višini kot vrh 10 m visokega snežnega valja, ki leži v kotlu. Torej je dno tega kotla sedaj 10 m nižje kot vhod v jamo, ker se je dno kotla že toliko poglobilo, da ima voda drug odtok na dnu kotla in da se tvori nova jama tega tipa. Dno kotla je gotovo nekdanje ležalo v višini vhoda v jamo in je voda odtekala po tej jami. Raziskani del jame je 21 m dolg in 40° naklonjen. Jamo zapira skalnat blok in zato nismo mogli prodirati naprej, ugotovili pa smo, da se nadaljuje v 30 m globokem breznu.

Drug tip jam so ozka, popolnoma gladka in navpična brezna, ki nastanejo ob navpičnih razpokah. Taka jama je brezno, ki smo ga imenovali Špikovo brezno. Ta je pravzaprav le 15 m globoka navpična cev z deltoidnim prečnim profilom in kot taka manj zanimiva. Zanimivejša pa je struktura snežnega stožca, ki leži na dnu jame. Ta stožec sestoji iz štirih plasti. Prva zgornja plast sestoji iz 0,5 mm debelih zrn snega, druga iz 1,5 mm debelih zrn. Med drugo in tretjo plastjo so votline. Tretjo plast sestavljajo 6 mm debela, skoraj popolnoma okrogla zrna ledu in četrta plast je kompakten, prozoren led. Kakšni so bili pogoji za nastanek te čudovite tvorbe, ne vem; vsekakor pa bi bilo zanimivo ta pojav natančneje raziskati.

Najredkejši tip jam na Podih so poševne jame, ki imajo svoj vhod na površju. Nastanejo le tedaj, če je med dvema plastema manj odpornejši material, ki ga voda lahko odnese. Ta primer je jama št. I. Vhod leži na koncu nekakšne dolinice z enakim naklonom kot skladi. Tudi jama ima isti naklon in je dolga 38 m ter visoka 3–5 m. V jami je precej snega. Samo v tej jami smo našli nekakšno jerovico rjave barve. To je tudi edina jama, kjer smo našli nekatere troglofilne živali (*Triphosa dubitata*, *Collembolidae*).

Večja in bolj razčlenjena je jama št. IV; ta leži med dvema kotloma. Vhod te jame je 10 m globoko brezno s snežnim stožcem na dnu. Od tod pridemo po 3 m globoki stopnji na

snežni greben v 12 m dolgi in 3 m široki glavni dvorani. Proti severu se jama nadaljuje v 25 m dolgem glavnem rovu, v katerem so ogromne količine snega, ki z nekakšnim snežnim sifonom zapira jamo, kar onemogoča nadaljnje prodiranje. Stranski rov nas pripelje do 8 m globokega brezna, katerega dno ima obliko pravokotnika, kjer sem se počutil kot v krtini, smo ta del krstili za Grobnico. Brezno se sicer nadaljuje, a ga zapira velik leden blok; med steno in ledom je le ozka špranja, rahlo zadelana s snegom. Ko se mi je pod nogo utrgal kos snega in padel v brezno, sem ocenil, da sledi še najmanj 30 m brezna.

Ta jama ima še več stranskih rogov, ki pa so manj pomembni. Vseh rogov smo namerili 110 m.

Najgloblja jama, ki smo jo obiskali, pa je brezno št. VI. S plezalnimi orodjem, ki smo ga imeli s seboj, smo dosegli globino 80 m, ocenili pa smo, da se jama nadaljuje še z najmanj 60 m brezna. Del jame, ki smo ga preiskali, se spušča v treh stopnjah v globino. Na dnu zadnjega, 20 m globokega, previsnega brezna je strm leden stožec, na severni strani dna pa se jama nadaljuje s prej omenjenim 60 m globokim breznom, ki še ni bilo premagano. To nas še čaka v prihodnji sezoni.

Na tej ekspediciji smo raziskali šest jam, gotovo pa ta gorski svet skriva še mnogo jam, predvsem globokih brezen in morda ni preveč neskromno, če trdimo, da bomo tu dosegli globino 200 m, seveda s primerno opremo in ob primernih vremenskih prilikah.

To na Malih Podih. Kaj pa skrivajo še Veliki Podi, Križki Podi, Korošica, Kredarica, Dolina sedmerih jezer? To so kraji, kjer bodo imeli jamarji še dela za leta in leta, saj so raziskovanja na Malih Podih šele prvi, skromni začetki raziskovanja našega visokogorskega krasa.

(*Proteus XVI*, 1954/5 9, 247–251)

...²

Že v lanskem letniku smo kratko poročali o breznu VI, kjer pa raziskovanja niso bila končana zaradi pomanjkanja orodja. Pričakovano, da bomo tu dosegli globino kakih 200 m, pa so nas prevarala – jama se konča v globini 50 m. Kljub temu pa je ta jama zelo pestra in zanimiva ter zaradi snežnih razmer tudi dokaj težavna, saj je skoraj »zimsko alpinistični« problem.

Vhod v to jamo leži v prelomnici na majhni travnati palici, nedaleč od bivaka. Po vertikalnem skoku (10 m) pridemo

² Tu je izpuščenih 6 odstavkov, ki se ukvarjajo s strokovnimi podrobnostmi in bi motili gladek potek besedila.

na nekakšna poličko, ki je v bistvu le vrh strmega snežišča, dolgega 12 m. Za njim sledi kratek skok (5 m), ki nas privede na zelo izpostavljeno snežno opast vrh novega 20 m dolgega zelo strmega snežišča. Ta snežišče se konča odsekano, v obliki snežne strehe; 3 m pod njo je imponanten 4 m visok snežni stožec v večji dvorani (18 m x 6 m). Lahko bi jo imenovali kristalna dvorana, kajti vse stene in strop se čarobno leskečejo v luči acetilenk, ker so stene obložene s požledom, ledenimi kapnički, slapovi in drugimi ledenimi tvorbami. Za to dvorano sledi po 16 m strmega in suhega rova, praktično brezna, manjša 14 m dolga dvorana, kjer je tudi konec jame. Ta jama leži – kakor tudi vse ostale na Malih Podih – v gornjetriadnem apnencu, katerega skladi padajo v smeri SV–JZ z naklonom 40°. Temperatura v jami je razmeroma visoka, od 4 °C v gornjem do 2,5 °C v spodnjem delu jame.

Še zanimivejši sta brezni XII in XIII, ki smo ju našli v steni, ki pada z Malih Podov proti Žmavčarjem. Obe brezni sta ledeni in izredno spominjata na brezna na podih avstrijskega Dachsteina.

Vhod v brezna XII je kratka, 6 m globoka stopnja, ki nas vodi preko malega naravnega mostu v dvoranico, za katero sledi 15 m dolg jašek prepadnega značaja, to pa zaradi mnogih skalnih skokov in poličko³. Te poličke je izoblikovalo najbrž padajoče kamenje, kajti strop dvoranice in jaška je zelo pretrt in krušljiv. Za tem jaškom sledi navpično brezno, globoko 13 m. Po njem pridemo na nekakšen greben z izredno strmimi pobočji. Severno pobočje tega slemena pada v veliko mošnjasto dvorano, južno pobočje pa preide v obliki 8 m dolgega skalnega skoka na strmo snežišče. To snežišče sestavlja ledena baza, ki jo prekriva tanka plast snega. Ob koncu tega 10 m dolgega snežišča se ta dokaj široki rov zoži in razdeli v dva 10 m dolga in zelo ozka rova, ki sta za človeka komaj prehodna. Oba se končata v steni nove mošnjaste dvorane, katere višino smo ocenili na 20 m. Žal pa sta izhoda teh rogov v dvorano preozka za človeka in bi ju bilo treba razstreliti. To bomo skušali napraviti drugo leto. Izredno zanimiva pa je že prej omenjena velika dvorana, na skici označena s črko H. Visoka je kakih 15 m, in dolga 18 m. S treh strani obdaja njene stene 11 m visoka obloga iz prozornega, sivo zelenega ledu. Povprečna debelina ledu znaša okrog 2 m, proti dnu pa se debelina vedno bolj večja. Le severna stena dvorane, ki je popolnoma navpična in gladka, je brez te ledene obloge. Dno dvorane je pokrito s snegom, kar da slutiti, da se tu brezno nadaljuje, a je

med ledom in steno le snežen čep. Skoraj grozljiv je vtis, ki ga dobimo ob pogledu na ta ledeni kotel, posebno na nekaterih mestih, kjer je led odstopil od stene in grozi, da se tak ledeni nož ogromnih dimenzij ob najmanjšem dotiku zruši v prepad.

Najgloblje od vseh, ki smo jih raziskali, pa je brezno XIII z globino 80 m. Vhodni del te jame je imponantna dvorana, ki je zaradi mnogih vhodov še vsa v dnevni svetlobi. Posebno lep je strop te dvorane, ki je izoblikovan kot strop gotske cerkve. Dno je na debelo prekrito z gruščem. Za dvorano sledi 17 m dolg poševen rov, ki je v prednjem delu podornega, v zadnjem pa korozijskega značaja in se tudi končno zoži v ozko, zelo izprano razpoko, ki smo jo komaj premagali. Ta razpoka je še v stropu obširnega popolnoma navpičnega brezna, ki je globoko 21 m. Le v zgornji tretjini je majhna polička, sicer pa je brezno izredno nerazčlenjeno. Presenečajo nas v tem breznu velike dimenzije, ne toliko v globini kot v širini – ponekod znašajo do 20 m. Dno brezna (15 x 6 m) prekriva ledenik, katerega debelina gotovo presega 10 m. Tudi v stenah je več kaminov in razpok z ledenimi slapovi in kapniki.

V severni steni brezna je med podornimi skalami 11 m dolg, poševen rov, ki nas pripelje v manjše brezno (10 m). Tudi dno tega brezna prekriva debelejša ledena plast. To brezno je v zvezi z velikim breznom tudi po navpičnem kaminu in prečnem rovu. Ta ima svoj izhod v veliko brezno 12 m nad njegovim dnom.

Izredno zanimiv je potoček, ki priteka iz stropa že imenovanega veznega rova (temp. vode 0,5 °C, temp. zraka 0 °C) in pada kot slap v malo brezno, kjer se jama najbrž nadaljuje, vendar zaradi pomanjkanja orodja tu nismo mogli prodirati naprej. Upajmo, da nam bo prihodnje leto prineslo nove možnosti in sredstva, brez katerih je delo v visokogorskem krasu zelo otežkočeno, če ne sploh nemogoče. Prepričani smo, da nas čakajo tu še velika in zanimiva odkritja, ki pa so dosegljiva le z brezhibno opremo, katere pa za sedaj še ni. Morda bi ne bilo napak, če bi odločujoči faktorji tudi jamarstvu dodelili izdatnejša materialna sredstva, saj ima raziskovanje našega slabo poznanega krasa ne le znanstven, temveč tudi gospodarski, turistični in športni pomen. Naposled pa je to raziskovanje tudi naša moralna dolžnost.

³ Tu očitno manjka tekst, a tak je že izvirnik. Verjetno je manjkajoči tekst nekaj pojasnjeval.

France Šušteršič

NJAGLOBLJE JAME V JUGOSLAVIJI V 50-IH LETIH PREJŠNJEGA STOLETJA

Širši okvir dogajanja v Žankani jami leta 1968 je brez poznavanja splošnih okoliščin od WWII dalje težko razumljiv. Kot uvod v nadaljnjem navajam izvlečke treh člankov na tematiko tedanjih najglobljih jam, ki so izšli v Naših jamah oz. v reviji *Acta Carsologica*. Da bi bila organizacijski in tehnični vidik bolj razvidna, je ostala vsebina namenoma odstranjena. Članke navajam v logičnem redu, ne pa po času nastanka.

France Hribar

Najgloblja brezna v Jugoslaviji

(*Naše jame*, 1, 1959, str. 29)

Med najglobljimi brezni na svetu se v slovstvu navajajo tudi štiri brezna v Jugoslaviji, ki vsa presežejo 400 m globine. Od teh sta Jazben na Banjščicah in Habečkov brezen pri Črnem vrhu nad Idrijo v Sloveniji, Zakajna jama pri Rasporju v Čičariji in požiralnik Gotovž pri Klani pa na Hrvaškem. Ta brezna so raziskali italijanski jamarji med obema vojnoma. Jazben je veljal za naše najgloblje brezno, za njim pa so sledili Habečkov brezen, Zakajna jama in Gotovž.

Kakor drugod po svetu se tudi pri nas odpravljajo jamarji kdaj v že znana brezna, da jih ponovno raziščejo. Med zgoraj naštetimi je bil prvi na vrsti Habečkov brezen, ki je veljal ob odkritju l. 1926 z namerjenimi 480 m globine za takrat najbolj globoko znano brezno na svetu. Ponovna raziskava julija 1954 je ugotovila vrsto napak prvotnega načrta predvsem glede globin posameznih notranjih brezen. Po novih meritvah je Habečkov brezen globok le 336 m, torej kar za 144 m manj, kot so navajali prej.

...

Druga velika odprava je šla avgusta 1958 v Jazben. Prvič je bilo to brezno do dna raziskano in izmerjeno l. 1928. Takrat ugotovljena globina je znašala 518 m. Tudi tu so prvi raziskovalci posamezna notranja brezna ocenili preveč globoko. Po novih podatkih je Jazben globok le 365 m, torej kar za tretjino manj.

Ker merita po starih podatkih Zakajna jama 450 m in Gotovž 420 m, se je z našimi izsledki do temelja spremenil vrstni red najglobljih brezen v Jugoslaviji. Dotlej vodilni brezni na Slovenskem sta sedaj na tretjem oziroma na

četrtm mestu, najgloblji znani brezni pa sta oni v Istri. Zelo nas zanima, če bodo morda tudi tam nova merjenja dognala podobne pogreške. Zato z napetostjo pričakujemo izsledkov odprave hrvaških jamarjev v Gotovž, ki bo že letos v maju.

Velike napake starih meritev so razumljive, saj so morale prve odprave pri prodiranju v globoka brezna premagovati hude fizične napore, vrh tega pa so današnja merjenja tudi preciznejša.

...

France Habe, France Hribar, Pavel Štefančič

Habečkov brezen (kat št. 487)

(*Acta Carsologica*, 1, 1955, str. 25–39)

Svet med Trnovskim gozdom na zahodu in Hrušico na jugu, ki sega na severu do strmo odrezanih pobočij doline Idrijce in Zale, je 650 do 750 m visoka, okrog 30 km² obsegajoča trikotna Črnovrška planota nad Idrijo.

...

Med brezni in požiralniki izstopa po pomembnosti in globini Habečkov brezen, ki leži 2,6 km severno od vasi Črni vrh. Da rešijo problem razvodja med Jadranskim in Črnim morjem v tem odseku, so ga raziskali tržaški jamarji. Ocenili so vhod v brezno s koto 640 m, njegovo globino do gladine jezercerca na dnu pa s 480 m, kar bi pomenilo, da je jezerce v nadmorski višini 160 m (Gariboldi, 1927; Picciola, 1927; Prez, 1927, 1928). Ta kota bi dopuščala dve možnosti: odtok vode do 13,2 km oddaljenih izvirov Vipave, ki so 103 m nad morjem, ali pa odtok pod flišno odejo Vipavske doline neposredno v Jadransko morje. Italijanski speleologi pa so se odločili za podzemeljski odtok proti Črnemu morju, in sicer v dolino Kolpe pri Karlovcu ali v Savo pri Zagrebu (Picciola, 1927, 15).

Odprava jamskega združenja Associazione XXX Ottobre v Trstu je 4. aprila 1926 raziskala Habečkov brezen 200 m globoko; 11. in 12. septembra istega leta je raziskala brezno do dna. V najnižjem delu brezna je bil samo en član odprave, Emilio Comici, ki je ta del jame zrisal in opisal po spominu. Globina 480 m je bila ugotovljena le z aneroidom. Tako je bilo brezno razglašeno kot ena najglobljih dotlej

znanih jam na svetu (Le Grotte d'Italia, 1927, 161).

Količine voda, ki jih dajejo izviri v Divjem jezeru in pod Rotejo, so tako velike, da jim bližnje padavinsko področje brez Črnovrške planote (Štefančič, 1955, 110) nikakor ne ustreza, saj spričo tolike globine Habečkovega brezna praktično ne bi imele zaledja.

To je zahtevalo ponovno raziskavo Habečkovega brezna. Delo so vzajemno opravili Uprava hidrometeorološke službe za Slovenijo v Ljubljani, Inštitut za raziskovanje krasa SAZU v Postojni, Društvo za raziskovanje jam Slovenije, Projekt za nizke in vodnje gradnje in tržaško speleološko združenje Gruppo Grotte Carlo Debeljak. Zlasti Tržačani so s svojimi speleološkimi izkušnjami in tudi z jamsko opremo nudili dragoceno pomoč.

...

Dne 25. julija 1954 smo namestili jamske lestvice do globine 130 m. V naslednjih dveh dneh je bilo brezno po 36-urnem neprekinjenem delu raziskano in izmerjeno. Sodelovalo je 20 jamarjev. Ker odprava ni imela jamskih telefonov, so bile postavljene štiri relejne postaje: pred jamo je bilo 8 jamarjev, v globini 42 m jih je bilo troje, v globini 161 m nad drugim breznom troje, v globini 270 m je bil četrti rele z dvema jamarjema, štirje jamarji pa so prodirali do konca.

...

Raziskava Habečkovega brezna in uspelo barvanje v njem sta rešila vprašanje razvodja na Črnovrški planoti. Ta pripada povodju Jadranskega morja, in sicer neposredno porečju Idrijce, ne pa povodju Črnega morja, kakor so leta 1926 trdili tržaški raziskovalci.

France Hribar in Peter Habič

Jazben

(Poročilo Društva za raziskovanje jam »Luka Čeč« v Postojni / Naše jame, 1, 1959, 2, str. 58–64)

Jazben je po drugi svetovni vojni veljal za najgloblje brezno v Jugoslaviji, saj so mu bili že 1. 1928 v tabeli najglobljih brezen na svetu prisodili drugo mesto, takoj za breznom Spluga della Preta nad Verono (520 m), za katerim je zaostajal le za 2 metra. Jazben so takrat raziskali italijanski jamarji, člani sekcije Commissione Grotte della Societa Alpina delle Giulie v Trstu. Prvič so brezno obiskali 26. aprila 1925, vendar so takrat prodrli le do globine 89 m, kjer jim je slap zaprl pot. V ponovnem naskoku so dne 29. julija 1928 prodrli 170 m globoko, 26. avgusta pa

dosegli globino 240 m. Ob ponovnem obisku 2. septembra jim je v globini 336 m zmanjkalo lestev; teden dni pozneje so dosegli dno (9. septembra 1928). Breznu so dali ime Abisso di Verco in ga vnesli v svoj kataster pod št. 1404 (E. Boegan, 1928, 153 s.).

Vhod v brezno je bil po italijanskih podatkih v nadmorski višini 600 m, njegova globina pa je znašala 518 m.

...

Društvo za raziskovanje jam »Luka Čeč« v Postojni si je poleti 1958 zadalo nalogo, da to brezno s sodelovanjem Inštituta za raziskovanje krasa, Društva za raziskovanje jam Slovenije in še drugih jamarjskih skupin ponovno preišče in izmeri. Ker bi utegnila ob nenadni nevihti v njem nastopiti voda, je bila organizirana obveščevalna služba, ki sta jo prevzela Hidrometeorološki zavod Slovenije in Radioamaterski krožek v Kopru. Prisotnih je bilo tudi nekaj novinarjev.

Ker je po italijanskih podatkih v globini 90 m ozko grlo, ki ga v hudem deževju zalije voda, je odšla 8. avgusta 4-članska ekipa v jamo na predhodni ogled. Ko je ugotovila, da je bilo grlo kljub temu, da je prejšnji dan deževalo, suho in prehodno, se je določil za začetek raziskovanj 10. avgust.

Ta dan popoldne se je spustila v brezno čelna skupina, ki je namestila lestvice do globine 200 m. Hkrati je začela delovati radijska zveza z Ljubljano in Koprno, od koder smo šestkrat dnevno dobili vremenska poročila, prisotni meteorolog pa je na kraju samem stalno opazoval vreme.

Ves čas odprave je bila v Ljubljani v pripravljenosti reševalna ekipa.

Naslednje jutro se je začel pohod v brezno. Varovanje plezalcev in spuščanje materiala med posameznimi brezni je prevzelo 5 relejnih skupin, delo nad vhodnim breznom pa so vršili jamarji iz Divače, v kolikor niso šli ojačit releje na težjih mestih v jami. Vodja odprave Ivan Michler je bil stalno v telefonski zvezi z ekipami v jami.

Prva se je spustila v brezno čelna skupina treh jamarjev, ki so vzpostavljali telefonsko zvezo in nadaljevali z nameščanjem lestvic. Za njo so šli relejci, nato pa merilna ekipa. Zadnji so se podali v brezno nekateri časopisni poročevalci, od teh sta šla dva prav do dna jame. Prenašanje materiala je bilo težavno in je večkrat zavrlo napredovanje. Dne 12. avgusta ob 5. uri sta dosegli čelna in merilna skupina v globini 278 m vhod v galerijo; tu so namestili zadnji telefonski aparat. Medtem ko je prva skupina prodirala naprej, se je druga lotila merjenja

galerije. Ko se je čelna skupina vračala iz težko prehodnega hodnika, je s površja prišlo telefonsko sporočilo, da se pripravlja nevihta. Zato so dogovorno z vodjo odprave sklenili, da se opusti nadaljnje natančno merjenje. Tako so višinsko razliko galerije izmerili le z aneroidom in preverili italijanski poligon le v grobem.

Čim je hidrolog še obarval potok pred hodnikom, se je začel povratek. To pa je bilo zelo zamudno, ker so bili jamarji zelo izčrpani in nekateri relejci premalo izvežbani.

France Šušteršič

NOVE RAZISKAVE V ŽANKANI JAMI PRI RAŠPORJU

Skrajšan ponatis¹ iz *Naše jame*, 11, 1970 (1969), str. 57–66

Uvod

Ko so pred dobrimi desetimi leti postojnski kolegi ugotovili, da je Jazben, podobno kot Habečkov brezen, plitvejši od 400 m, se je na čelu lestvice najglobljih jugoslovanskih brezen pojavila Žankana jama (Zakajna jama, Abisso Bertarelli) pri Rašporju (F. Hribar, 1959). Predvojne italijanske meritve govorijo o globini 450 m. Odprava, ki je leta 1924 prva dosegla dno (Italijanski sifon) se je tragično končala. Z vse Italije zbrana ekipa ni bila homogena, pa tudi organizacija ni bila najboljša. Tako je nenadna nevihta presenetila zbrano skupino šestih domačih delavcev in dveh Italijanov tik nad dvestometerskim breznom. Italijana sta se umaknila na naravni most, domačine pa prepustila usodi. Voda je odplavila v prepad Karla in Blaža Božiča, ostali štirje pa so se popolnoma izčrpani le obdržali na polici, dokler ni po šestih urah voda upadla. Med tem je bila v jami konica, ki se je že vračala, ko je prišlo telefonsko obvestilo o poplavi. Vsi so se pravočasno prebili do dvoranice (bivak) in srečno prestali nezgodo. Reševalna ekipa, ki je prispela iz Trsta, jih je pozneje nepoškodovane izvlekla iz jame.

O odpravi je izšlo več člankov v italijanskem časopisju; svetovni rekord, ki so ga dosegli pa je odmeval po vsem svetu. Pozneje so se do Italijanskega sifona spustile še najmanj tri odprave. Vendar pa ni nihče popravil pretirane globine, ki je opazna že pri površnem obisku, brez ponovnega merjenja.

Po priključitvi Istre Jugoslaviji se za to jamo nihče ni posebno zanimal. Še povsod navajano domače ime »Zakajna jama« se je pri preverjanju pri domačinih v Rašporju in okoliških vaseh izkazalo za napačno. Rašporci

Do 19. ure je bil ves material prenesen do globine 173 m. Da bi prišli jamarji zaradi neprestanega dežja čim prej na površje, so pustili začasno ves material na tem mestu. Kljub temu je zadnji jamar prišel iz brezna šele 13. avgusta ob 6. uri. Po krajšem počitku je odšlo osem najbolj izkušenih ljudi ponovno v brezno. Do 20. ure so spravili material do globine 80 m, šele do 23. ure pa na površje. Odprava se je s kamioni vrnila v Postojno 14. avgusta ob 4. uri.

ji pravijo preprosto jama. V Trsteniku jo poznajo kot Rašporsko jamo, ker je pač tik Rašporskih hiš. Pod imenom Žankana jama jo pa poznajo očanci v Račji vasi. Ime je verjetno v zvezi z izrazom »žekno«, saj je v bližini Račje vasi neka jama z imenom Žakno.

Priprave na raziskavo

Za akcijo v Žankano jamo smo se odločili v zgodnjem poletju 1968, ko se je vrnila naša tričlanska odprava s Poljske. Naši člani se tam na mednarodnem jamarskem taboru dobro izkazali, saj so se med drugim spustili v 770 m globoko Jeskinio Sniežno v Tatrah ter bili pri tem najmanj enakovredni domačinom, ki so bili tudi že v breznu Berger. Ker je vse kazalo, da se za našo najglobljo jamo tudi v nadalje nihče ne bo zmenil, se nam je pri tehničnem nivoju v klubu taka odločitev naravnost vsiljevala.

Takoj po odločitvi smo začeli zbirati razpoložljivo literaturo o jami. Predvsem smo si pomagali z brošuro R. Battelinija (1926), kjer smo lahko razbrali vsaj nekaj podrobnosti. Že iz načrta je razvidno, da bi se dala glavna vertikala premagati z vitlom, medtem ko bi prišle za poševni meander v poštev le lestvice. Ogljedna ekskurzija sredi poletja leta 1968 je potrdila, da za transport z vitlom ne bo težav. Treba je bilo preizkusiti le še vitel. V ta namen smo raziskali 210 m globoko Lipiško brezno pri Sežani. Rezultati poskusa so bili zelo zadovoljivi, saj se je posrečilo prodreti tudi v stranska brezna, kar so pred vojno večkrat zaman poskušali tržaški jamarji.

Tako smo lahko pričeli pripravljati akcijo. Pri tem smo stalno imeli pred očmi nesrečo pri prvi raziskavi in stremeli, da bi bila jama obdelana v čim krajšem času. Predvideli smo pa zatočišče na Bivaku, če bi bila konica več dni

¹ Bralci, ki jih zanimajo podrobnosti in priloge, naj pogledajo izvornik.

odrezana od površja. Zaradi varnosti smo predvideli telefonsko zvezo vseh važnejših točk v jami z opazovalnico vremena pri vходу. Ob raziskavi se je pokazalo, da smo v varnosti pretiravali. Pač pa je urnik raziskave zmedla jama sama, ki je bila mnogo manjša kot na načrtu in se je zato konica vrnila mnogo prezgodaj. Kljub temu smo akcijo uspešno izpeljali.

Čas raziskave smo predvideli za prve dni oktobra, ko nevihte že pojenjajo in je možen le rahel dež, ki ni nevaren. Vendar smo končno odločitev preložili na sam dan začetka akcije. Za primer, da bi morali akcijo preusmeriti, smo pripravili rezervno akcijo v Kačno jamo.

Potek prve akcije

V Rašpor smo prispeli 3. 10. 1968. Takoj, ko smo si zagotovili bazo pri Antonu Božiču, smo pričeli v jami vrh glavnega brezna montirati vitel. Pri tem so pomagali tudi domačini, ki so odstopili primerno drogovoje za ogrodje. Opravili smo poskusno vožnjo in obenem napeljali telefon v Božičevo dvorano.

Ob 7 uri naslednjega dne je vstopila v jamo tričlanska tehnična ekipa. Do vhoda v poševni meander je prispela po načrtu, tu pa so se pričele težave, saj italijanski načrt ni bil pravilen in je bilo treba že pripravljene kose lestvic za posamezne stopnje menjavati ter prilagajati dejanskemu stanju. Vendar pa je bila tehnična ekipa ob 15. uri na Bivaku, kjer je počakala, da je prišla dvočlanska posadka bivaka. Ta je imela nalogo, da bi ob pozivu s površja obvestila konico v Tržaškem rovu o spremembi vremena. Telefona tja nismo predvideli, saj bi bilo napeljevanje žice prezamudno. Po krajšem počitku se je pričela tehnična ekipa vračati in je sproti merila poševni meander. Mimogrede je odkrila in raziskala nov rov, ki se prevesi v brezno. Z metanjem kamenja smo ugotovili, da vodi to brezno v dvoranico poleg Bivaka.

Ob 17. uri je vstopila konica, ki se je takoj spustila v glavno brezno ter se na njegovem dnu srečala z vračajočo se tehnično ekipo. Enega tehničarja je zgornja skupina takoj dvignila do vitla, dva pa sta se ustavila v Božičevi dvorani in spotoma izmerila laže dostopne dele. Pri dvigu iz brezna se je na vitlu pojavila nevšečnost, ki jo je zgornja ekipa odpravila le z največja požrtvovalnostjo. Podnožje vitla je bilo namreč prenizko in tako so se vitlarji prehitro utrudili. Dvig je bil zato sorazmerno počasen, pri čemer je padalski sedež močno stiskal večje jamarje. Delo je olajšalo nekaj domačinov, ki so nesebično pomagali vrteti vitel.

Med tem je štiričlanska konica prešla Bivak in takoj nadaljevala pot v Tržaški rov. Že prej se je izkazalo, da so dimenzije jame na italijanskem načrtu pretirane. V vodoravnem meandru pa je bilo to takoj jasno, saj je mnogo bolj položen, pa tudi skoraj še enkrat krajši. Konica je že po dobri uri dosegla Italijanski sifon. Voda je bila nekoliko nižja, kot ob odkritju jame in zato je bilo mogoče prodreti nekaj metrov globlje in dalje, vendar je sifon ostal zaprt. Jamarji so se po planu takoj obrnili in pričeli meriti jamo. Toda že po nekaj vizurah so opazili v stropu dvoranice, ki je označena tudi na italijanskem načrtu, večjo odprtino. Vanjo sta se povzpela dva člana in zgaraj odkrila neznan splet meandrov in večjih rofov, ki ju je privedel navzdol do novega sifona (Slovenski sifon). Zaradi velikega pompa ob prvi raziskavi jame smo menili, da so jamo takrat tako preiskali, da nova odkritja niso več možna. Delovni plan zato ni imel časovne rezerve za meritve večjih novih delov in konica se je morala vrniti, ne da bi novi rov dokončno preiskala in izmerila. Ta je bilo tudi v skladu z domenkom, naj se eventualne najdbe prihranijo za prihodnjo kombinirano jugoslovansko odpravo, o kateri nas je med akcijo obvestil predsednik DZRJS dr. France Habe.

Merjenje vodoravnega meandra se je po enourni prekinitvi nadaljevalo. Zaradi izredne zavivosti rova je bila povprečna vizura komaj kaj daljša od dveh metrov. Vendar je bila merjenje uspešno končano že petega ob 2. uri, štiri ure pred planom, ki je glede na italijanski načrt predvideval, da je meander še enkrat daljši.

Bivak je takoj telefoniral na površje vremenskim opazovalcem, naj bo zgornja ekipa ob 5. uri pripravljena na dvig. Ker je bil dvig tehnične ekipe končan šele ob 22.30 prejšnji večer, je prišla ta ob večino prepotrebne spanja, a je bila ob domenjenem času na mestu. Takoj je prišel poziv izpod vitla, da sta spodnji skupini pripravljene na dvig. Dviganje je trajalo do 9. ure, potem pa je sledil transport materiala iz jame, ki je bil ob 12. uri uspešno končan. Popoldne so se vsi udeleženci akcije temeljito odpočili, naslednjega dne pa se je odprava vrnila v Ljubljano.

Akcijo je vodil klubski predsednik Tomaž Planina, sodelovali so še: Blatnik, Di Batista, Ileršič, Juvan, Korenčan, Krivic, Modrijan, Pirnat, Puc, Radešček, Šušteršič, Trenz, Weber, Verbovšek in Vogrič. Društvo² je zastopal predsednik dr. Habe, ki je drugi dan akcije obiskal Rašpor in se po telefonu razgovarjal z jamarji na Bivaku. Ves čas je bila v Ljubljani pripravljena reševalna skupina pod vodstvom Velkovrha.

² V smislu kasnejše JZS.

Rezultati prve akcije

V jamo smo se podali predvsem zaradi preverjanja globine. Žal nas je, vsaj tu, jama razočarala. Računi so pokazali, da je do vodne gladine v Italijanskem sifonu jama globoka le 345,5 m. Če temu prištejemo še cenjeno razliko do novoodkritega Slovenskega sifona, je bila jama globoka okrog 360 m. Tako sta se pred njo znašla na lestvici negotovo merjena Gotovž in Jazben.

Pomembnejše je, da smo našli mnogo novih rogov in možnih nadaljevanj. Tudi ekipa se je izkazala za dovolj izvežbano. Material je v celoti povsem ustrežal. Edino vitel ni bil konstruiran za take zahteve in ga bo treba predelati. Povsem pa je odpovedalo merjenje globine z aneroidom, ki je že v globini 50 m kazal prek 90 m. Pomembna ugotovitev je bila, da za tako akcijo niso potrebni sami vrhunski jamarji, pač pa čimbolj homogena ekipa, saj je treba vsak hip kaj improvizirati, ali pa predvideti, kaj dela tovariš.

Vremenski preobrati še zdaleč niso tako nevarni, kot je razvidno iz Battelinijeve knjige (R. Battelini, 1926); edino res nevarno mesto v jami je ploščad pri vitlu, kjer pa posadka razen pri dvigu in spustu sploh ni potrebna. Žal smo morali ugotoviti, da so prvi raziskovalci in njihovi nasledniki, katerih podpise smo našli v jami, globino namerno pretirali. Po pripovedovanju domačinov so se med seboj namreč vedno pogovarjali o globini 380 m.

Priprava na drugo akcijo

Prva odprava je predvidevala, da je bila jama pred vojno dovolj raziskana in zato delovni načrt enostavno ni bil kos mnogim nadaljevanjem, ki smo jih odkrili že od Božičeve dvorane dalje. Dan pred akcijo smo bili tudi obveščeni o nameravani vsejugoslovanski odpravi in zato smo jih pač še lažje pustili neobdelana. Ker je vse kazalo, da bo nova odprava pomladi 1969, smo svoj letni načrt prilagodili temu urniku. V zvezi z našo preteklo akcijo in bodočo odpravo smo poslali Speleološkemu savezu Hrvatske dopis, ki pa je ostal brez odgovora. Zato smo se odločili, da se bomo najkasneje v začetku maja, to je tik pred nevihtnim obdobjem, sami odpravili v jamo in skončali začeto delo.

V ta namen smo predelal vitel, tako da sta bila izkoristek in varnost kolikor mogoče velika. Izdelali smo tudi nekaj novih lestvic in jih uspešno preizkusili v 140 m globoki Ulčarjevi jami pri Sežani, ki je zaradi stopnjevitosti tudi sicer primerna za trening za Žankano jamo.

Shema poteka raziskave je prav tako potrebovala sprememb. Predvideli smo tri štiričlanske merilno-

raziskovalne ekipe (konice). Prva bi prvi dan opremila z lestvami stari del jame, nato pa bi preostanek časa porabila za merjenje Ljubljanskega rova do Slovenskega sifona (Z). Mimogrede bi označila vse luknje in nove rove, ki bi jih pustila neraziskane za naprej. Ob 18. uri bi se vrnila na Bivak, kjer bi se srečala z drugo konico. Ta bi prinesla na Bivak opremo za prenočevanje, nato pa prihodnjih dvanajst ur raziskovala in merila nove rove. Med tem časom bi prva konica spala, dalje pa bi se obe skupini vsakih dvanajst ur menjavali, dokler bi ne bila jama do konca raziskana in izmerjena. Med delom obeh ekip bi se v jamo spustila fotoekipa, ki bi neodvisno od ostalih preslikala zanimive dele jame in se potem vrnila naravnost na površje. Po vrnitvi fotoekipe bi se v Božičevo dvorano spustila tretja konica, sestavljena iz mlajših članov, ki bi detajlno preiskala zgornje, teže dostopne dele te dvorane.

Ker je tako velika odprava pomenila veliko finančno breme za klub, smo zaprosili za finančno podporo več časopisov in podjetij. Odzvali so se pri Tedenski tribuni in Mladini, s hrano pa nas je oskrbelo trgovsko podjetje Mercator.

Končno odločitev smo tudi to pot odložili na zadnji dan; kot rezervo smo pripravili brezni na Leupah in Vodica, globoki prek 250 m. Za primer nesreče je bila pripravljena reševalna skupina.

Potek druge akcije

Akcija je stekla 30. 4. 1969, ko se je ob 12. uri v Rašporju zbrala osemnajstčlanska odprava. Takoj smo začeli z montažo vitla, ki je bila sedaj mnogo lažja ter obenem napeljali telefon do globine 250 m. Za primer, da bi na žici nastal kratek stik, smo imeli s seboj predajnike walkie-talkie.

Naslednjega dne je po planu odšla v jamo prva konica. Napeljala je lestvice skozi poševni meander, nato pa je odšla v Ljubljanski rov. Pri merjenju je mimogrede odkrila v stranskem odcepu sadrene tvorbe, kakršnih doslej v naših jamah še nismo našli. Merjenje se je končalo ob predvidenem času, nato pa se je pričela ekipa vračati ter je mimogrede označevala nepregledane odcepe. Ob 18. uri je prispela na Bivak in se srečala z drugo konico, ki se je ravno odpravljala dalje. Medtem ko je slednja prodirala v meander, je prva nekaj pojedla, nato pa se takoj odpravila spat.

Druga konica se je vrnila naslednjega dne malo pred šesto zjutraj. Sporočili so, da je bilo edino pomembnejše nadaljevanje vrh drugega podora (Blatni rov), ki pa so ga že do konca izmerili. Vsa ostala nadaljevanja so slepa. Špranja z močnim preprihom v Ljubljanskem rovu je

neprehodna brez miniranja. S tem je bilo delo v spodnjem delu jame, žal, zaključeno. Po pristanku vodje akcije, Tomaža Planine, se je pričela prva konica takoj vračati, druga pa se je odpravila spat.

Po tem skrajšanem planu se je pri povratku prve konice obenem v jamo spustila fotoekipa, ki je odšla naravnost v Tržaški rov. Prva konica se je takoj vrnila na površje. Ker je bilo vreme povsem varno, je s privoljenjem nadomestnega vodje, dr. U. Tršana, raziskala nekaj manjših jam v okolici Rašporja.

Fotoekipa in konica sta bili z materialom že ob 18. uri pod vitlom, ob 22. uri pa je bila cela odprava zbrana v bazi v Rašporju. S tem je bilo glavno delo v jami končano. Izmerjeni in prefotografirani so bili vsi spodnji deli jame. Pobrani so bili vzorci kamnin, pa tudi nekaj primerkov sadre in fosilov. Naslednjega dne se je spustila v Božičevo dvorano še tretja konica, ki je splezala v težko dostopen zgornji konec dvorane in tam odkrila neznano brezno (Stransko brezno). Na telefonski poziv so takoj dobili s površja primerno količino lestvic, in ugotovili, da se stopnjema spušča do globine 50 m, ko se priključi enemu kaminov, ki zijajo nad točko F. Ob 12. uri je bilo brezno izmerjeno. Sledil je dvig do vitla, nato pa demontaža vitla in njegov transport iz jame.

France Šušteršič

IZZA OZADJA RAZISKAV ŽANKANE JAME V LETU 1968

Leta 1945 so zaradi spremembe meje z Italijo na jugoslovanski strani pristale štiri velike jame, ki so jih četrto stoletja prej raziskovali Tržačani: Jazben (Abisso di Verco, 518 m / SLO), Habečkov brezen (Abisso di Montenero, 480 m / SLO), Žankana jama (Abisso Bertarelli, 450 m / HR) in Gotovž (Abisso Federico Prez, 420 m / HR). V svojem času so veljale za najgloblje na svetu. V okrog 20 letih, ki so minila od raziskav, so na globinski lestvici sicer zdrsnile nekoliko niže, a še vedno obveljale za najgloblje v državi¹. Za peto najglobljo jamo v Jugoslaviji je obveljal veljal Duboki do (ČG)².

V Ljubljano smo se vrnilo naslednjega dne, v nedeljo 4. 5. 1969. Kakor prvič je tudi tokrat vodil akcijo klubski predsednik Tomaž Planina. Dokler je bil v jami, ga je nadomeščal dr. Uroš Tršan. Sodelovali so še: Di Batista, Ileršič, Juvan, Kanoni, Kovač, Krivic, Kunaver, Pirnat, dr. Praprotnik, Puc, Suwa, Šušteršič, Trenz, Verbovšek, Vogrič in Weisbacher. Na obeh akcijah je nudil nesebično gostoljubje Anton Božič z Rašporja, za kar se mu tu najlepše zahvaljujemo.

Rezultati druge akcije

Meritve so pokazale, da je z novimi deli vred jama globoka le 361 ± 5 m, njena vodoravna projekcija pa je dolga 1106 m. Tehnične in organizacijske izboljšave so se pokazale za zelo koristne. Prav tako so bili vsi člani dorasli akciji, dobro so se izkazali tudi pripravniki.

Ponovne meritve Jazbena in Gotovža, ki sta bila po prvi akciji na globinski lestvici pred Žankano jamo, so ju skrajšali na 334 m oziroma 320 m, tako da je Žankana jama spet najgloblja v Jugoslaviji. Seveda pa njena globina v svetovnem merilu ni velika in naša naloga je, da čim prej najdemo kaj globljega. Obiska Jeskinie Snježne 1968 in Gouffre Bergerja 1969 sta pokazala, da smo dorasli tudi najglobljim jamam na svetu.

Zgodbo je zato treba začeti v Trstu. Po tem, ko je nova italijanska oblast po WWI razpustila vsa neitalijanska društva, sta izmed nekaj manj pomembnih, formalno italijanskih jamarskih organizacij izstopali Commissione Grotte della Societa Alpina delle Giulie, ki se je imela za bolj znanstveno ter Associazione XXX Ottobre, ki je dajala nekoliko več poudarka športno-jamarskemu vidiku.

V strahu pred jugoslovansko revanšo so se prva leta po vojni italijanske vojaške oblasti živo zanimale tudi za kraško podzemlje na obmejnih ozemljih, ki bi se ga dalo uporabiti v

¹ Proti koncu 70-ih let se je v svetovni literaturi nekaj let pojavljalo ime še ene globoke jame, ki naj bi ležala na jugoslovanskem ozemlju. Zapisano je »Veliche Zabce«, segla naj bi prek 500 m globoko. Način zapisa kaže na italijanski vir. Glede na krajevno ime bi jama mogla biti nekje na Tolminskem ali nad Vipavsko dolino. Danes na obeh ozemljih poznamo še globlje jame, a so take, da bi jih s tedanjo tehnologijo ne obvladali niti 300 m globoko. Verjetno gre za napako pri prepisovanju. Najbrž je enkrat izpadla decimalna vejica in čisto običajno brezno je »postalo« desetkrat globlje. Manj verjetno možnost ponuja tudi širša okolica Zabič pri Ilirski Bistrici.

² V času prve svetovne vojne ga je pri iskanju izdatnejšega vodnega vira za Boko Kotorsko raziskala inženirska ekipa avstro-ogrske armade pod vodstvom dunajskega speleologa G. Lahnerja. Številka 310 m globine se je sicer pojavljala v literaturi, a posebnega pomena globokim jamam tedaj niso posvečali.

naslednji vojni. Časovnica pokaže, da je prav »mentorstvo« vojske v prvi polovici v dvajsetih let tržaškemu jamarstvu vililo neverjeten zagon. V največji tajnosti je nastal Vojaški kataster jam (tedanje) Julijske Benečije. Vojaško manj pomemben del sta v svoji, za svoj čas odlični, knjigi Duemilla Grotte (1926) uporabila Bertarelli in Boegan. V naslednjem desetletju je zanimanje za jamarstvo po vsej Italiji, ki na jamarskem področju dotlej ni dosti pomenila, dobesedno poskočilo. To ni ušlo fašističnim civilnim oblastem, ki so v doseganju jamarsko-športnih dosežkov odkrile še eno sredstvo politične propagande.

Neogibno se je pojavil pritisk za doseganje čim bolj udarnih rezultatov. »Poglabljanje« oz. »nategovanje« jam je postalo samoumevno. To vem iz prve roke. Pri kozarčku grappe se mi je poleti 1969 o tem obširno razgovoril legendarni Carlo Finocchiaro. Takrat so nas Tržačani že jemali resno in zadrege kar ni mogel skriti. V opravičilo mi je povedal, da so Žankano jamo interno³ vedno imeli za globoko okrog 380 m. Zaupal mi je tudi več ušesu manj prijetnih podrobnosti, ki so ponovno udarile na plan ob izidu S.L. Medeotove knjižice Una tragedia speleologica di 50 anni fa: L'Abisso Bertarelli (1925–1975) leta 1975. O ostalih »velikankah« takrat nisva govorila.

Ne glede na povedano, sposobnosti in uspešnosti takratnih (20-leta XX stoletja) tržaških jamarjev ne gre podcenjevati. Dotlej tako globokih požiralnih jam ni raziskoval še nihče. Vsega se je bilo treba šele naučiti. Po svetu so se jamarska/speleološka društva še vedno imela predvsem za amatersko-znanstvena in vsaj skušala tako delovati. Kjer jih je bilo v nekem ožjem okolju več, so se – pač glede na splošno zanimanje večine članstva - prve razlike v gledanju sicer že kazale.

V Sloveniji oz. pri našem društvu je v korist »znanstvenosti« bolj športni vidik jamarstva zaostal celo za pionirsko dobo Drenovcev⁴. Med obema svetovnima vojnama je slovensko (in jugoslovansko) jamarstvo za dve ali tri generacije capljalo za tržaškim. Ponovitev Habečkovega brezna (1954)⁵ je zato pomenila pravi kvantni skok in mentalni preboj. Sledila je slovenska odprava v Jazben (1958). Hrvati so leta 1959 poskusili v Gotovžu. Akcijo, na kateri je sodelovalo 74 udeležencev, je

prekinila nevihta. Žrtvam so se izognili, a je narasla voda odplavila mnogo opreme. Do nadaljnjega – tudi pod vplivom spomina na nesrečno tržaško odpravo leta 1925 – je Žankana jama obstala na čelu lestvice najglobljih jugoslovanskih jam.

Habečkov brezen in Jazben sta dobila načrta, ki ju pozneje ni bilo več treba resno popravljati. Ponovitvi zato kljub časovnemu zaostanku lahko imamo za uspešni. Izročilo pove (znan mi ni noben dokument), da so proti koncu desetletja člani našega društva raziskovali tudi Duboki do. Kako daleč so prišli, ne vemo. Ohranil se je le spomin na nezgodo, ki se je končala brez hujših posledic.

Kljub časovnemu zamiku imajo Tržaške in pozneje slovenske odprave kar precej skupnega – tedanje jamarstvo je prišlo do roba zmogljivosti. Dostopna in uveljavljena oprema je komajda ustrezala; kako raziskovati velike ponorne jame pa so se jamarji morali šele naučiti. Vsaj v javnosti so se odprave predstavljale kot znanstvene (predvsem hidrološke). Pripravljene in izpeljane so bile na »himalajski« (piramiden) način; to še toliko bolj, ker so/bi se morali do dna spustiti tudi tehnično manj pripravljeni »znanstveniki«. Že med vrsticami pa se da razbrati, da je vsakič šlo precej na tesno. Udeleženci so vedeli povedati še več; dostikrat je šlo že krepko za nohte. Zaplete so z improvizacijo reševali nadpovprečno pripravljeni in požrtvovalni posamezniki. Tako italijanske kot naše odprave so se brez potrebe držale nenapisanega pravila, da se vodne jame raziskuje ob suši. V tem grmu tiči velik zajec – bolj kot stabilna, morda malo višja vodna gladina, so nevarne nevihte. Pri prvi veliki odpravi v Žankano jamo je zato prišlo celo do dveh smrtnih žrtev.

Zaradi zaostrenih političnih razmer prva leta po WWII stikov z zamejstvom skorajda ni bilo. Francozi in Italijani so hitro spet »potegnili«, na sceno so stopili tudi Poljaki in Angleži. Pri nas so nastavke za korak dalje pognale bolj ali manj same, iz lastnih izkušenj. Generacija mlajših članov našega društva je pričela raziskovati visokogorski kras⁶. Jasno se je pokazalo, kaj je z opremo narobe. Novoustanovljena tehnična komisija je sistematično razvila nova opremo, predvsem čelne svetilke in »aluminijaste« lestve⁷. Začeli so se tudi stiki s tujimi jamarji; najprej Poljaki.

³ Odpravi, ki je prva dosegla Italijanski sifon (1925), so sledile še najmanj tri.

⁴ Po tem, ko je leta 1886 Putik raziskal Gradišnico, so bile prve tri najgloblje raziskane jame na svetu (Labodnica, Pečina na Hudem letu in Gradišnica) vsaj delno v slovenskih rokah.

⁵ Glej poseben sestavek v tej številki GP – France Šušteršič: Najgloblje jame v Jugoslaviji v 50-ih letih prejšnjega stoletja.

⁶ Glej J. Štirnov prispevek o raziskavah na Malih podih pod Skuto v tej številki GP.

⁷ Pozornemu bralcu več kot vsako naštevanje pove prispevek J. Kunaverja o raziskavah Brezna pri Medvedovi konti v lanski številki GP (str. 12–15).

Deset let kasneje so bili temelji za korak naprej položeni. Šibke točke, ki jih omenjam v prejšnjem odstavku, so postale očitne in razrešljive. Zaradi spremenjenih političnih razmer so stiki s tujino postali skoraj rutina. Aktivno članstvo se je v društvu v glavnem že zamenjalo, a smo »najnovejši mladi« imeli kje graditi naprej. V Najdeni jami in na Kaninu so uspehi takorekoč viseli v zraku, a se tam »po starem« skorajda ni dalo raziskovati. Če sta prejšnji generaciji razrešili konkretne tehnične podrobnosti pri opremi, je bila naša naloga, da ugotovimo, kako iz nje potegniti čim več. Zdaj je šlo za organizacijo in strategijo. Od alpinistov, s katerimi se nismo srečevali samo na Turncu, smo se navzeli filozofije »alpskega stila«⁸, ostalo pa smo reševali sami.

Leto 1968 se je začelo optimistično. Zelo sta uspeli večdnevni raziskovalni akciji v Sežani in na Kaninu. Zgodaj poleti smo gostili člane South Wales Caving Cluba, ki so se prejšnje leto proslavili v Balinki (HR) in pokazalo se je, da nismo nič slabši od njih. Treba se je bilo samo še resno preiskusiti, koliko zares zmoremo. Da bo to v »rekordni« Žankani jami, je bilo jasno samo po sebi. Preizkus smo prestali brez težav. Samo mesec dni po Žankani jami je dokočno »padel« tudi Jazben in pristal pri 334 m globine. Ob letu je sledil Gotovž⁹, od katerega je ostalo samo še 320 m. V Pološki jami je že čez leto padel novi državni, kmalu pa tudi prvi svetovni rekord¹⁰. Na domači jamarski sceni je naslednjih nekaj let bilo popolnoma naših.

Leta 1968 zgolj tehnični uspeh v Žankani jami ni več mogel biti kaj posebnega. Jamarsko občestvo za mejo in še dlje¹¹ je osupnila predvsem lahkota, s katero smo obvladali pravkar našteje jame. Zdaj so drugi iskali stika z nami.

Doma pa ni šlo tako nalahko. Človek bi pričakoval, da nas bo vodstvo JZS¹² podpiralo oz. vršilo naloge, ki jih vsaka zveza pač ima. Nekaj pohval so s kislim obrazom sicer podelili, a iz meglene ozadja je dosti bolj agresivno odmevalo, češ da smo šli v Žankano jama zato, da ponižamo druga društva. Nesmisel je popoln. Kaj si o našem obisku Žankane jame mislijo doma, nam preprosto ni smelo biti mar. Vprašanje, ki nas je zanimalo, je bilo, kaj in kako raziskujejo naši vzorniki po svetu in koliko od tega smo sposobni narediti mi. Morda je doma nekatere¹³ najbolj bolelo prav to.

Med »ukrepe«, ki naj nam pristržejo peruti, je spadal tudi ta, da nam je bil dostop v Naše jame, glasilo JZS, takorekoč zaprt. Vsaj v smislu, da bi tam razglašali svoje poglede na jamarstvo. Naš odgovor je bil hiter in preprost – začeli smo izdajati Glas podzemlja, ki zdaj, ko to beremo (2019) slavi svojo polstoletnico. Ali ni to Člansko? Urednice bodo kajpak pripomnile, da s seboj nosi tudi dolžnosti...

Leti 1963 in 1968 sta za društvo – vsako po svoje – bili prelomni. Če raziskava Najdene jame pomeni nekakšen odskok, je društvo pet let kasneje v Žankani definitivno uspešno doskočilo na kvalitetno višjem nivoju. Naša ponovitev Žankane jame (plus nenačrtovano odkritje novih delov) sta pokazala, da smo slovenski jamarji ujeli svetovne trende in da smo vredni nasledniki pionirjev od Valvasorja dalje. Po že več kot pol stoletja smo še vedno trdno v sedlu in z zadovoljstvom ugotavljamo, da so nam sledila vsaj najpomembnejša društva.

V Žankani jami so hrvaški jamarji do danes »potegnili« v vseh smereh. Tistim, ki nam je do jame ostal nekoliko čustven odnos, je tak razvoj gotovo v veselje.

⁸ Kaj več si lahko preberete v: JKLM – kaj se je sprožilo pred 50 leti in kaj odhajajoči generaciji JKLM pomeni danes. Glas podzemlja 2018, 4-7 in v uvodniku k jubilejni številki GP 2013, str.3–6).

⁹ Informacija v korist naslednikom. V Gotovžu nismo prišli do fizičnega dna, pač pa je raziskavo ustavil plinski sifon. Tržačani so nam kasneje povedali, da so nanj naleteli tudi oni. Torej bo bodočim ponavljalcem treba misliti tudi na to.

¹⁰ Namreč v plezanju navzgor. Kakega pol leta so se na vrhu izmenjavale Pološka jama in Cuves de Sassenage. Nato je »potegnil« Hölloch in obe pustil globoko za sabo.

¹¹ Pa tudi nas.

¹² Tedaj še DZRJS.

¹³ Večini Slovencev, ki so se tako ali drugače imeli za jamarje, je najbrž celo malo godilo, da smo »južnjakom« pokazali, koliko nas je »ta podalpskih« v hlačah. V vodstvu JZS pa je bilo nekaj ljudi, ki preprosto niso razumeli, da jih je čas povozil in so naš uspeh sprejeli kot osebno žalitev. Ti so v naslednjih letih do neke mere uspešno hujskali sloveske jamarje proti nam.

¹⁴ To je čisto izvirna verzija. Nastajala je sproti, potem ko smo jama že razopremili in se vračali v Rašpor. Besedilo ima z resničnimi dogodki sicer bolj malo skupnega. Se pa iz razdalje 50 let lepo pokaže alegorija (takrat neopazna) na takratne odnose JKLM – JZS.

Žankana¹⁴

[melodija »Gusarska«]

Sredi Istre črna luknja,
sredi luknje vitel je,
gor na vitlu je en jamar,
ki v brezno spušča se.
Heja, bumbarasa, heja
bumbarasa,
heja, o, o-o-o, o-o-o, o-o,
o-o, o-o-o, o-o-o, o-o.

Grom buči in strela šviga
in vse vode not' hite,
sedem jamarjev grozeče
slapu kažejo zobe.
Heja, bumbarasa, ...

V meandru so pasaže,
voda jih zaliva že,
sam svet Putick se
prikaže,
jamarji v kamin beže.
Heja, bumbarasa, ...

Zmanjkalo jim je že hrane,
reševalna je za en kur'c,
Inštitut si roke mane,
klub Ljubljanski kmal' bo
fuč.
Heja, bumbarasa, ...

Tam pod Lipo stari člani
so ob pirčku zbrani vsi,
enoglasno so sklenili,
da jih treba rešit' je!
Heja, bumbarasa, ...

V pivovarno so zavili,
sodček piva so kupil',
noter v jamo ga zvalili,
jamarji so ga dobil'.
Heja, bumbarasa, ...

Ko pa pivo so popili,
ogelj švigne jim iz rit',
nove sile so dobili
in se s slapom šli borit.
Heja, bumbarasa, ...

Ko pa voda je spoznala,
da prot' pirčku se ne da,
v svoje luknje se pobrala,
jamarji gredo do dna!
Heja, bumbarasa, ...

Viktor Koselj - Viki

PLANINSKA JAMA – ISKANJE POTI V SMERI PIVKE JAME

Prispevek k zgodovini jamskega potapljanja

Udeleženci ekskurzije, januar 1964: Ivan Gams - Vanč, vodja; Rado Gospodarič, IRK; Alojz Vadnjal, IRK; Peter Kodre, potapljač; Viktor Koselj - Viki, potapljač; Zvone Kralj, fotograf

Najbrž je redek jamar, ki še ni obiskal Planinske jame pri Planini. Tukaj izvira Unec, ki teče po Planinskem polju, na koncu ponikne in pride na dan kot Ljublanica na Vrhnikih. Znana snov iz zemljepisa osnovne šole, kajne?! Malo bolj poglobljeno znanje pa nam pove, da se v jami združita dve reki: Pivka in Rak.

Reka Pivka je kraška reka ponikalnica, ki teče po Pivški dolini. Prvi izviri Pivke so verjetno že studenci v Žlebovih pod Milanjo nad Koritnicami, vendar njihova voda takoj izgine v tla.

Pravi izvir reke Pivke leži pri vasi Zagorje, glavna voda pa prihaja na dan iz bruhalnika v Pivščah. Ob obilnejših padavinah voda prihaja na dan tudi iz nižje ležečih izvirov ob vznožju Tabora. Ostali pritoki Pivke se v reko stekajo z zahodnih pobočij Javornika in Snežnika. Glede na količino vode se pomika začetek rečice od Zagorja pa vse do Matenje vasi. Kadar je vode veliko, nastanejo v kotanjah, ki jih je izdolbla voda, občasna jezera. Imenujejo se po bližnjih krajih Kalško jezero, Zagorsko jezero, Drskovško jezero in Parsko jezero.

Pivka skozi Pivško dolino teče počasi in v številnih zavojih, ob deževju pa je zanjo značilno poplavljanje. Reka Pivka nato na koncu Postojnskega kraškega polja ponikne pod hrib Sovič in nadaljuje svoj podzemni tok proti

podzemnemu sotočju z Rakom v Planinski jami. Na plano nato Pivka priteče kot reka Unica. Med podzemnim tokom je Pivka ustvarila najdaljšo podzemno jamo v Sloveniji, Postojnsko jamo. Skozi jamo pa teče le del povirnih voda reke Pivke, saj jih del odteka v reko Reko in Vipavo, razmerje pa je odvisno od vodostaja reke. Nekateri podzemni vodni tokovi so si namreč utrlji pot pod strugo Pivke.

Rak izvira v Rakovem Škocjanu, teče po njegovi dolini in ponikne v Tkalci jami. V požiralnikih na Cerkniškem polju ponika voda v več smereh in eden izmed njih je tudi Rakov Škocjan.

Prvi metri Planinske jame so bili sredi januarja 1964, ko je Ivan Gams - Vanč organiziral potapljaško ekskurzijo v sifon Pivkinega rokava, tj. tam, kjer se Pivka prikaže v Planinski

Prvi metri Planinske jame januarja 1964 (foto: Zvone Kralj).

jami, videti kot kaže zgornja fotografija. Naj bo bralcu ves čas pred očmi letnica dejanja in podatek, da danes od šestih živijo samo še trije udeleženci.

Sredina januarja je bila izbrana zaradi zanesljivega nizkega vodostaja, temperatura pa je podobna skozi vse leto. Takrat nismo imeli potapljaških oblek za hladnejše vode (pod 15°C), ampak samo 5 mm neopren, ki smo jih uporabljali na morju pri daljših in globljih potopih. Temu je bila prilagojena tudi tehnika potapljanja, ko smo nosili

toploto s seboj, v mehurju, in jo obnavljali zunaj s čajem.

Tistega januarja je imela voda v sifonu okoli 5°C in je bilo treba kar dobro polniti mehur s čajem. To pa pomeni pri potopu v sifon, kjer ni nad teboj gladine, velik problem; saj je zelo jasno, kako je nekoristno plavanje na izhodišče

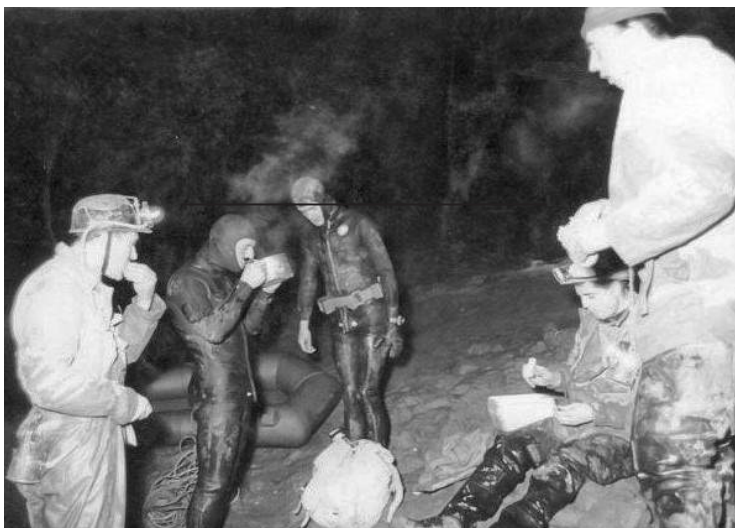
Parkirišče pred Jamo; zelo priljubljen avto – Spaček; z leve: Rado Gospodarič, Viki Koselj, Peter Kodre, Alojz Vadnjaj (foto: Zvone Kralj).

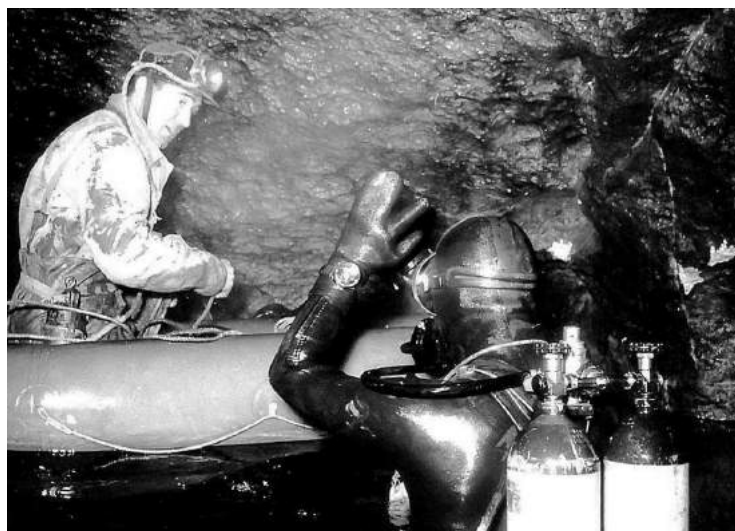
Preoblačenje v potapljaško, neoprensko (5 mm), obleko; z leve: Viki Koselj, Peter Kodre (foto: Zvone Kralj).

Oprtanje potapljaške opreme; z leve: Peter Kodre, Viki Koselj (foto: Zvone Kralj).

Čaj za ohranjanje toplote; z leve: Ivan Gams - Vanč, Viki Koselj, Peter Kodre, Alojz Vadnjaj (foto: Zvone Kralj).

Začetek potopa; z leve: Ivan Gams - Vanč, Viki Koselj (foto: Zvone Kralj).

samo zaradi polnenja mehurja, ker pomeni odvečno aktivnost v sicer obremenjujočih razmerah.

Takrat smo imeli dvoje pravil pri potopih v jamske sifone: vedno v paru in z varovalno vrvico. Sifon pivkinega rokava planinske jame je v začetku globok 16 m, kar ni noben problem potapljanja z uporabo običajnih jeklenk na stisnjen zrak.

Dotedanja spoznanja o premagovanju jamskih sifonov so temeljila na tehniki, da se potopiš malo pod gladino, pod strop sifona in potem nadaljuješ v predvideni smeri. Tudi midva s Petrom sva naredila tako; a sva že na začetku videla težavo, ki se je izkazala, poleg mrzle vode, za ključno: strop ni raven ampak je ves posejan z globokimi, ostrimi zarezami. To pomeni, da sva se morala potopiti globlje in je bila otežena orientacija.

Plaval sem naprej in nenadoma me Peter potegne za vrvico; obrnem se in vidim, kako mi kaže, da nima zraka; pogledam na njegov manometer in vidim, da je zraka dovolj - saj sva komaj dobro začela s potopom. Pogled na obraz pod masko pa mi je dal znak za hitro ukrepanje: prijel sem ga za roko in odplaval z njim ob vrvici na površino. Ker je bil dober tudi v prostem potapljanju in ga ni zajela panika, se je zadeva srečno končala.

Pri pogovoru, po šoku, mi je povedal, da naenkrat ni imel več zraka. Ugotovil sem, da je jeklenka z ventilom v redu in je bil vzrok drugje. Zaradi mrzle vode mu je krč čeljusti stisnil ustnik in tako zaprl zrak.

Akcija je bila tako končana ob spoznanju, da je prehod skozi pivkin sifon v Planinski jami v Pivko jamo Postojnske jame tehnično prezahteven za tisti čas. Zapisnik sem napisal septembra 2011 – Viki Koselj.

Informacija Inštituta za raziskovanje krasa Postojna – Franjo Drole

Sifon med Planinsko jamo in Pivko jamo je še neraziskan v dolžini 1500 m zračne razdalje med znanima točkama obeh sifonov; dejansko dolžino rovov bodo pokazale le jamarsko-potapljaške raziskave; v enem od zadnjih zapisnikov Toma Vrhovca je napisano, da je pretočni sifon po osi rova dolg 445 m, smer rova med 220° in 230°, razen v začetnem delu je vseskozi globok preko 50 m. Njegov zadnji potop v Planinski jami je trajal 116 min skupno z dekompresijo, delovnega potopa je bilo za 30 min.

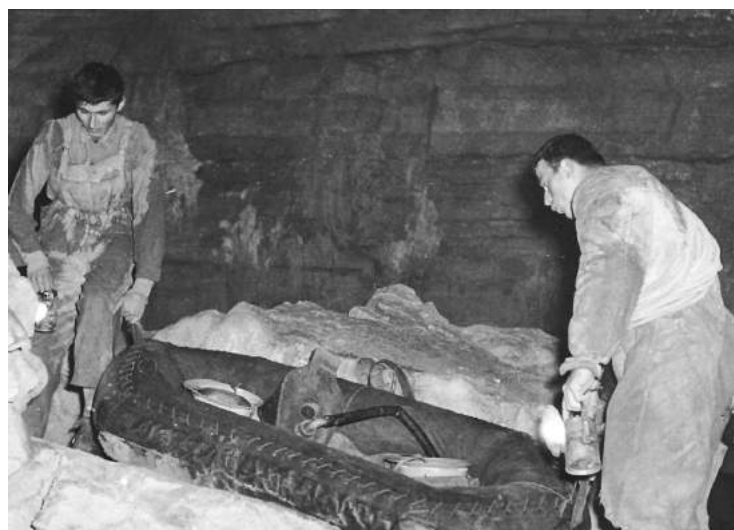
Vidimo, da pri nas še ne bo kmalu zmanjkalo privlačnih in tehnično zahtevnih jamskih potopov.

Viktor Koselj - Viki, opis mladostnih dogodkov vezanih na jamarstvo in potapljaštvo

Prvo jamo sem obiskal leta 1956 s sošolcem Tonetom in malo starejšim fotografom Bogotom. Bil je to Lubniški Kevdrč. Spomladi smo se s kolesi odpeljali iz Šentvida do Škofje Loke in potem peš na Lubnik. Malo pod vrhom je jama.

Od leta 1959 do 1968 sem bil član Društva za raziskovanje jam Slovenije na pobudo Tomaža Planine; z njim sem se srečal v laboratoriju kranjske Iskre leta 1958, ko sem bil tam na enomesečni obvezni praksi kemijske srednje šole, Tomaž pa je kot biolog raziskoval negativne lastnosti zaščitnih premazov Iskrinih izdelkov (telefonskih central) v toplih, vlažnih razmerah.

Moja aktivnost pri Društvu ni bila primerljiva z večino »bolj zagnanih« ali pa strokovno in službeno aktivnih starejših članov. Nekaj prvomajskih praznikov sem se udeležil obiska Križne jame pod vodstvom Tomaža, kar sem 1961 prenesel na dopolnjen načrt jame. Takrat so bili prosti dnevi za prvi maj in devetindvajseti november edina možnost za organizacijo daljšega – večdnevnega – obiska jame.

Prenos čolna preko skal v Križni jami; z leve: Rado Rebek, Viki Koselj (foto: Tomaž Planina).

Na fotografiji se vidi, da je Rado kar »dober košarkar« in je to dejstvo botrovalo odkritju vhoda v Triglavsko brezno na Glavi pri koncu ledenika v jeseni (letnico sem pozabil!). Z Radom sva imela nalogo pregleda stanja snega na koncu ledenika zaradi organizacije obiska brezna. Kjerkoli sva hodila, povsod samo sneg in ker bi lahko kmalu zapadel tudi nov sva se, žalostna, usedla na vrh kratkega pobočja na Glavi. Rado je stegnil svoje, daljše, noge, se pri tem uprl v sneženo steno in ... nastala je luknja, kasnejši vhod v notranjost. Vsa vesela sva odhitela z novico domov, saj takrat še ni bilo mobiltelefonov.

¹ Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo

Leta 1961 sem naredil potapljaški izpit in se leta 1962 zaposlil na Centru za raziskovanje morja pri Ljudski Tehniki Slovenije, ki ga je ustanovil in vodil biolog Jože Štirn - Mišo. Po preselitvi v Portorož sem začasno prekinil študij na FNT¹ – oddelek za kemijsko tehnologijo in deloval samo na morju: kemijska analiza morske vode, potapljanje in druga tehnična opravila. Seveda je tem dogodkom botroval tudi konec jamarskega življenja.

Z leti in izkušnjami v potapljanju pa sem pridobil status samostojnega potapljača, kar je pogoj in osnova za jamsko

potapljanje. Človek, ki je okusil podzemlje, ne bo nikoli izgubil simpatije do njega in tako tudi nisem mogel odkloniti ideji Ivana Gamsa - Vanča za potop v sifon Pivkinega rokava Planinske jame. Žal izvedba ni dobila zaključka po želji in pričakovanju. Današnji tehnični dosežki za potope v hladne in mrzle vode pa že zagotavljajo dobre dosežke tudi v jamah, ki imajo še svojo psihično specifikko. Seveda to ne pomeni, da bomo že kmalu dobili prehod iz Planinske v Postojnsko jamo, ampak ko bo interes dovolj velik in podprt z denarjem, bo to mogoče izpeljati.

Primož Presetnik

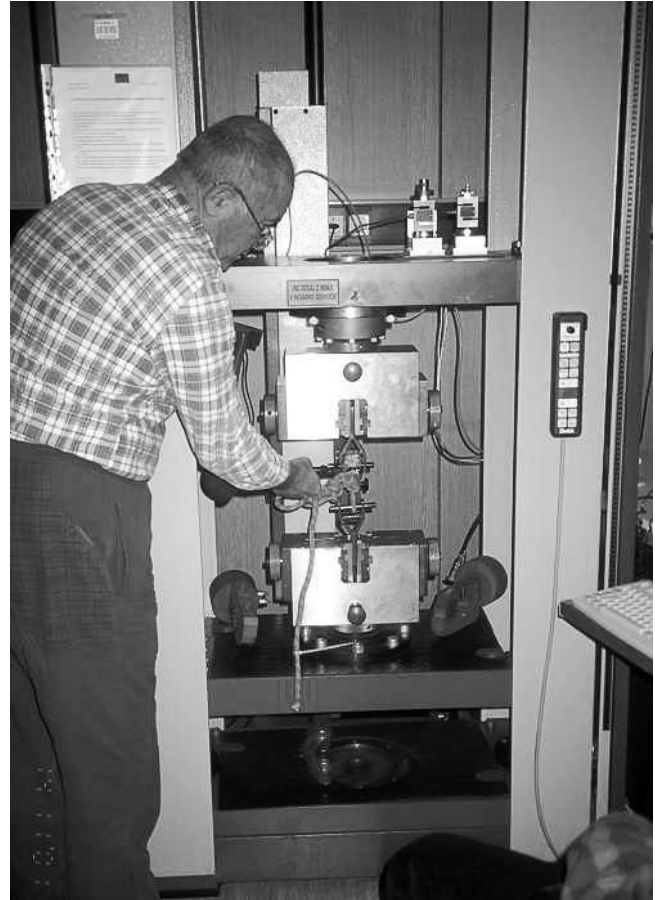
ZBRANA BIBLIOGRAFIJA ČASTNEGA ČLANA TOMAŽA PLANINE

Tomaž je že v mojih začetkih veljal za legendo našega društva, še posebno se ga je spoštovalo na področju jamarske tehnike. Ko sem iskal čisto druge podatke, sem ob prelistavanju Naših jam opazil tudi članek Novaka in sod. (1988), kjer našteva članke in ostale prispevke našega Tomaža. Pri tem se mi je porodila ideja, da ta seznam dopolnim z novejšimi deli.

Ne gre pozabiti tudi dejstva, da je bil v uredniškem odboru od leta 1977 (št. 18) do leta 2008 (št. 47), ko je ta revija zadnjič izšla, zato je verjetno tudi večinoma objavjal v Naših jamah. V slednji reviji je tako objavil 27 člankov od 41 prispevkov, ki so mi trenutno znani.

Novak D., Leben F., Velkavrh F., Kranjc A., 1988. PLANINA, Tomaž, dipl. biolog. V: Gradivo za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo. Naše jame 30, Dodatek – Supplement, str. 142–143:

- 1954: Jamarski topografski znaki. I. jam. kongres Postojna 1954 (manuskript).
- 1955: Jame in drugi kraški pojavi v okolici Škofje Loke. Loški razgledi 164–171.
- 1958: Morfologija jam visokogorskega krasa Malih podov pod Skuto. 2. jam. kongres, Split (manuskript).
- 1963: Zaščita jamarske opreme pred korozijo. Naše jame 4 (1962): 45–47
- 1970: Vzdrževanje jamarske opreme. O tehniki raziskovanja globokih brezen. Tečaj o tehniki raziskovanja jam. Gorjuša 20-21. 12. 1969 (manuskript). Poročilo. Naše jame 11 (1969): 111.
- 1974: Brezno pri gamsovi glavici (soavtor J. Pirnat). Naše jame 15 (1973): 47–55
- 1974: Kako vpliva plezanje po vrvi na njeno trdnost. Naše jame 15 (1973): 105–109.
- 1975: Preprečevanje rasti vegetacije ob lučeh v turističnih jamah. Naše jame 16 (1974): 31–35.
- 1976: Contribution to the Knowledge of Climbing Ropes Wearing out. Naše jame 17 (1975): 101–109.
- 1978: Sodelavec pri <Turistične jame v Sloveniji> Kraška skupnost za varstvo okolja, Ljubljana.
- 1978: Tehnika fotografiranja na raziskovalnih ekskurzijah. Simpozij o znanstveni fotodokumentaciji krasa in jam. Postojna.
- 1978: Climbing ropes wearing out with rope brakes. Naše jame 19 (1977): 15–22.

Preizkus vrvi (foto: arhiv DZRJL)

- 1978: The Influence of Cave Loam on the ropes wearing out. Naše jame 19 (1977): 23–27.
 - 1979: Prispevek k poznavanju elastičnosti vrvi. Naše jame 20 (1978): 63–65.
 - 1980: Tehnika fotografiranja na jamarskih raziskovalnih ekskurzijah. Proteus 43 (1980): 115.
 - 1980: Vpliv jamske ilovice na obrabo vrvi. Sedmi jugoslovenski speleološki kongres Herceg Novi (9.–14. 10. 1976), Titograd: str. 363–367.
 - 1982: Problematika varnosti vrvne tehnike in obrabe vrvi. Naše jame 23 (1981): 23–24.
 - 1981: Slovensko jamarstvo po osvoboditvi (prvi soavtor Jože Štim). Glas podzemlja: 64–73.
 - 1982: Dvokolutna varnostna zavora. (soavtorja Zvone Korenčan in Miro Preisinger). Naše jame 23 (1981): 59–88.
 - 1983: Varnostna vrvna zavora tipa »MIRO«. (soavtorja Zvone Korenčan in Miro Preisinger). Naše jame 25 (1983): 33–35.
 - 1983: Prispevek k poznavanju pritrdilnih elementov. Naše jame 25 (1983): 49.
 - 1983: Vrvna tehnika. Tehnična komisija JZS (manuskript).
 - 1984: Varnost pri vrvni tehniki. Naš krš, Sarajevo X(16–17): 169–176.
 - 1984: Dvokolutna varnostna vrvna zavora. (soavtor Zvone Korenčan.). Naš krš, Sarajevo X (16–17): 177–185.
 - 1985: Preskušanje plezalnih naprav za vrvno tehniko. (soavtorja Boštjan Hočevar, Jošt Lorbek.). Naše jame 26 (1984): 47–51.
 - 1985: Vozli primerni za jamarstvo. Naše jame 26 (1984): 53–58.
 - 1985: Zagotavljanje varnosti pri vrvni tehniki. Naše jame 27 (1985): 23–27.
- Dopolnitve 2018:
- 1985: Impregniranje vrvi. Glas podzemlja: 42–43.
 - 1985: Izkušnje pri preskušanju vrvi. Glas podzemlja: 44.
 - 1989: Trdnost vozlov za jamarstvo. Naše jame 31 (1989): 35–40.
 - 1989: Naše izkušnje s staranjem vrvi. Naše jame 31 (1989): 41–43
 - 1989: Izkušnje pri preskušanju vrvi in njena impregnacija. Naše jame 31 (1989): 63–65.
 - 1991: Primerjava bičevih vozlov. Naše jame 33 (1991): 86–88.
 - 1991: Trdnost navzkrižnega vozla. Naše jame 33 (1991): 89–91.
 - 1991: Poročilo tehnične komisije I. 1990. Naše jame 33 (1991): 118–119.
 - 1993: Activities of the Technical Commission after World War II (soavtor: France Šušteršič). Naše jame 35(1): 101–106.
 - 1999: Zavezovanje cevastih trakov. Naše jame 41: 166–167.
 - 1999: Nove izkušnje s staranjem vrvi. Naše jame 41: 168–169.
 - 2002. Preizkus vrvi iz Brezna pod velbom (soavtor Marjan Baričič). Naše jame 44: 173–178.
 - 2002. Oslabitev vrvi v pritrdišču. Naše jame 44: 179–181.
 - 2013: Moji spomini na odkrivanje Najdene jame. Glas podzemlja: 51.

Primož Presetnik

ODMEV NA ČLANEK JAMARSKA NESREČA PRI RAZISKOVANJU BREZNA PRI MEDVEDOVI KONTI JESENI 1960 OZ. SPOMINE OBUJAJ, VENDAR SE V KATASTER POMUJAJI!

Nisem bil še jamar, vendar sem že zahajal v zvezni kataster, kjer sem prebral mnogo zanimivih zadev. Ena mi je v spominu ostala posebno živa, namreč zapisnik z opisom »skorajda nesreče« v pri raziskovanju Brezna pri Medvedovi konti. Še toliko bolj sem si ga zapomnil, ker je v njej svojo vlogo igral tudi moj tedanji profesor fiziologije, ki sem ga poznal samo kot strahospoštovanega prof. dr.

Kazimirja Drašlerja, o Mikcu ni bilo govora. Zato sem se začudil, da udeleženci (Kunaver in sod. 2018) pišejo, da o nesreči ni nikjer nič zapisanega in da »društveni zapisniki tistega časa nesreče sploh ne omenjajo.« Tudi posamezne podrobnosti so bile opisane drugačne, kot se jih spomnim iz prebranega gradiva v katastru. Tik pred zadnjim, zadnjim rokom za nov GP sem vendarle preveril, kaj pravi društveni

kataster. Jama je krasno dokumentirana, posamezne ekskurzije tudi, na voljo so delavne skice, pa še načrt v velikem formatu in celo ena slika Tomaža Planine kasnejšega datuma je priložena. V zapisku druge ekskurzije z dne 6. 11. 1960, ki ga je 8. aprila 1961 v Ljubljani lastnoročno napisal Jurij Kunaver, najdemo sledeči opis, ki malo pomaga razjasniti določene nejasnosti, na katere opozarjajo prej omenjeni avtorji (so podčrtane).

»Poseben problem je nastal zaradi nesolidne izdelave enega kosa lestvic. Ko je v brezno plezal vodja ekskurzije J. Kunaver kot tretji, se mu je na okrog 20 m nad dnom utrgala lestvica, ki je bila v spoju slabo povezana. Prosto je padal okrog 15 m, ko ga je šele zadržala varovalna vrv tik nad dnom. Tako velik padec pa je nastal zaradi izredne elastičnosti poljske nylon vrvi preko katere se sunek ni takoj prenesel do varovalca. Varovalec Rebe R., je varoval po predpisih, le da ni bil zavarovan s posebno vrvjo. Sunek, ki je prišel po vrvi, je bil tako močan, da je omenjenega jamarja vrгло s stojišča v drevo pred njim. Po rokah, pa je dobil opekline in odrgnine od vrvi. Položaj so

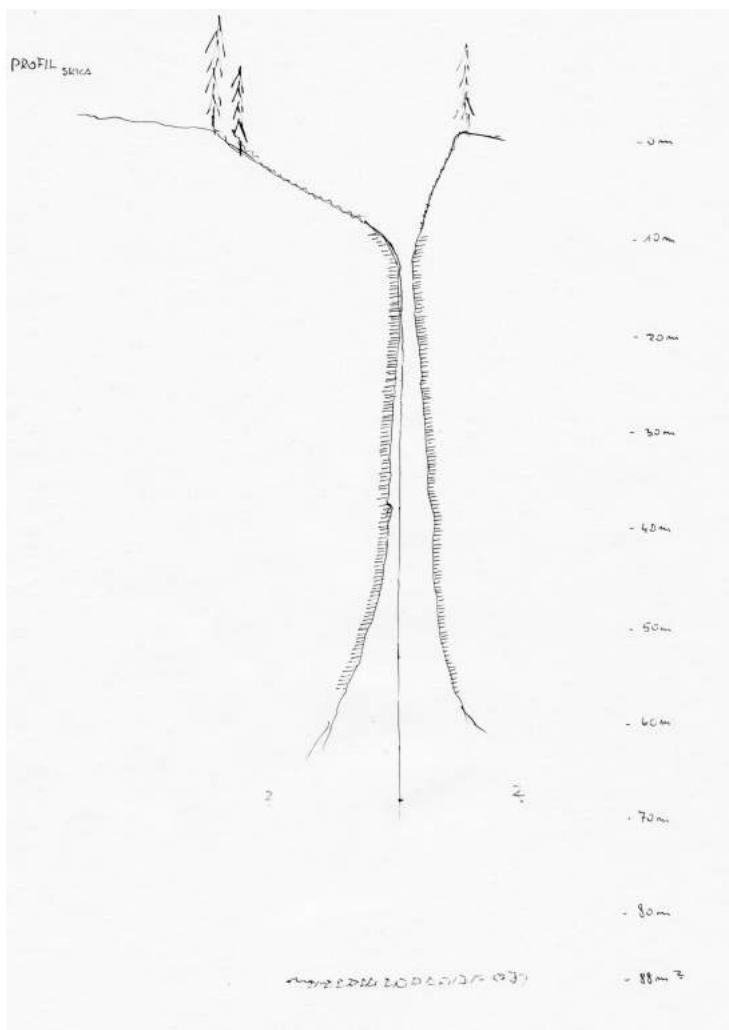
rešili trije gozdni delavci, ki so Rebeku pomagali iz objema vrvi, Kunaver pa je nekaj časa visel na vrvi, dokler se ta ni še naprej raztegnila, da je mogel stopiti na ramena K. Drašlerja in se odvezati.

Pokazalo se je, da je potrebno še bolj skrbno pregledovati opremo pred uporabo in, da morajo biti varovalci pri večjih globinah brezen obvezno varovani na drevo oz. s pomočjo klina.«

Za zaključek, zgodba o tej nezgodi je živa tudi v društvenem ustnem izročilu. Ko sem se 45 let po tej ekskurziji, tresoč, še sam pripravljaj na vstop v brezno, mi je za pomiritev verzijo, kako je varovalca srečno zaustavilo viličasto drevo, povedal sam Gregor Pintar.

Viri

- Kunaver, J., 1961. Brezo pri Medvedovi konti, 6. november 1960. Zapisnik terenskih ogledov. Društvo za raziskovanje jam Slovenije, 4 str.
- Kunaver, J., Drašler, K., Puc, A., 2018. Jamarska nesreča pri raziskovanju Brezna pri Medvedovi konti jeseni 1960. Glas podzemlja, Ljubljana, str. 12–15.

Skica profila, po ekskurziji 2. 10. 1960 (avtor: Jurij Kunaver).

Brezno pri Medvedovi konti na Pokljuki, od točke 13 proti točki 1, na sliki Kopic Jože (foto: Tomaž Planina, 2. 7. 1967).

IZOBRAŽEVANJE

Špela Borko

V ISKANJU IZGUBLJENE VIZURE ALI KAKO SE NE LOTITI SISTEMA

Dogodki preteklih mesecev so me vzpodbudili, da napišem prispevek, ki ga lahko bralec bere kot križanca med doživljajskim spisom in navodili za dokumentatorju¹ prijazno merjenje jam. Če ostali niste, je Grega kaj kmalu opazil, da smo se oktobra začeli izogibati navajanju točne dolžine Sistema Poključkega grebena. Zakaj? Iskreno iz srca – ker nismo imeli pojma, kakšna prava dolžina sploh je. Neljuba zadrega je bila plod neizkušenosti ob začetnih korakih v Trubarjevem dahu. Ko je kup .top datotek, ki se niso hotele lepo zložiti, rasel, je dokumentator z obupom odlagal trenutek spopada s tisočimi vrsticami vizur. Na srečo je tekom procesa zapeljal eno od krivk za marsikatero konfuznost v datotekah. Zaradi ljubezni do dokumentatorja, obsedenosti z urejenimi tabelicami in kreativne blokade na delovnem mestu je zapeljana le ugriznila v grenak oreh in ročno pregledala in popravila 15.402 vizuri. Dokumenti so se sestavili in PocketTopo (v nadaljevanju PT) je izpljunil grozljivo resnico: Trubarja smo »nategnili« za 300 metrov. Iz obupa sta se z dokumentatorjem napila, premlela vse možnosti in nezmožnosti in se odločila, da mora napaka priti na plan. Ker pa si nista želela iti v minus z dolžino, sta se hkrati zaklela, da namerita teh 300 metrov še pred novo oddajo materiala na IZRK. Zaenkrat kaže, da jima bo uspelo.

Sledi povzetek učnega procesa in poudarki glavnih napak, ki si jih nadobudni raziskovalec ne želi privoščiti.

Zgodovina

Merjenje jam je v zadnjih letih doživelo pravi tehnološki preobrat. Če sem ob svojem prihodu ravno še ujela merjenje jame na »meter«, trenutni tečajniki poznajo tak način le iz pripovedk. Vsi seveda vemo, komu je meter prerezal vrv. Detajli dogodka se sicer spreminjajo skozi pripovedi, a nauk ostaja isti – DistoX ti tega ne more zadejati. Kako je potekal prehod iz tradicionalnih papirnatih na novodobne digitalne metode? Predvsem ob vseprisotnosti Matijevega aksioma napak: »Na napakah se učimo. Danes smo se naučili veliko.« Naučeno bi rada posredovala naprej, vsem generacijam visokoraslih,

drzovitih in ostrega pogleda, ki še ne vedo, da bodo kdaj imeli sistem.

Recept za uspešno izmerjeno jama

Prvo pravilo, ki si ga velja zapomniti ob vsakem odhodu na teren: vsaka jama lahko zraste. Raziskovalci Sistema Poključkega grebena smo to ugotovili (pre)pozno.

PT, program ki deluje na operacijskem sistemu Windows, nam ob uporabi DistoX/DistoX2 laserskega merilca omogoča risanje jame neposredno na zaslon. Seveda moramo imeti primerno napravo: dlančnik ali tablico. Naprava mora zdržati ceni primerno število jamarskih odprav. Matic vestno odkupi vse rabljene DELL dlančnike, ki se pojavijo na eBayu in so primerno poceni (cca 30 eur). DistoX2 nasprotno ni niti najmanj poceni (cca 500 eur), zaradi česar bi moral vsak jamomerec, začetnik ali ne, primerno spoštovati opremo, ki jo ima v rokah. Velja si torej zapomniti – rokavice dol, ko rokujemo z merilci, ob vsakem premikanju po jami pa jih pospravimo v ustrezno zaščitno ohišje. Še posebej to velja ob premikanju skozi ožine – bolečina ob pritiskanju dlančnika na moda ne bo niti približno podobna bolečini, ko vam bo lastnik le-tega povedal, da ste mu zafurali par mesecev meritev.

»Menu-file-save«: PT ima trapasto lastnost, da ne shranjuje avtomatsko. Kar v praksi pomeni, da ste ravno izmerili stometrsko brezno, po katerem je duhamorno rosilo, meritve se nikakor niso hotele prenašati, ko končno dosežete dno z ožuljenimi boki in mokri do gat, dlančnik izgubi stik z akumulatorjem in »opet jovo na novo«. Omenjena kombinacija klikov vas bo rešila samopomilovanja in vnetega mehurja. Ko pridete domov TAKOJ prenesite podatke na drugo napravo. TAKOJ. Ne samo na notranjo shrambo telefona, ki vam bo čez tri mesece padel v stranišče, se pokvaril in boste izgubili vse poletne meritve. Na računalnik, na mrežo in na eKataster.

Sedaj pojdimo v osrčje članka, same meritve. Še preden naredimo prvo vizuro, moramo shraniti .top datoteko. Toplo priporočam imenovanje v stilu »20150207_spela_aja_

¹ Dokumentator je oseba, ki izdeluje dokumentacijo jame, vključno z načrtom.

revolt«, kjer številke pomenijo datum v obliki leto-mesec-dan, drugi del pove merilce, tretji pa del jame, ki ga merimo. Močno odsvetujem imenovanje tipa »trubar_novo«. Ko imamo 5 let kasneje desetine datotek z neinformativnim imenom in internim datumom 1. 1. 2005 (ker seveda vestno dajemo akumulator iz dlančnika), dokumentator ni preveč srečen.

Trubar ima na dan pisanja prispevka natanko 65 .top datotek. Dokumentator si ob risanju prvih krivulj ni niti v najbolj divjih sanjah predstavljal, da bo njegova jama kdaj zrastle v takšno pošast. Diba in Garmin sta sicer od Matta Covingtona, revolucionarja, ki je k nam pripeljal dotični program, dobila obilo dragocenih nasvetov o brezpapirnem merjenju. A verjetno si niti Matt ni predstavljal, kaj se skriva pod Viševnikom. Zatorej smo večino napisanega izvedeli skozi Matijev aksiom. Vizure, ki se z DistoX preko bluetootha prenesejo na dlančnik, PT samodejno poimenuje (medklic – ste izključili letalski način?). Začne z 1.0, nadaljuje na 1.1, 1.2, 1.10, 1.11, ... Če ste izmerili do točke 1.66, pa želite izmeriti še odcep pri točki 1.32, klik na točko 1.32 v tabelici in »continue here« naredi magijo – točka 1.32 se, z razdaljo 0,00 m naveže na naslednjo prosto točko – 1.67. A kaj ko nas je odkritje funkcionalnosti zavedlo v divje zankanje vizur, ki so čez dve leti dokumentatorju povzročile več sivih las kot diploma. Nauk: če se da, merimo v čim bolj smiselnem zaporedju.

PT ima čudovito lastnost združevanja datotek meritev, ki se nahajajo v isti mapi. Če ste torej prvič izmerili vhodno brezno, naslednjič odprete .top datoteko, kliknete »new«, shranite v isto mapo (kjer ne sme biti nič drugega kot meritve dotične jame) in nadaljujete merjenje v novi datoteki, v kateri pa se vam prikazujejo tudi že obstoječe meritve in poligon. Klik na zadnjo obstoječo točko (npr. 1.67) in »start here« naredi navezavo dolžine nič na točko 2.0. A ob kroničnem uničevanju dlančnikov pogosto nismo imeli vseh meritev na novi napravi. S katero točko torej začeti? Nikakor ne z 1.0!!! Če bomo imeli v mapi datoteke s podvojenimi točkami na različnih delih jame (npr. točka 1.66 se pojavi tako v Ruskem vohunu kot v Via Voje, ker merilec ni vedel, da je že zasedena), se jama ne bo pravilno prikazala. .top datotek se tudi ne da urejati v urejevalcih besedila in edina možnost je mukotržno ročno preimenovanje vsake točke posebej. Ker, ob sledenju Matijevemu aksiomu, nikoli nismo naredili pregleda nad že uporabljenimi točkami, so trenutno v Trubarjevem dahu

Nepovezan namig 1: PT ima ob prikazu poligona na dnu zaslona napisano celokupno dolžino in globino jame, v oklepajih pa jima sledita dolžina in globina odprte datoteke. PT prikazane vrednosti zaokroža navzdol. Kar pomeni, da če seštejemo vrednosti posamezne .top datoteke, nikoli ne bomo dosegli dejanske celokupne vrednosti, ki jo PT prikaže pred oklepaji. V našem primeru je pri 65 .top datotekah razlika znašala 50 m.

zasedene na primer: 1.0, 2.111, 333.0, 11.0, 534.0, 4322.0, 332.0, 47.0, 876.0, 716.0, 963.0, 56.0, 217.0, 911.0, 3143.0, 23.0, 578.0, 801.0, ... Verjetnost, da si čez pol leta izmislimo točko, ki je »zagotovo še nismo uporabili,« pa smo jo v resnici že (na primer 876.0), je presenetljivo velika.

PT naredi novo glavno vizuro tako, da trikrat ustrelite v isto mesto. Če je odstopanje med tremi zaporednimi vizurami dovolj majhno, jo program prepozna kot novo točko. Če nam natančnost glavne vizure ni pomembna (stranski rov) in nikakor ne uspemo ustreliti treh dovolj podobnih (vlaga v zraku, velika razdalja), lahko ročno popravimo tabelo. Da se, a ni lepo in odsvetujem prepogosto uporabo takšne metode.

Na koncu se je izkazalo, da sta se v vseh 65 .top datotekah skrili dve napakici (kar ni tako dosti), zaradi katerih dokumentator ni mogel uvoziti datotek v speleolite niti odčitati prave dolžine v PT.

Prva je bila takale:

17.55	17.56
17.55	17.56
17.55	17.57

Nepovezan namig 2: DistoX2 za razliko od predhodnika prepozna trojno vizuro z dovolj majhnim odstopanjem in nas nanjo opozori z dvojnimi piskom in tremi črticami na desni strani zaslona. Črtice izginejo ob novem kliku.

Druga je bila ponovitev točk od 1.4 do 1.44 na dveh popolnoma različnih koncih jame. Malo. Igla v kopici 15.402 bilk. In razlog, da smo pri enem oddajanju »odokativno« ocenili dolžino jame in doživeli ledeni tuš ob ugotovitvi, koliko smo zgrešili, nekaj let kasneje.

Imamo sistem. Kaj pa zd0aj? PT tukaj odpove. Priročna možnost je Survex, ki ga ne moti podvojitve točk, dokler so v svojem odseku. Prav tako ga je enostavno urejati v urejevalniku besedil, pa še sam nam ustvari 3D model. Pretvorba .top datoteke v Survex žal ni tako enostavna. Na spletu je dostopen program, ki to naredi, ampak po mnenju dokumentatorja – slabo. Verjetno se da preko Theriona, a nimam pojma, kako. Obstaja tudi možnost ročnega urejanja .txt datoteke, ki jo izvozimo iz PT. Najelegantnejša rešitev je uporaba priročnega programa, ki ga je spisal dokumentator (upajmo, da bo kmalu na voljo). A tudi Survex je občutljiv na napake, kot sta zgoraj omenjeni. Brez vestnega urejanja .top datotek torej ne bo šlo.

Vse prigode iz besedila so resnične. S ponosom lahko zaključim, da danes nepreklicno vemo, da je Sistem Pokljuškega grebena dolg 9584 m in globok 643 m. Vsak meter jame lahko do potankosti spoznate v 3D modelu, ki ga Diba vestno posodablja. Zaenkrat ima tri vhode in le vprašanje časa je, kdaj jih bo imel več.

Na tabelice!

RAZISKAVE

Rok Grecs

DVE IZGUBLJENI JAMI NA SKOPELSKI GMAJNI

V maju 2006 sva se z očetom Rikom (takrat še nisva bila niti v jamarski šoli) odpravila pogledat jami Kozji rob in Porivenca na skopelski gmajni. Šla sva po znanem kolovozu, ki vodi čez Prguščine, Na konc in potem naprej v Gabrovico. Ob koncu Prguščin sva zavila levo na skopelsko gmajno, kjer naj bi se po podatkih iz jamarskega katastra nahajali jami Porivenca in Kozji rob. Jami naj bi bili 80 metrov narazen. A na dani lokaciji ju nisva našla. Kljub temu, da sva pregledala precej veliko območje okrog koordinat, ki so bile v jamarskem katastru, jam na prvi akciji nisva našla.

V maju 2006 sva se odpravila še na nekaj akcij iskanja Porivence in Kozjega roba, a žal neuspešno. Sredi junija 2006 so bujna vegetacija in visoke temperature ustavile pregledovanje terena. Ker sta jami registrirani s številkami 1911 (Kozji rob) in 1912 (Porivenca), sva v klubu pogledala, kaj piše o teh jamah v društvenem katastru. Našla sva italijanski skici teh dveh jam, zraven je bilo nekaj italijanskega teksta, ki smo ga sicer prevedli, a nam ni kaj prida pomagal. Dobila pa sva podatek, da so ju italijanski jamarji izmerili spomladi leta 1925. Za jami naj bi jim povedal pastir (jami imata VG številki 2198 Kozji rob, 2199 Porivenca). Prvopristopnika v bazi katastra ni, datuma ekskurzije tudi ne, jami je v kataster oddal Inštitut za raziskovanje jam v Postojni.

Aktivnosti iskanja Porivence in Kozjega roba pa so se nadaljevale na drugačen način, in sicer s spraševanjem Skopelcev, če poznajo jami severozahodno od vasi Skopo. Seveda sva za boljšo predstavo poskušala tudi čim bolje opisati jami, ki sva ju videla na italijanski skici. Porivenca je 17-metrsko brezno z ozkim vhodom, Kozji rob pa ima precej velik vhod (10 m x 3 m). Jama se na globini štirih metrov razdeli na dva kraka.

A zelenih rezultatov ni bilo, vsi so govorili o dobro poznanih jamah »z velikanskimi«
vhodi Golobnica (1910) in Trijama (1909). Govorili pa so tudi, da je ledinsko ime Porivenca 400 metrov bližje vasi Skopo, kot je območje, kjer naj bi bili jami po podatkih iz katastra. Nekateri so rekli, da je tam res

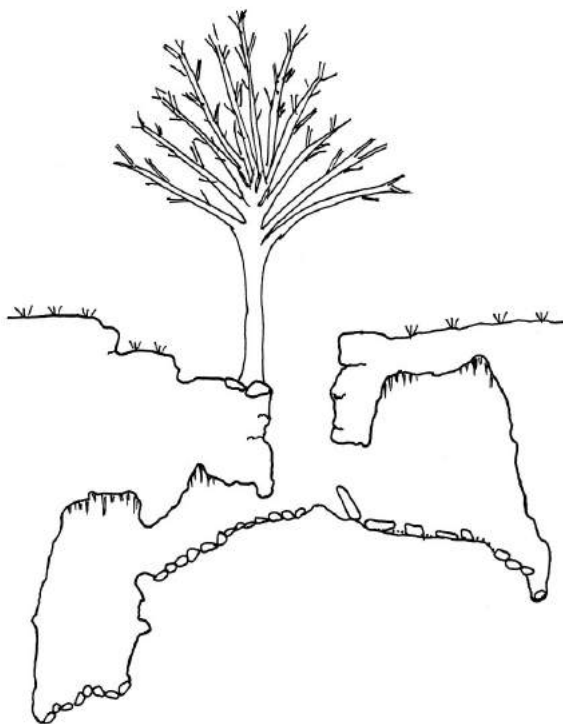
neka jama. Tudi koordinate iz delovnega seznama jam so bile 400 metrov bližje vasi Skopo. Zato sva se v začetku leta 2007 pomaknila 400 metrov bližje vasi Skopo in tam začela s pregledovanjem terena. Pri tem sva srečala lovca, ki je rekel, da pozna jama z imenom Porivenca.

Še isto pomlad sva šla v to jama in ugotovila, da jama ni podobna niti jami Kozji rob, še manj pa Porivenci. Zato sva jama izmerila in oddala pod imenom Jama na Skopelskem; jama je bila spoznana za novo in dobila je katastrsko številko 9351. Nato sva jeseni 2011 prepričala drugega skopelskega lovca, da nama je pokazal jama Porivenca. Trdil je sicer, da je bilo tam najprej ledinsko ime Perivenca, ker so ženske tam prale perilo. To pomeni, da so ta območja blizu vasi. Omenjeni lovec naju je peljal po drugi poti, kar je v nama zbudilo upanje, a končali smo zopet pred Jamo na Skopelskem, pa čeprav so jo Skopelci poznali pod imenom Porivenca.

Ker sva z Rikom le zmajala z glavo in rekla, da ta jama ne odgovarja ne globini ne legi jame Porivenca, je lovec dejal, naj vprašava še nonota Blažkovga, starejšega gospoda, ki dobro pozna to gmajno, nato pa je še dodal: »Kaj ste se tako vrgli na te jame, dejta bo kmali bndima, kej sta pripravla vse za bndimo.«
No, komaj po trgatvi 2017 sva se odpravila do nonota Blažkovga. Ta je rekel, da točno ve, kje je jama Porivenca. Naslednji dan naju je s traktorjem peljal v gmajno in traktor se je ustavil pred Jamo na Skopelskem. Sanje, da bomo kdaj našli jami Porivenca in Kozji rob, so se razblinile.

V veliki žalosti sva se oprijela rešilne bilke in sva nonotu Blažkovemu začela govoriti o imenu Kozji rob (jama z precej velikim vhodom 10 x 3 metrov), če bi se kaj spomnil na to temo, ker je bila misija Porivenca očitno končana, vsaj kratkoročno. A glej ga zlomka, nono Blažkov je rekel, da pozna dolino, ki je poznana po ledinskem imenu Kozji rob. Nato smo se s traktorjem odpeljali do te doline. Ko smo prišli do nje, nama je povedal, da je nad dolino več zasutih odprtih kopov škrl. Povedal nama je, da skopelska gmajna ni razdeljena na parcele, ampak je vse vaško. Zato

IZTEGNJENI PROFIL

KOZJI ROB

so Skopelci imeli najetega pastirja iz Tolmina, ki je pasel vso skopelsko živino po vsej gmajni.

No, sedaj sva izvedela, zakaj Skopelci ne obvladajo vseh detajlov lastne gmajne, domnevava pa tudi, da je ta pastir pokazal italijanskim jamarjem jamo Porivenca (ozko 17-

Matevž Hreščak

PETNJAK

»Med Podbrežami in Brestovico je ena posebna jama, ki ji rečejo Brestovci in Podbrežci Petnjak. Ta jama je pod eno velikansko mogočno skalo. Če se človek spusti v jamo, bo na dnu te jame naletel na ena skrivna vrata. Dobro je, da človek ve, kam vodijo tista vrata. Po tistih vratih se pride na drugi svet, v strašno podzemlje. Po navadi so vrata zapahnjena z devetimi železnimi zapahi in še zaklenjena s tremi ključi. Ključe hrani sam hudič. ...«¹

Petnjak (kat. št. 952) je udornica na vzhodnem robu Krasa. Nahaja se na pobočju hriba Sopada, severno nad vasjo Brestovica pri Povirju. S svojimi dimenzijami in velikim

metrsko brezno). Ko so jamo raziskali in izmerili, pa je najbrž dal kamen na vhod, da živina ne bi padla v jamo. ALI JE JAMA PORIVENCA ZA VEDNO IZGUBLJENA?

Nad dolino Kozji rob sva našla tri odprte kope škr. Oblika in velikost enega od njih je bila identična tlorsu vhoda jame Kozji rob. Ampak jama je bila do vrha zasuta. Ledinsko ime, ki je bilo isto kot ime jame, in italijanski tlors vhoda sta nama dala optimizem in voljo, da sva začela kopati. Po italijanskem načrtu sva locirala, kje naj bi bil vhod, in tam sva najprej odstranila listje ter zemljo. Kmalu sva lahko določila stene vhodnega brezna, kar nama je bilo v veliko veselje za nadaljevanje dela. V nižjih plasteh sva naletela na velike količine skal, ki so bile pomešane s zemljo. Po odstranitvi treh kubičnih metrov kamenja se je odprl krajši vhodni rov. Ta je zelo lepo zakapan in ima prav take dimenzije, kot so ga pred skoraj sto leti skicirali italijanski jamarji. V pavzi med kopanjem sva pregledala širšo okolico v radiju 100 metrov, a kamna, ki bi bil na jami Porivenca, nisva našla.

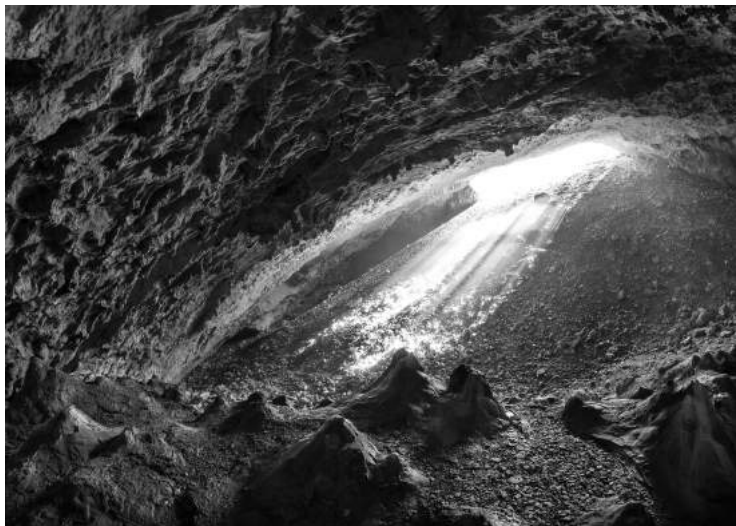
Da bi prišla v zahodni rov, je bilo potrebno razcepiti večjo skalo, ki se je grozeče pojavila v steni jame. Ob koncu marca 2018 sva najprej razbila grozečo skalo v steni, nato pa sva iz jame dvignila na površje še preostalo kamenje, ki je oviralo dostop v zahodni rov. Tako sva iz jame na površje dvignila približno 4 kubične metre kamenja. Sledilo je raziskovanje in merjenje jame. Pri raziskovanju jame sva v zahodnem rovu našla manjše brezno, ki ga ni na italijanskem načrtu jame.

vhodom je jama že od nekdaj burila domišljijo prebivalcem okoliških vasi. Od tega, da je bil to vhod v sam pekel, pa do skrivališča, v katerem se je s svojo tolpo v času ropanja furmanov skrival rokovnjaški poglavar Črni Jurij.² Ob koncu druge svetovne vojne pa so se v podzemni dvorani pred partizani skrivali nemški vojaki.

Pod severno navpično steno 60 m globoke in 100 m široke udornice se začne vhod v jamo, ki je širok 28 m in visok približno 6 m. Takoj za vhodom se prostor razširi v elipsasto dvorano (60 m x 95 m) s stropom, visokim do 20 m. V dvorani izstopa 30 m visok kamin, ki se na vrhu

¹ Jasna Majda Peršolja: Teta Liza para, pravce čara, str. 34

² Albin Kjuder: Zgodovinski mozaik Primorske, str. 132

Slikovita vhodna dvorana velikih dimenzij (foto: Mark Grmek).

vodoravno zapre.

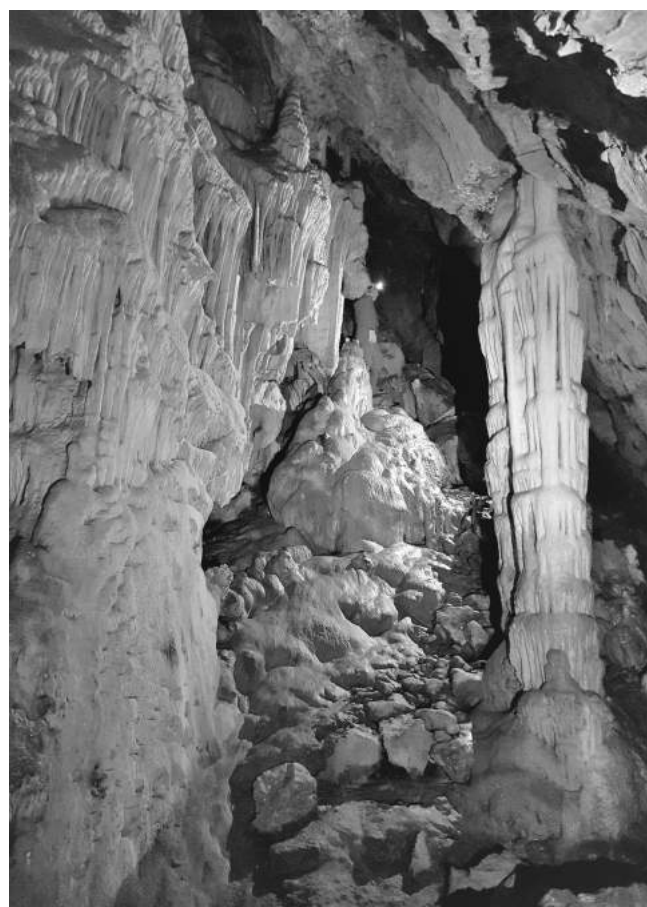
Na južnem delu dvorane se odpre vzporedna dvoranica, dolga približno 30 m in široka 10 m. Z razliko od glavne dvorane, ki ima le redke sledove sige, je ta močno zasigana. V najnižjem delu vzporedne dvorane je okrog 5 m visok kapniški steber³.

Jama je bila v modernejši zgodovini prvič resno izmerjena in opisana iz strani DZRJL leta. 1981, sicer pa je bila prvič zabeležena v tržaški reviji *Il Tourista* leta 1909, kjer je bil objavljen tudi prvi načrt jame. Z letom 1981 so se v jamo začele resnejše odprave, ko so člani DZRJL sledili prepihu iz ožine, ki se je pojavljal med steno in podornim materialom v vzhodnem delu dvorane. V letih 1981–1983 je sledilo 18 zabeleženih akcij, v katerih so rov podaljšali do dolžine 50 m, ki se spusti za 23 višinskih metrov. Takrat so se akcije v Petnjaku zaključile do lanskega poletja 2018, ko je ta ponovno vzbudil zanimanje novih članov DZRJL ter navdušenje prvopristopnikov, da bidela v njem ponovno oživele.

Junija smo si najprej ogledali rov, v katerem so dela zaključili naši predhodniki leta 1983. V naslednji akciji smo v jami pregledali vse vprašaje, ki so ostali odprti v zadnjih petintridesetih letih. Torej preplezali smo tridesetmetrski kamin v vhodni dvorani ter ugotovili, da se na vrhu vodoravno zapre. Nato smo nadaljevali s kopanjem v spodnjem delu rova, iz katerega še vedno vleče najmočnejši prepiph. Vendar smo tam naleteli na težavo, ko je bilo potrebno začeti kopati pod nestabilni podor. Zaradi tega smo začeli razmišljati o novih rešitvah in v ta namen sta Jure in Špela decembra jamo ponovno izmerila. Po pregledu meritev smo se odločili, da začnemo s kopanjem

ob stropu in podoru v višjem delu rova. Tako je bilo v lanskem letu skupaj organiziranih deset akcij v Petnjak. Iz jame še vedno vleče prepiph, a potrebno bo še nekaj akcij, da odkrijemo, kaj se skriva za neprehodnimi ožinami.

Podzemni tok reke Reke je do sedaj znan v štirih jamah na slovenski strani meje. Začne se v Škocjanskih jamah, nadaljuje v Kačni jami, v Jami 1 v Kanjaducah in v Breznu v Stršinkni dolini. Znani dihalnik na dvorišču stanovanjske hiše v Povirju, iz katerega ob močnejših deževjih nenormalno močno piha, je od Petnjaka oddaljen dobra 2,5 km. Tega sva si s Cyrilom ob visokih vodah reke Reke, 30. oktobra 2018, ko je tok iz običajnih 20 m³/s narasel na izjemnih 230 m³/s, tudi ogledala. Vendar so nama domačini

Kapniki v stranski zasigani dvorani Petnjaka (foto: Primož Jakopin).

povedali, da tokrat niso opazili izrazitega prepipa, saj da bi moralo biti deževje dolgo trajnejše.

Naše pobožne želje bi bile, da bi skozi Petnjak dosegli podzemni tok reke Reke. Zaradi geološke strukture ne moremo z gotovostjo trditi, da bi bilo to sploh izvedljivo. Lahko pa upamo, da se nam nekoč uspe dokopati v neznan podzemni pritok, ki bi se usmeril proti toku reke Reke.

³ Glas podzemlja 1982, str. 19–20

Matic Di Batista

BREZNO NA TOSCU

Brezno na Toscu je v literaturi omenjeno precej poredko. Zadnja objava iz Glasu podzemlja (2016) govori o novi najdbi vhoda, ki je bil skrit vse od prve objave leta 1959, ko se je oddal precej piratski zapisnik v kataster jam. Pa je bila jama zares neobiskana od tedaj? Jaka Ortar mi je nekega lepega večera poslal povezavo na skeniran Planinski vestnik (1962/05), kjer se prof. Gams jezi nad lokalnimi skupnostmi, državo in še kom, ker so želeli na Velem polju urediti smučarski center. Danes vemo, da je bentenje uspelo. Hkrati pa v enem odstavku preberemo o zanimivem spustu v 100 m globoko vertikalno, ki se je na dnu žal zaprla. Jama je torej pred nami že bila obiskana, vendar ne raziskana – saj do našega obiska ni obstajal niti načrt niti resen zapisnik. Prav tako danes vemo, da je jama precej globlja od 100 m. Tu se sprašujem, če je bilo morda celo bolje, da se v kataster ni oddalo materiala o obisku, saj je jama dobila veliko pozornosti prav zaradi svoje skrivnosti. Lahko le ugibamo, koliko je še takih stometrskih brezen po Sloveniji, ki imajo nadaljevanje skrito v oknu nekaj metrov nad dnom.

Vodnikov dom na Velem polju – naš cilj s toplimi posteljami, po prihodu iz jame (foto: Matic Di Batista).

No, pa pojdimo zopet v sedanost. Od leta 2015 smo v jamo hodili precej poredko. Uspeli smo organizirati nekaj akcij tekom vsakega poletja. Že res, da nam je v veliko pomoč sodelovanje s PD Srednja vas v Bohinju, ki nam nudi nočitve v Vodnikovem domu na Velem polju, a vseeno je jama hitro postregla s kar zahtevnim jamarjenjem. Zato ni čudno, da je razpolovna doba pozabljivosti relativno dolga. Jamo sicer sestavljajo lepa brezna, a so povezana z meandri, ki so precej dolgi in na čase ne preveč prostorni. V spodnjih delih pa postanejo še neprivlačno blatni in mokri.

Dno jame smo prvič dosegli 2016. Končali smo na dnu brezna, ki je zasuto s podorom, ki se nadaljuje na JV strani brezna. Tam smo splezali do luknje, ki je obetala nadaljevanje, saj je bilo moč čutiti rahel prepah. Tu lahko omenim, da je prepaha sicer po jami kar veliko. No, ker smo trmasti, smo se zarili naravnost v podor, kjer smo tolkli in premikali skale, dokler se nismo »uspešno« prebili do manjše kamrice. Ta je bila še obupnejša kot luknja pred njo in tudi prepaha skoraj ni bilo več. Kaj sedaj? Na akciji avgusta 2018 sva se z Juretom Bevcem zopet znašla na dnu. Zadala sva si nalogo, da razopremiva stopnjo do luknje in poskusiva višje prečiti zadnje brezno in priti na vrh podora. Ravno sem začel podirati zgornje pritrdišče, da bi nekako pripravil vrv za spust in kasneje za vleko, ko se še enkrat obrnem proti luknji, ki je bila nekje v višini gležnjev. Grdo jo pogledam, nato pa nekoliko izravnam pogled in le kak meter nad višino glave se odpira še ena. Luknja namreč. V podoru je bila ravno dovolj velika odprtina, da sva se lahko stisnila skozi. A kar je še pomembnejše, skozi njo je precej močno pihalo. Ha. Samo še nekaj potez je manjkalo, pa bi razopremila vrv, ki je vodila do nadaljevanja.

Hitro sva se pognala v podor, prišla do manjše kamrice, odmetala nekaj skal in planila naprej. Spet razširitev, nato nova ožina in nekaj ozkih prehodov in prišla sva do stopnje navzdol. Kasneje sva se ustavila nad kakih 15 m globokim breznom lepih dimenzij in z veliko vode. Akcija, ki je sledila tej, je bila mučnejša. Z Lojzetom in Juretom smo na dnu brezenca namreč naleteli na ozko razpoko ali meander, ki gre v več nivojih naprej. Žal je povsod precej ozka in blatna (kako zelo tipično za to jamo). Cel dan smo iskali prehod

Fosili na globini 300 m (foto: Matic Di Batista).

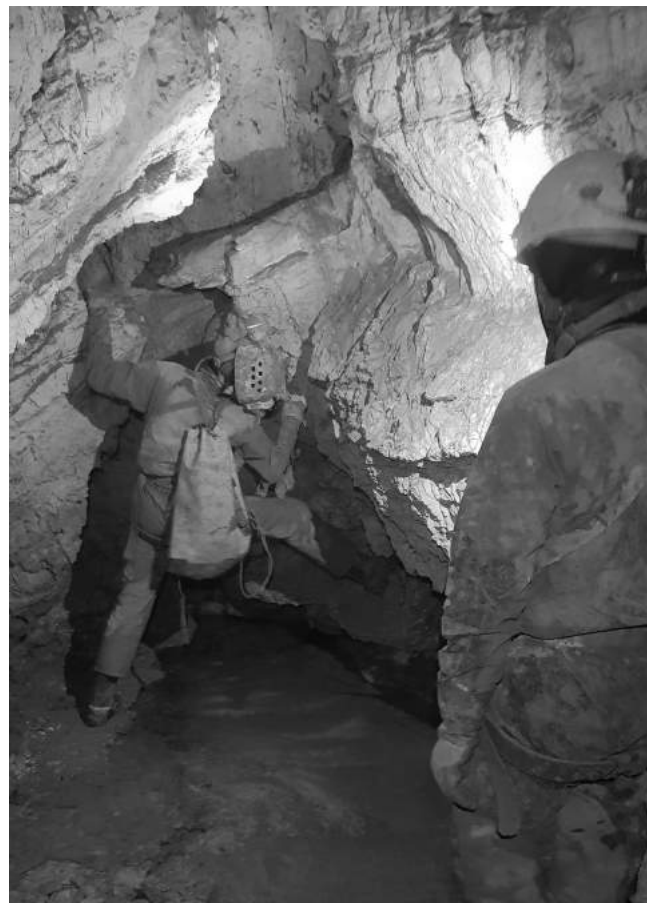
naprej, na koncu pa le prišli v »večje« rove in se zopet ustavili nad stopnjo. Zanimivo, že na tem mestu se glavnemu toku pridružijo novi pritoki. Kasneje pa je pritokov še več. Kar nakazuje, da je meander, po katerem prodiramo, verjetno kar pomemben kolektor za to območje.

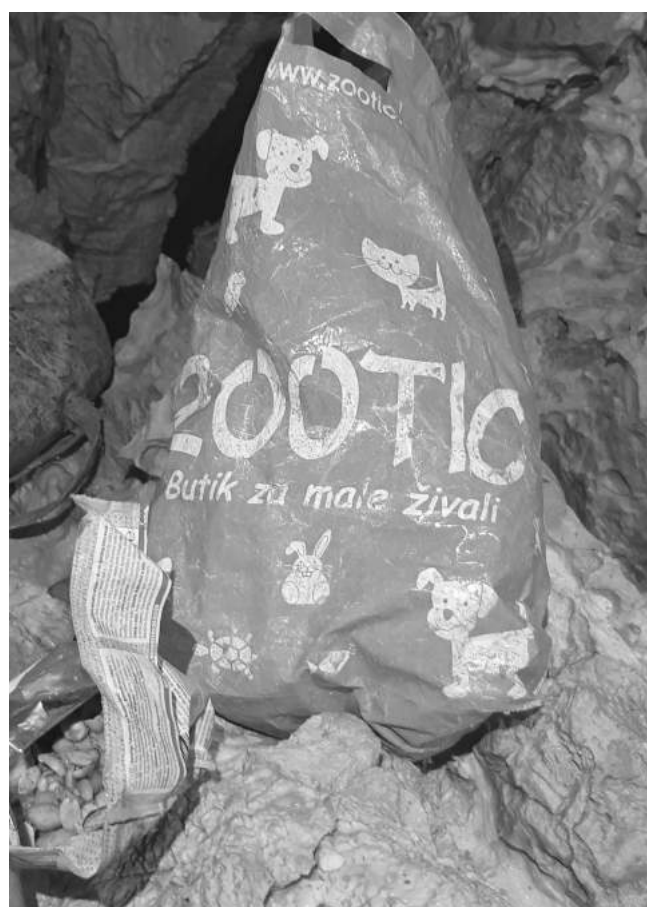
Mokre sanje vsakega kiropraktika, meander »Sovražim meandre« in Jure (foto: Matic Di Batista).

Ko smo se naslednjič znašli na dnu Špela, Jure in jaz, smo imeli precej lažje delo. Izmerili smo namreč več kot 300 m meandra, ki se počasi spušča v smeri JV, proti dolini Voje. Meander je na mestih precej visok in obeta zgornje nivoje, a ker je bil prehodni spodaj, smo nadaljevali tam. Že smo vohali enolončnico iz koč v Vojah, ko smo se znašli na robu globlje stopnje, pravzaprav na vrhu večje podorne dvorane. Ta se je povsod zaprla, voda pa izgine med podorni grušč. Vse skupaj izgleda precej obupno, a je glede na prepričanje nekoliko višje še vedno precej verjetno, da bomo uspeli dvorano obiti.

Poleg akcij na dnu jame se je raziskovalo v breznu pod Sabljezobim svizcem. Brezno se je zaključilo z zelo ozkim meandrom, ki se na drugi strani zopet prevesi navzdol. A sta prvič do njega uspela priti le Matija in Špela (in še to brez opreme). Prehod so kasneje razširili Uroš, Nika in Matija. Garmin, Špela in Vid so se na zadnji akciji v teh delih spustili do dna. Na dnu je žal zopet ožina, a pravijo, da jo je mogoče razširiti in da je nekaj prepriha prisotnega

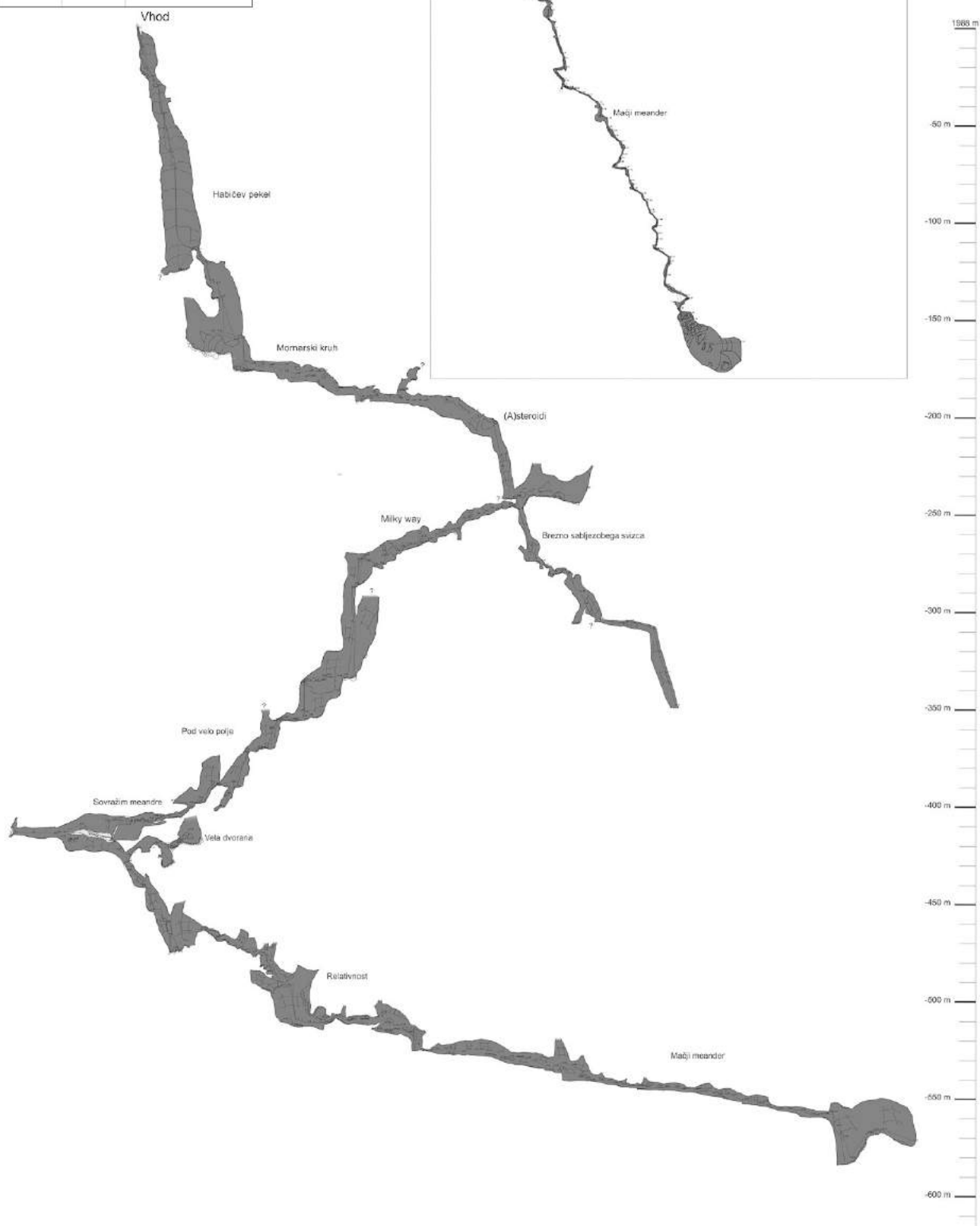
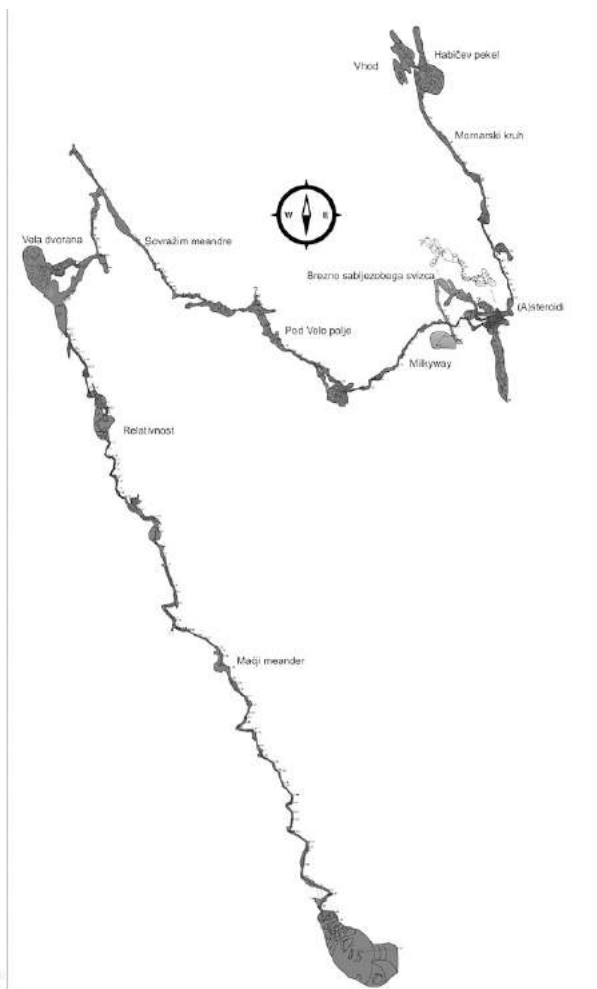

Meander, ki vodi v smeri Voj (foto: Matic Di Batista).

Tvrta je šla bojda v stečaj po objavi te fotografije na spletu. Mi smo samo iskali izgubljenega mačkona (foto: Matic Di Batista).

 <p>DRUŠTVO ZA RAZISKOVANJE JAM LJUBLJANA</p>	Kavčičeva št.: 9900	Ime jame: Brezno na Toscu	Številka opazila:
	Uvod: Miroslav Pihlar, Zvezd Vrhovc, Aljo Zmazek, Borivoj Vrhovc, Miroslav Bunc, Janez Pihlar, Miroslav Pihlar, Janez Vrhovc, Borivoj Vrhovc, Zvezd Vrhovc, Aljo Zmazek, Miroslav Bunc	Datum skeniranja:	
	Titul: Mitja Di. Bekič	Datum račja:	18. 01. 2019
	Merila: 1:750	Nisakobori:	Opisno dokumenta (opisni lističi):

tudi tam.

Na Vodnikovem domu smo skrbeli za dobre stike in se tudi pozanimali o vsem, kar so obiskovalci, oskrbnice in drugi vedeli o jami. Zanimivih zgodb ne manjka. Morda je še najboljša tista o mačku, ki je padel v jamo in nato prišel ven v Vojah. Bojda le delno shiran (po jami do koščic obranih netopirjev ne manjka). Domačini znajo tudi povedati o dimu, ki se je valil iz jame, ko so spodaj fužinarji zakurili ob nekem spodmolu ... Nismo ga še našli.

Jure Bevc

RAZISKAVE V ROMEU V LETU 2018

V letu 2018 smo v Romea izvedli trinajst akcij, začeli pa smo 30. 6., ko se je snežna odeja na Pokljuki končno nekoliko umaknila. Na prvi akciji sva z Matijem opremila jamo do mesta, kjer je naslednji dan, 1. julija, številčna ekipa v zasedbi Matic, Špela, Lojze, Ester, David, Nika in Vid premagala ožino s prepihom na dnu jame. Razen tega, da so menda opravljali malo potrebo kar en drugemu za vrat, večjih zapletov ni bilo. Prebili so se do vrha brezna, a niso imeli pripomočkov, da bi ga opremili.

Že en teden kasneje sva se v jamo podala s Špelo. Opremila in izmerila sva brezno Ladjica do globine -120 m in prišla v 30 metrov dolg Drseči meander, ki se je končal z novo stopnjo. Tam sva se obrnila, saj nisva imela več vrvi.

Šest dni kasneje, 14. 7., je sledila nova akcija. Tokrat so bili v jami Uroš, Vid in Lojze, ki so opremili stopnje, ki sledijo Drsečemu meandru, do Pretinovega brezna. Na tej akciji so se pokazali zametki dejstva, da se jama nikakor ne pusti izmeriti. Detajli so šli že v pozabo, a meritve so morale počakati eno od naslednjih akcij.

Prva taka je bila spet naslednji vikend. V jami smo bili Beki, Lojze, Matija, Vid in jaz. Opremila smo Pretinovo brezno, ki ga je prejšnja ekipa razopremila, in se prebili do dvorane, ki se zdaj imenuje Meditacija. Lojze se je zaril nekam med bloke na dnu Meditacije, čez nekaj časa smo ga zaslišali, kako nas obupano sprašuje za napotke. Sam sem se odpravil v meander, ki iz Meditacije vodi proti jugovzhodu. Obrnil sem se na točki, kjer sem presodil, da je tveganje za nepovratek preveliko, in okrepljeni z vrvjo in več pari rok smo šli nazaj. Tačas je Beki ostala v dvorani, kjer naj bi skuhalo juho. A brez vžigalnika se gorilnik težko prižge, zato se je odločila, da bo meditirala. Preostanek ekipe je tačas opremil meander tam, kjer sem se prej obrnil, se

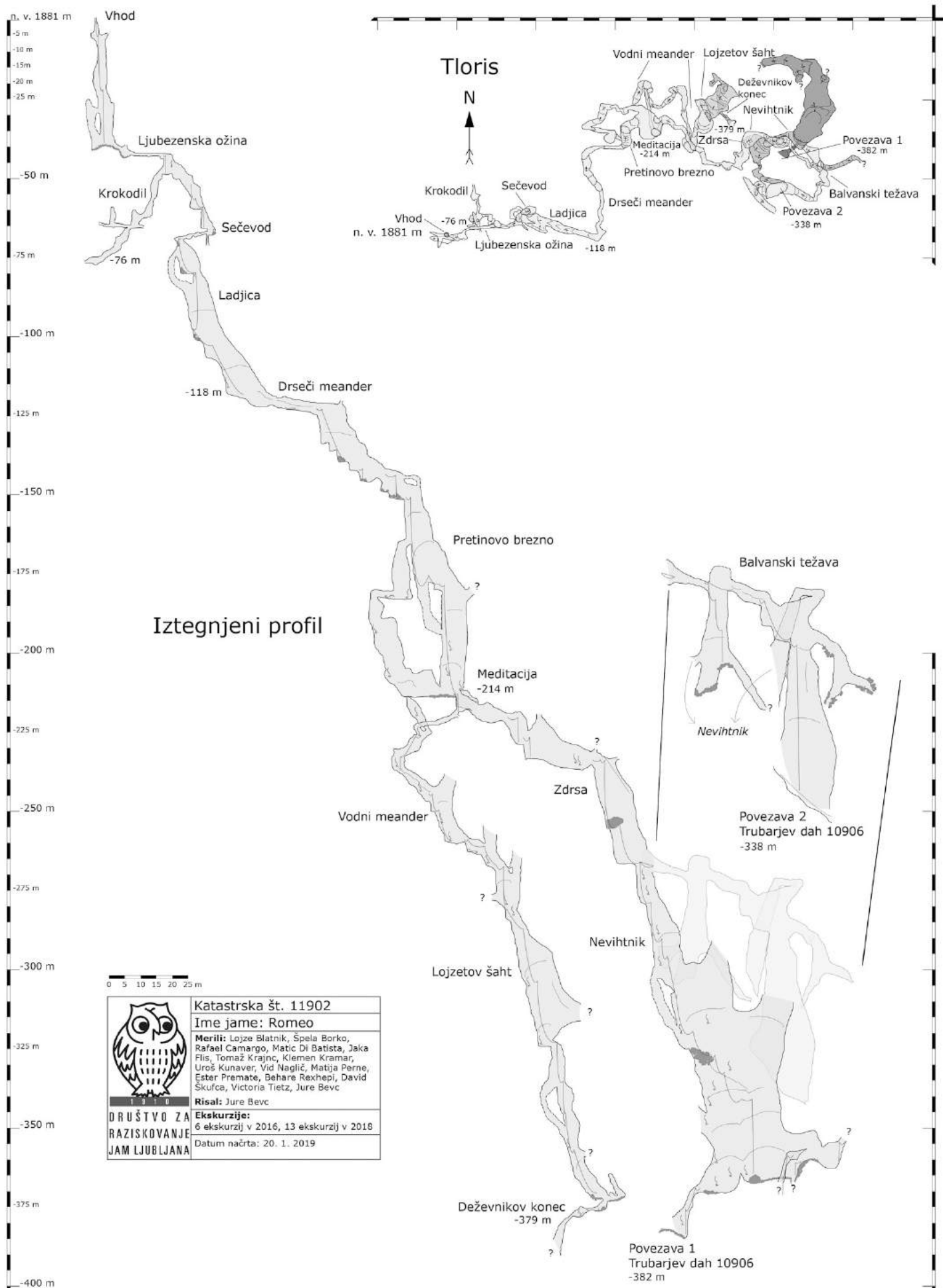
Brezno na Toscu nam je v letu 2018 navrglo kar nekaj metrov. Sedaj je jama dolga 1773 m in globoka 581 m. Zaradi svoje lege in smeri spodnjih delov je precej zanimiva, saj je zelo možno, da vodi do izvirov v zatrepu doline Voje. Preprih pa obeta, da obstaja tudi kak suh prehod. Po drugi strani pa je jama postala precej zahtevna, saj ima veliko dolgih in ozkih meandrov, ki pijejo energijo že na poti navzdol. Prostora za bivak pa kar ni in ni. Morda bomo uspeli izvesti še nekaj akcij na konec jame brez njega, a bo ne za dolgo, če bo trend nabiranja rovov enak.

spustil do dna in nadaljeval pohod vse do tektonske Zdrse, kjer nismo imeli več vrvi, da bi opremili naslednje brezno. Ko smo navdušeno metali kamne v brezno, ki se je odprlo pod Zdrso, se nam je zdelo, da padajo nekam v vodo. Šli smo ven in sporočili v dolino: Romeo gre naprej! Tokrat jame nismo izmerili, ker dlančnik ni želel sodelovati pri merjenju.

Do sredine avgusta je zaradi tabora na Kaninu v jami vladalo zatišje pred nevihto. Verjetno najbolj adrenalinska akcija v Romea do sedaj je potekala 11. avgusta, ko so se v jamo podali Diba, Špela in Vid. Opremila so brezno pod Zdrso, prišli do police, kjer jim je zmanjkalo vrvi in jamo celo izmerili. Na Pokljuki je bilo tisti dan napovedano precej slabo vreme, a ker v poključkih jamah razen mokrih nahrbtnikov to do tedaj ni predstavljalo večjih ovir, so se v času nevihte znašli sredi brezen. Iz jame so odnesli celo, a malenkost bolj mokro kožo, novo brezno pa poimenovali Nevihtnik. Ko so s police metali kamne v brezno, so menda slišali kovinski zvok, ki bi lahko pomenil le dvoje – ali bomo prišli v Trubarja ali pa je imela celotna ekipa prisluhe. Morda celo oboje?

Na dan, ko naj bi se Marija teleportirala v nebesa, je bila vremenska napoved lepša. 15. avgusta smo tako Garmin, Lojze in jaz šli opremit brezno do konca in pogledat, ali smo morda res prišli v Sistem poključkega grebena. Po nekaj težavah z opremljanjem – po delih brezna namreč kar intenzivno kaplja - smo uspešno prišli brezno do dna, na -365 m. Dno je sestavljeno iz dveh delov. Prvi, v katerega smo se tudi najprej spustili, je popolnoma suh. Sredi dna je okrog pet metrov visoka pregrada, na drugi strani pa je vse mokro. Tja je Garmin poslal Lojzeta, saj vrvi iz Trubarja v prvem delu nismo našli. In Lojze je res prišel do vrvi. Izkazalo se je, da smo prišli nad plezarijo v

Romeo

	Katastrska št. 11902
	Ime jame: Romeo
	Merili: Lojze Blatnik, Špela Borko, Rafael Camargo, Matic Di Batista, Jaka Flis, Tomaž Krajnc, Klemen Kramar, Uroš Kunaver, Vid Naglič, Matija Perne, Ester Premate, Behare Rexhepi, David Škuřca, Victoria Tietz, Jure Bevc
	Risal: Jure Bevc
	Ekскурzije: 6 ekскурzij v 2016, 13 ekскурzij v 2018 Datum načrta: 20. 1. 2019

skrajni točki Podstrešja v Trubarju, kjer se je takratni plezalni ekipi zdelo premokro, da bi nadaljevali podvig. Razumljivo. Izkazalo se je tudi, da je imela prejšnja ekipa prisluge, saj kamen na pritrdišče ne bi mogel pasti – le-to je namreč pod streho. Tudi tokrat smo jamo uspešno izmerili, z Lojzetom pa sva se spustila tudi v brezna v suhem delu jame. V enem se je kamen odbijal 10 sekund, v drugem menda tudi, našli pa smo tudi okno tik nad dnom suhega dela brezna s Povezavo 1.

Ker je v jami ostalo končno, a vseeno veliko število nepregledanih odcepov, se s povezavo raziskave niso ustavile. 30. 9. smo tako šli v suhi del Povezave 1 plezat do okna. Ekipo smo sestavljali Flis, Lojze in jaz. Lojze je prvič tehnično plezal in se učil uporabljati Pulse, Flis ga je varoval, jaz pa sem šel po vodo, kar je vključevalo kar nekaj akrobacij. Splezanega nismo izmerili, ker nismo imeli merilcev. Zakaj jih nismo imeli pa je vprašanje, vredno filozofske razprave. Splezan rov gre naprej navzgor, je pa precej ozek. Malo smo tudi preopremljali.

Ker nam je kaninske načrte za prvega novembra prekrizalo vreme, smo šli 31. 10. znova v Romea v nekoliko številčnejši zasedbi. Prekopicevali smo se Lojze, Matija, Diba, Špela, Garmin, Klemen in jaz. Nevihtnik je bil premoker, da bi lahko izmerili dele, splezane prejšnjič. Zato smo se podali v odcepe v Meditaciji in tik nad Nevihtnikom. V Meditaciji sta Lojze in Matija hrabro prečkala slapove in odkrila Vodni meander. Špela in Klemen sta nekoliko manj hrabro izmerila samo del do prvega slapu, potem pa sta se odločila, da se ne želita podhladiti. Zato sta odšla do preostanka ekipe, ki je tačas opremljala nove dele nad Nevihtnikom. Našli smo brezno, ki se prevesi nazaj v Nevihtnik, na drugi strani preozko razpoko, na vrhu pa sem se zavihтел na polico, ki nas je vodila do prostora s še enim ogromnim breznom. Na dnu tega smo ugotovili, da smo spet prišli v Trubarja, okrog 30 metrov nad Povezavo 1. Izmerili smo narejeno in zaključili akcijo.

3. 11. smo bili spet. David, Ester in Lojze so šli preverit okno v Pretinovem breznu (se poveže v Meditacijo), Beki in jaz pa sva preverila nekaj vprašajev nad Povezavo 2. Enega sva odčrtala in začela plezarijo proti dvema oknoma nad povezovalnim breznom. Dohitel naju je še Lojze, ki je prinesel merilce, a nismo imeli česa izmeriti. Ven smo šli popolnoma lahki, saj smo v jami pustili tudi mašino. Že naslednji dan sta šla v Romea namreč Špela in Diba, ki sta dokončala plezarijo prejšnjega dne. Vse se jima je povežalo v že znane dele jame, tako da sta ta del jame razopremila.

Zadnji dve lanski akciji v Romea sta potekali v decembru.

Prvega smo šli Lojze, Garmin in jaz v Vodni meander. Spet smo imeli težave z merilci (v jamo smo odnesli dlančnik, ne pa tudi baterije zanj), a smo imeli s seboj vsak svoj telefon in smo po nekaj motoviljenja z modrimi zobmi in aplikacijami, ki niso bile dobro stestirane, meritve lahko sproti prenašali v TopoDroid. Izmerili smo Vodni meander do večjega brezna, v katerega se prevesi, vode pa je bilo precej manj kot takrat, ko sta v teh delih plavala Matija in Lojze. Z Lojzetom sva se spustila še nekoliko nižje do police in metala kamne v praznino, Garmin pa se je že prej odločil, da ima jame dovolj in se je odpravil proti izhodu.

9. 12. smo bili v jami Flis, Garmin in jaz. Spustili smo se v brezno pod polico, kjer sva se z Lojzetom ustavila na prejšnji akciji. Garmin je imel nekaj pripomb na opremljanje, zato se ta del jame imenuje Lojzetov šaht. Moram pripomniti, da je Lojze na prejšnji akciji opremljal skrajno herojsko in da so nekatera pritrdišča narejena na mestih, kjer jih ne bi smelo biti mogoče zavrtati. Na dnu brezna nas je čakal spran podor, za katerim smo z nekaj sreče našli ozko nadaljevanje (-380 m), iz koder piha – in živega deževnika. Skupaj z deževnikom smo se dvignili nazaj do police, se zanihali še eno nadstropje višje in našli še eno brezno. Romeo tako še ni povedal zadnje besede. Žal pa je odklenalo deževniku, ki je sicer preživel transport iz jame, vožnjo z avtom in eno noč na Tržaški, a se je nespametno odločil za potop v Žubrovko. Je imel pa vsaj zanimivo življenjsko zgodbo.

Na akcijah je sodelovalo 14 jamarjev (Lojze Blatnik, Špela Borko, Matic Di Batista, Jaka Flis, Tomaž Krajnc, Klemen Kramar, Uroš Kunaver, Vid Naglič, Matija Perne, Nika Pišek, Ester Premate, Behare Rexhepi, David Škufca in Jure Bevc), ki smo skupno zbrali kar 48 človek vstopov. Romeo je po novem dolg 1220 in globok 382 metrov in ima še veliko nepregledanih vprašajev, zato se bodo raziskave v njem nadaljevale tudi v letu 2019.

Avtor članka v Romea (foto: osebni arhiv).

Matic Di Batista

EVKLIDOVA PIŠČAL

Za tiste, ki niste najboljše seznanjeni z obdobjem raziskav na Pokljuki od leta 2011 naprej, je verjetno Evklidova piščal le še ena jama z zanimivim imenom. Ostali, sploh tisti, ki ste v jami bili, pa bi znali o jami povedati precej. Nekaj je bilo že napisano v GP 2014. Lahko le na kratko povem, da je to prva jama, ki smo jo na Pokljuki resno raziskovali in je s svojo globino in smerjo nakazala, kje bi lahko našli še kakšno. Pa smo jih – Trubarjev dah, Platonovo šepetanje, Romeo in še precej drugih. Poleg tega v marsikaterem spominu zaseda mesto, ki začne svetiti rdeče, če se lastnik začne spogledovati z mislimi o ponovnem obisku. Zakaj? Ker je zajebana. Kako? Zelo.

Evklidovo piščal je morda najboljše opisal Čot, ki ji je prilepil opis: »To ni jama, ampak dolga (in globoka) razpoka.« To je izjavil po tem, ko je nekaj ur prej prispel na dno, poln zanosa, saj da je pričakoval težjo jamo (in je razočaran). No, ko je iz nje izstopil, je bil drugačnega mnenja. In ni bil edini. Evklidova piščal ima to dobro lastnost (vsaj na poti navzdol), da se večino ozkih prehodov hitro premaga s pomočjo gravitacije. Nekaj je tudi horizontalnega tlačenja, a to hitro mine. Na poti navzgor pa nam ta isti pospešek teži in nas konstantno postavlja na realna tla, ki so kak meter pod nami. Če to začnimo še s semi-težko prasio, polno opreme za širit (v jami smo več ali manj počeli le še to), dobimo odlično kombinacijo, katere rezultat je plava koža in boleči predeli na nenavadnih mestih.

Jama je bila tja do globine nekaj prek 400 m raziskana relativno hitro (leto in pol). Potem pa se je ustavilo. Iskali smo prehode na različnih mestih. Plezali smo kamine.

*Matija in prisiljen nasmeh. Ali pa morda histeričen?!
(foto: Matic Di Batista)*

Največ časa pa posvetili luknji na drugi strani brezna, na globini nekaj prek 300 m. Luknja je seveda imela prepih. In poleg tega premajhne dimenzije tudi za najbolj shirane. In ogromno blata. A smo vseeno rili. Sicer ne preveč pogosto – morda ena akcija na leto. Če je imel kdo življenjsko krizo, pa je lahko uspel v jamo spraviti sotrpine tudi večkrat na leto. Kaj deluje na ego boljše kot to, da v jamo, na štiristo, vržeš dve tečajnici (tja padeta na prej opisan način z uporabo gravitacije) in se potem naslajaš nad njunim obupanim poskusom pobega (sam pa hkrati požiraš solzice ob vseh udarcih v komolce, kolena, trtice in dušo nasploh). Če bi to človek storil kje drugje, bi ga verjetno zaprli in tožili. Nekateri tečajniki in tečajnice pa so se, ne boste verjeli, tudi vrnili. Čeprav smo prej omenjenemu mučenju dodali še kak ledeno mrzel slap vode, led, ...

Luknja na koncu je rasla. Kak meter smo se lahko tudi sprehodili (po navadi po vseh štirih – zakaj bi vstajal, če pa boš kmalu spet na trebuhu, boku, glavi ...), večinoma pa neumorno praskali po Pokljuški skali. Nato se je situacija še bolj zaostila, saj smo naleteli na 100 m meandra, po

Lovljenje zadnjih sončnih žarkov pred začetkom kalvarije v pokljuškem podzemlju (foto: Matic Di Batista).

Vstop pozimi sicer sili jamarja k hitrejši pogubi v jamo, a je vseeno snega kar dobra izbira dokler ne pomrznejo prsti (foto: Matic Di Batista).

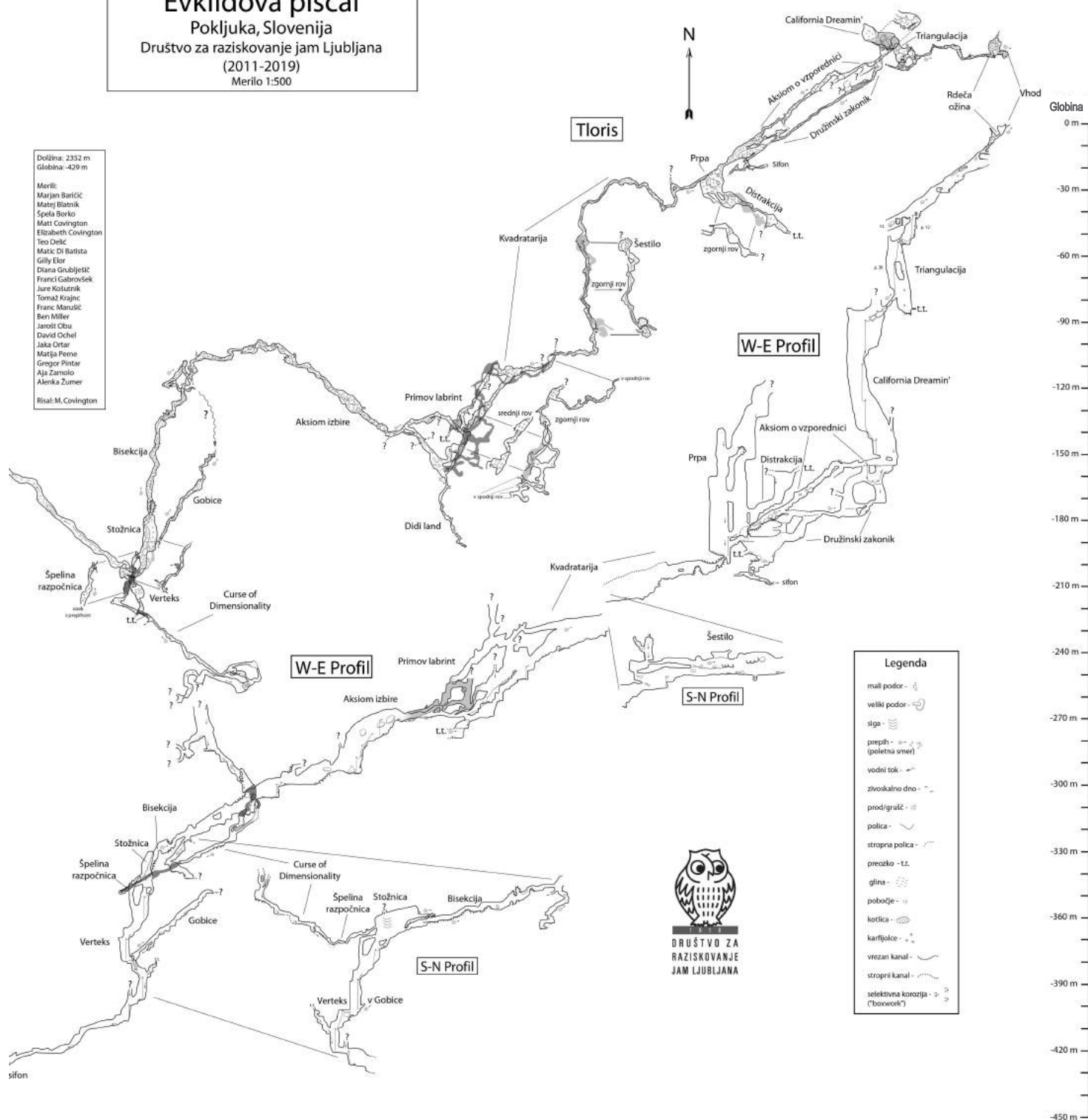
Evklidova piščal

Pokljuka, Slovenija

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana

(2011-2019)

Merilo 1:500

katerem smo na akcijo napredovali v povprečju kakih 10 do 15 m. Poleg tega je po dnu tekla voda – ne v meander, ampak iz njega. Z drugimi besedami: začeli smo kopat navzgor. Ves čas smo si trmasto lagali: »kaj pa, če pridemo do prostora, kjer bo voda pritekla po hribu navzgor in nato stekla v ta meander ...«. A nismo. Prišli smo do prvega slapiča, nato je sledil drugi in za njim širjenje navzgor, medtem ko ti za rokav teče voda. In ravno takrat nam je (priznam, vsaj meni, če ne ostalim), tudi veteranom¹,

Evklidova odplaknila upanje, da bomo še kdaj uživali v raziskavah te jame.

Zadnje čase vedno bolj verjamem, da obstaja nekdo, ki se blazno zabava ob naših nerazumljivih poskusih, da bi našli prehode tam, kjer jih definitivno ni (bilo), ter nam za vsakim ovinkom zastavi novo presenečenje. A je pazljiv. Ne želi si uničiti zabave, zato skrbno pazi, kdaj morala pade in takrat postavi za ovinek bombonček. Ravno pravšnji, da zamegli razum raziskovalcev in jih pošlje z glavo skozi zid – oziroma v našem primeru v preozke razpoke. V tem primeru je očitno zaznal, kako globoko je padla morala, saj

¹ Veteran Evklidove postaneš precej hitro, saj si invalidsko ranjen že po nekaj obiskih jame.

je namesto bombončka nastavil torto. Čokoladno, ravno prav vlažno, s kakšno češnjo na vrhu. In prelivom. Za zadnjo ožino, ko nam je voda stekla tudi tja, kjer je potrebno za potomce vzdrževati konstantno temperaturo, se je odprlo. Odprlo je sicer relativen pojem ... Recimo, da se nahajamo v Dražgošah, ravno v času, ko se je v Evklidovi največ dogajalo. Tam je Stari, ki vliva motivacijo kopalcem v jami »nad vasjo« in oni kopljejo. Nekaj zasutih kopalcev kasneje se jama odpre. Vsi se zaženemo v odprte galerije, polne jamskega okrasja. Dvorane, sigaste kope velikosti večjih cerkvenih zvonikov in še in še. No, v Evklidovi se ne odpre tako. V Evklidovi se odpre, ko narediš vsaj 5 m brez, da bi klel, ker se ti je obleka zataknila za vse mogoče rogle. Pasu itak nimaš več, ker z njim ne bi prišel preko prejšnjih deset ožin. A tokrat je to odpiranje trajalo. In On je tokrat celo pretiraval. Po nekaj metrih poševnega rova navzgor smo prišli pod manjši kamin (cca 15–20 m), iz katerega je curljala prej omenjena voda. Vse lepo in prav, a na drugi strani kamina je šel suh

in precej prostoren rov navzdol! In iz njega prepah. To nas je tako navdalo z moralo, da tudi neprehodna ožina ni bila ovira, saj se zadaj razširi. Vsaj tako trdita prvopristopnika, ki sta imela preko oči zastrto tančico histeričnega odkrivanja v Evklidovi piščali. Pustimo se presenetiti, morda se pa res.

Kakorkoli že, Evklidova je končno postregla s kar nekaj metri novih rofov. Vmes so sicer nekaj podobnega že uživali višje gor, v delih okoli Primovega labirinta. A glede na to, da ponovne akcije tja ni bilo več, jim ne verjamem, da so preveč uživali. Zgoraj napisano morda ni najboljši povzetek tega, kar se je v jami dogajalo v preteklih letih. Je bolj kot ne izliv gneva, ki ga človek nabere, ko se prevečkrat tlači skozi to razpoko. No, morda pa tudi ne ... Morda je le zanimiva reklama za najbolj zajebano jamo daleč naokoli. Spomin na Evklida je tako trdovraten, kot usrano blato iz spodnjih delov jame, ko se zažre v bele spodnjice.

*V spodnjih delih jame je precej vode, ki žal teče na jamarja
(foto: Špela Borko).*

*Ena malo starejša, slikana v silno prostornih delih jame
(foto: Matic Di Batista).*

Franci Gabrovšek

P4 IZ ONOSTRANSTVA

Različne starostne generacije se med seboj čudno razumemo. Mladi mislijo, da bo ves čas tako, malo starejši vemo, da ne bo, in hkrati verjamemo, da je še vedno tako. Oboji imamo malo prav in precej narobe. Generacijo 40+ in 50+, ki je še pred nekaj leti pazila, da žerjavica na Društvu ne ugasne, je zamenjala v povprečju pol mlajša ekipa, ki kuri kresove. Ker so uvidevni do žerjavičarjev, nas vztrajno vabijo medse, mi pa predvsem obljubljam.

Prva težava nastane že pri poimenovanju naše skupine.

Ker so Veterani že oddani, smo si nekoč rekli Polveterani, a to ni preveč izvirno. Vmes se je pojavil termin Sijoče zvezde, a saj vemo kako je z njimi; vsaj tiste najsvetlejše hitro izdihnejo v vesolje, da bi spet lahko nastale nove. Morda bi bolj ustrezala rdeča velikanka, ki se napihne, kot smo se malo tudi mi, in kuri svoj lasten pepel. To ne bi bilo preveč narobe, a tudi ne preveč častno. Ne vem kdaj se je prvič zgodilo – če ne prej, pa po skoraj dvodnevem obisku Zveznega tabora na Kaninu 2017, na katerem smo trije iz

omenjene generacije in en pol mlajši skoraj osušili taborno zalogo in se zjutraj napol v spanju vrnili v bazni tabor – ko so nam prvič rekli Zombiji. Zombi je seveda mnogopomenski, ampak če vzamemo pomene, ki nam laskajo – med drugim omenjajo tudi *postmortemsko* neobčutljivost na utrujenost – naj bo.

Tako je nanoslo, da sem polhote padel v ekipo, ki je šla na taboru 2018 raziskovat na dno P4. Očitno so si zamislili enega zombija na ekipo. »Franček, ti greš v sredo z Dibo, Špelo in dvema mladcema na poden. V jami bomo do sobote«, so bile besede človeka, ki bi na Kanin s platojem piva spravljal še Air Force 1. In sem se potem spraševal, kdaj sem bil nazadnje toliko globoko, če bo zdržal skelet, če zasedam kaj več prostora, kot pred leti ter se tolažil, da tako zanič tudi nisem, da imam kilometrino izpred let, da je špeh bolj stisljiv od sixpackov in tako je tolažba prevagala skrbi.

P4 ni kar tako, je čez kilometer globoka. Včasih je bila polna ožin, ki so jih v zadnjih letih več ali manj spravili v območje dostojnosti. Še pred prvimi širjenji, tam ob prelomu tisočletja, je bilo priti na sto metrov globine pravi podvig, ki ga sedaj zanesljivo ne bi več zmoželi. Jama je skoraj povezana z Renejevem breznom, kjer sem bil kake šest let mlajši zadnjič tako globoko. Dobro polovico jame pa sem spoznal pred letom.

Časovna stiska me je izpljunila na Gozdec v torek zvečer in v izogib skušnjavam sem nameraval kar pred jamo. A sem nad Starim Skalarjem vseeno zavil proti taboru, kjer najbolj vztrajni skušnjavci še niso šli spat. Še dobro, da se nam v sredo ni mudilo in sem uspel do odhoda v jamo zmetabolirati nočni koktejl. V jami sem kmalu pozabil na strahove in bolečine in užival v prostornih brezni in razširjenih prehodih. Z globino narašča tudi velikost prostora, dvestometerski Odmev temine navduši, sploh ko se prevesi v brezkončnost Infinituma. Od tu do bivaka Guardi le Stelle je še lep del gor-dol poti po zanimivih fosilnih kanalih. Bivak je v precej prostorni dvorani, na debelo tlakovani z laminiranimi (ledeniškimi?) sedimenti. Jedli in spali smo odlično, zame je bila novost dobra glasba iz pametnih naprav, ki nas je spremljala v predraziskovalno jutro. A ta vseeno ni preglasila obojesmernih glasov drobovja, ki že od nekdaj kraljujejo jamskim bivakom. Končno sem v Kaninu naletel na življenju prijazen bivak.

Neposredno pod bivakom sem imel priložnost in čast raziskovati z najbolj zagnano ekipo na svetu. Raziskovali smo nadaljevanja v fosilnih rovih in odkrili novo dvorano, ki jo mladci vztrajno zmerjajo z rovom. Vseeno pa notranji sveder ni povsem popustil; v izogib vklapljanju *postmortem*

pogona sem izbral možnost, da se proti večeru vzpnem do bivaka na globini 650 metrov in zjutraj nadaljujem ven. In sem užival samoto neskončnih brezen spodnjih delov jame, pri tem zataknil eno vrvi, ki sem jo sredi noči za kasnejši miren spanec odtaknil nazaj (in si pri tem pridela dodatnih 150 metrov dol-gor po vrvi, ampak spal sem pa le) in odpujsal belemu poletnemu dnevu naproti. Ta me je čakal čez kakšnih pet ur žimarjenja in plazenja.

Na jamarskem višku nisem kaj veliko razmišljal zakaj so jame take, kot so. Vedel sem, da sem tam zato, ker so in upal, da se ne končajo. V vseh Kaninskih jamah smo iskali galerije, a so čakale drug(j)e. Pa me je pot zanesla, da se skoraj preživljam z odgovarjanjem na vprašanje o tem zakaj so jame take in tam kjer so. In razumem? No ja, če zanemarim večino okoliščin in parametrov, ki so botrovali neki jami, razumem. Celo računalnik sem naučil, da mi računa razvoj jam in še tega včasih ne razumem. Pa vseeno se mi ob (možganskih) vremenskih motnjah porajajo naslednja vprašanja in možni odgovori. Glede na to, da GP ni znanstvena revija, si bom privoščil izlet v geofantazijo in seveda govoril le v hipotezah; kaj vem, mogoče jih kdaj še potrdimo.

Kako nastanejo sistemi brezno-meander-brezno?

Nekdo je rekel, da brezna nastanejo približno tako, kot da bi se »uscal v sneg«. Izjavi je kar težko oporekati, sploh, če nimaš teoretično in empirično boljšega modela. Pa vendar, že perspektiva obeh spolov meče različno sliko, zato pogledimo še malo naokoli. Menim, da se ključ skriva v profilu meandrov, ki so velikokrat tipične ključavnice, včasih celo leče. Kar govori o vsaj delnem razvoju pod tlakom. In ne pozabimo, tudi brezna so včasih v profilu lečasta in somerna, kot bi nastala v zaliti coni. Kar pogledajte si kakšne fotografije brezen, npr. na strani Uroša Kunaverja. Morda so vsaj v nekem obdobju, npr. v času najbolj intenzivnega odtokanja iz ledenikov vzporedna vertikalna brezna nastajala sočasno, pri čemer so bila delno ali povsem zalita. Med dvema vzporednima potema bi na ta način lahko nastala razlika v tlaku, ki bi botrovala razvoju povezave vzdolž razpoke, ki ju povezuje in ji sedaj praviloma pravimo meander, pa če to v resnici je ali pa ni.

Zakaj so brezna velikokrat lečastih oblik, če so vadozna?

Del odgovora se morda skriva v prejšnjem – pa vseeno. Predstavljajmo si razvoj vertikalne razpoke, v katero teče voda na poti izpod ledenika v dolino. Vadozni razvoj pomeni, da je vodna pot dovolj prevodna, da voda ne teče pod tlakom, pač pa s prosto gladino. Vadozni razvoj se lahko začne, šele ko je sistem dovolj razvit, da požre

ponujeno vodo izpod ledenika. Pa še to ni prav enostavno; predstavljamo si, da eni izmed mnogih poti, ki drenirajo ledenik, uspe. Ker je dovolj prevodna, lahko odvede več vode, tlak na njenem ustju pade, kar omogoči, da zajame več vode iz ledenika. Tudi ledenik je ene vrste vodonosnik, v tem primeru v stiku z nastajajočim kraškim. Tja, kjer je kraški najbolj učinkovit, se bo usmeril tudi tok v ledeniku. Skratka, najbolj uspela pot ne le, da najhitreje raste sama

Zombi po povratku iz P4, avgust 2018 (foto: Franci Gabrovšek).

Špela Borko

PREGLAD DEJAVNOSTI V KANINSKIH GLOBINAH

Brezno Rumenega maka (P4) je še vedno (in vedno bolj) aktualna jama našega društva. Od zadnjega prispevka je v svoje globine zvalil (in njih duše ugrabil) kar nekaj novih perspektivnih Članov. Prebudilo se je tudi Renejevo brezno in vsi z nestrpnostjo pričakujemo spojitve v Sistem JOZL. V nadaljevanju povzemam odkritja, rumeni tisk, najnovejši načrt in vse ostale drobtinice zadnjega leta.

Januar do julij 2018 – Neznana zarota nam je v začetku leta 2018 poslala obilje vikend padavin. Zato smo se v jamo vrnili šele na poletnem taboru. Kljub temu smo v slabe pol leta Kaninske globine obiskali kar enajstkrat.

Kaninski tabor 2018

28. do 30. julij 2018 – Anže, Bor in Diba so do bivaka Stella napeljali telefonsko žico, nato pa šli na skrajni južni konec jame, ki se nadaljuje v smeri Velba (Last Minute) in jamo približali Velbu za novih 50 m. Bojda se je kabel v povprečju zapletel vsake 2 m, kar je pri 1 km dolžine kar veliko zapletov. A je vseeno odlično povlečen, le Anžetovo smrčanje je rahlo oviralo komunikacijo.

zase, ampak si vzame tudi vse več toka, kar njeno rast še pospeši. Posledično bi lahko to pomenilo, da se v taki poti dolgo vzdržuje tok pod tlakom, v katerem brezna in rovi rastejo po celem obodu. Ko se to konča, pa se brezna preoblikujejo z vrezovanjem v bok, horizontalnejši rovi pa v dno; vse skupaj raste podobno kot kanjoni na površju. Še to, povečan specifični odtok v neko točko na površju lahko povzroči, da voda pod ledenim pokrovom na tisti točki in v njeni okolici učinkoviteje odnaša skalno površje, pri čemer bi lahko nastajale globeli, ki jih na podih ni malo.

Zakaj so fosilni rovi v P4 in še kje na debelo obloženi z blatom?

Strogo gledano to ni blato, ampak jamski sediment. In kjerkoli je ta porazdeljen po celem obodu rova, kaže na to, da je voda takrat zalivala celoten profil rova. In ta je morala teči dovolj počasi, da se je usedalo tudi najfinejše blato.

Obstaja še cel kup vprašanj, kot to, zakaj so v P4 in še kje veliki prostori v veliki globini, če je pa voda najbolj agresivna na vrhu, ter kaj predstavlja zalita cona na dnu Reneja. O tem in še o čem pa kdaj drugič, če me le spravijo nazaj v temo.

29. do 30. julij 2018 – V nedeljo jim je sledila fotografska ekipa (Matija, Lojze, Beki, Uroš), ki je to pot jamo poslikala do bivaka Huston (-650). Fotograf je tam prišel do poznanega zaključka – »peštiranje je jebeno delo in njega noben ne bo jebal«, zato so spodnje dele preskočili.

29. julij 2018 – Lanko, Gilly in Vid so se šli ogrevat do -520 in vmes preopremili poškodovane vrvi.

30. julij do 1. avgust 2018 – Lanko, Gilly in Jure so zamenjali prvo globinsko ekipo. Širili so podor tik pod šotorom v Stelli in se priširili 33 m globlje, kjer so pustili odprto nadaljevanje. Gilly je na poti ven odvrгла svoj rack (čudna jenkijevska naprava za spuščanje po vrvi). Ni ji bilo vseč pomanjkanje dvojnih pritrdišč (tudi meni ni).

1. do 3. avgust 2018 – Proti dnu se je odpravila medgeneracijska zasedba (od minimuma, preko mediane, do maksimuma): Klemen, Vid, Špela, Diba in Franček. Spustili smo se v brezence, nad katerim se je ustavila prejšnja ekipa in našli peščen fosilni meandrič s prepihom. Nekaj 10 m in ožina. Po minimalni modifikaciji smo zdvijali

naprej po meandru in se vzpeli v temo. Nov fosilni rov, dimenzije Kaninske, smer 130. Na skrajni južni točki pa seveda podor. Priplezali smo skoraj do vrha podora, ki kaže znake recentnih rušenj (obtolčene skale, sicer prekrite s plastjo mivke). Na poti nazaj smo se malce izgubljali med balvani in nepričakovano odkrili prostorno brezno pod podorom. Iz globin smo slišali vodo. Mladiča sta na poti ven reševala strgane stopne zanke in ugasle luči (po tednu zafrkavanja Američanov, ki ne grejo v jamo brez vsaj treh virov luči/osebo, sta ostala z 0,45 luči/osebo).

3. avgust 2018 – Gilly, Lojze in Matija so prišli globinski ekipi naproti, po poti pa pregledali in odpisali podor v Črni lukni (-650).

17. do 19. avgust 2018 – V jami so se zabavali Flis, Klemen, Vid in Lojze. Med drugim so s kladivom popravili nedelujoči gorilnik, jedli hrenovke in si v brezna metali ogromne skale. Nekje med Secundusom, Infinitumom in Povezavo smrti so pregledali kopico lukenj, nato pa se zarili v Povezavo smrti. Ignorirali so prekrizano lobanjo in se zatlačili v ožino, jo prekopali in prišli v aktiven meander. Po njem so se spustili do najgloblje točke jame, -1054 m, kjer so obstali nad novim brezencem. Podvig, vreden aplavza, čeravno bodo morali kak žganček nameniti tudi merjenju jame, ne le kopanju.

14. do 16. september 2018 – Jeseni smo poskrbeli za interdisciplinarnost odprave in v jamo poleg Matica, Jureta in Špele vzeli še plezalski duo Pinti (Gašper Pintar) & Dave (David Debeljak). Akcijo je zaznamovalo pozabljanje, izgubljanje in semilegalno izposojanje opreme, o katerem bomo za vedno molčali. Razopremili smo Pneumonio, Jure si je izpahnil ramo, Pinti pa med popravljanjem tende padel na šotor. Friko team je raziskal in preplezal podor nad Puško v med, a nista našla nič obetajočega. Pod Puško pa nas je novo brezno popeljalo do precej neubogljivega kolektorja, Jozlovega povratnika. Teče namreč v napačno smer, proti severu. Prepah tako močan, da mi je odpihnilo še neopisano vrsto skakača s prsta. Ob povratku sem v tolmunih našla mitsko peštirovsko žival: jamske postrance.

25. do 30. december 2018 – Za praznike smo imeli v Kaninskih jamah najštevilčnejšo ekipo do sedaj. Vzoredno smo jamarili kar v dveh tisočmetrcih: v Renejevem breznu in P4. Akcija je bila super uspešna. 13 ljudi hkrati je šest dni jamarilo brez ene zagate, pozabili smo le eno maslo, en majzl in en čoln.

Predakcija je potekala v nedeljo, 23. 12. Uroš, Beki, Matija, Lojze, Aja, Matic, Mršek, Roli, Bowie (pes nosač), Lanko in Špela smo nesli prvo rundo opreme na zvezni bivač. Pri

Skalarju smo srečali ekipo zveznikov, ki nam je prijazno pomagala s tovorjenjem.

V torek, 25. 12., smo šli zares. Z žičnico smo se odpravili do D postaje, nato pa peš do zveznega bivaka na Kaninskih podih. Še isti popoldan smo vstopili v obe jami.

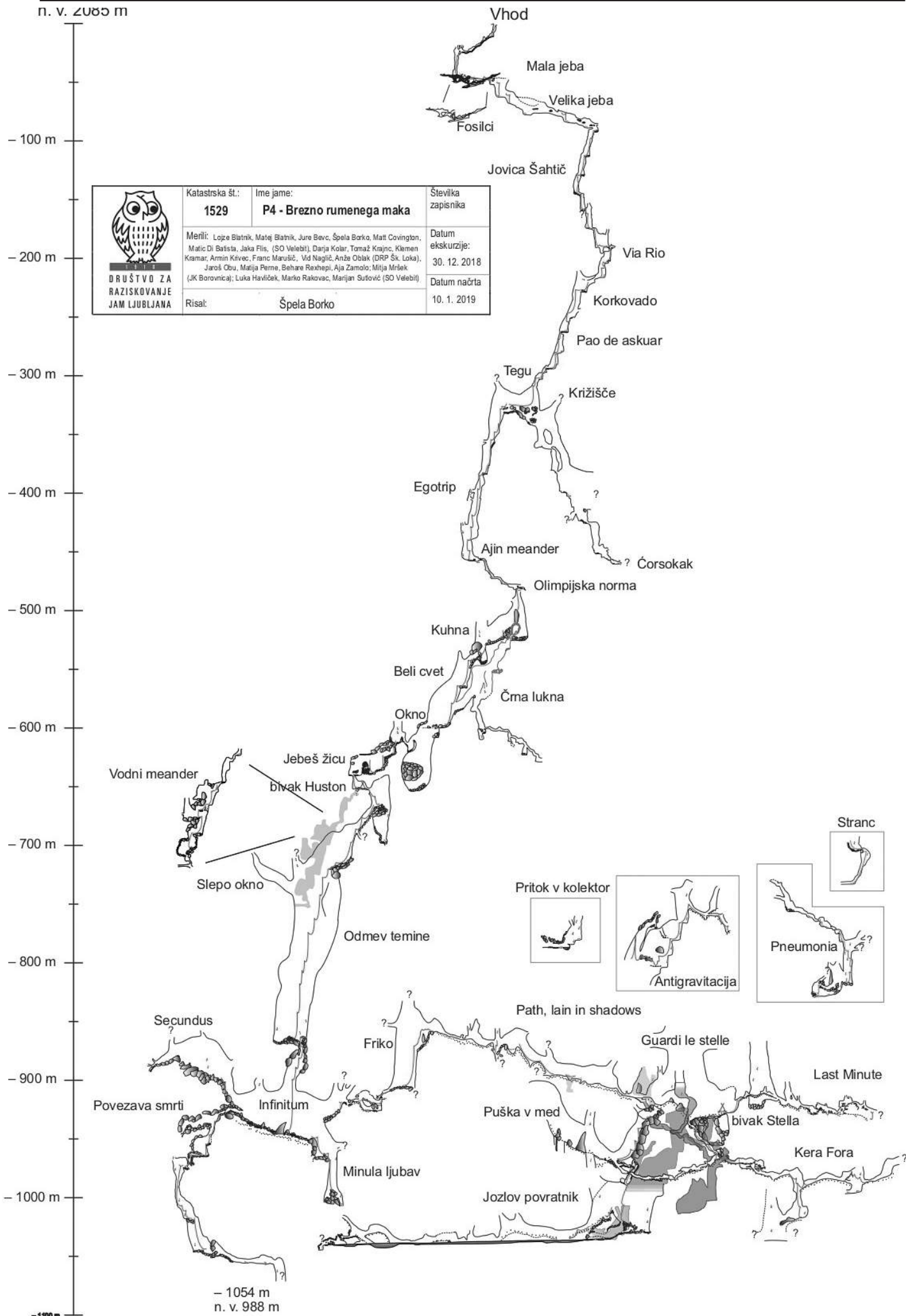
V Renejevo brezno so šli Marko, Klemen, Filip in Matija. Podali so se do Gabrčka (-700), naslednji dan pa do dna jame. Po poti jih je ujel in odrešil izgubljanja še Matej. Med prehranskimi obredi so pogrešali maslo. Ostale ekipe smo ga imele obilo, obstaja možnost, da tudi njihovega.

V P4 smo šli kar v dveh ekipah: na bivač Stella (-950) smo se odkotalili Mršek, Jure, Diba in jaz, na Huston (-650) pa Vid, Luka in Lojze. Vsak obložen z vsaj po dvema transportkama smo se do dna jame prekladali dva do trikrat dlje kot običajno. Že kmalu po vstopu v jamo smo ugotovili, da je čoln ostal na zveznem bivaku. Zakleli smo in hitro odločili: »jebeš čoln, bo že nizka voda«. Po poti smo preopremljali in razopremljali zaključene vprašaje in tako pridobili še dodatne metre vrvi.

V sredo je Huston ekipa, okrepljena z zamudnikom Garminom, postavila nov, zasilni bivač v Infinitumu (-950), da jim ne bi bilo treba vsak dan žimariti na Huston. Začeli so s kopanjem proti Reneju, a jim je prepah močno zagodel – zunaj je bila namreč inverzija in zimski prepah se še ni vzpostavil. Nasprotno, če že je kaj pihalo, je pihalo malo sem, malo tja, o močnem kaninskem prepahu pa ni bilo ne duha ne sluha. Šele zadnje dni odprave smo začutili pravi obraz kaninskega vetra. Zvečer so se preko brezžičnega telefona prvič slišali z Rene ekipo. Ekipi P4 pa sta uspešno komunicirali preko voxa. Pogrešili so majzl. Dostava z južnega bivaka je sledila v prihodnjih dneh. Ni kaj, pogovor z drugimi ekipami močno pripomore k morali in organiziranosti akcije. Stellovci smo napadli plezarijo na JZ, kjer smo imeli namen priti mimo podora do nadaljevanja fosilnih galerij proti jugu. Hkrati smo raziskovali kolektor, ki teče proti SZ. Na srečo je voda tako upadla, da pozabljenega čolna nismo pogrešali. Prvi vzpon se je ponovno končal v podoru, nadaljevanje po kolektorju pa pri prvem visečem sifonu.

V četrtek in petek sta ekipi Rene in Huston delali na povezavi. Uspelo jim je slišati razbijanje s kladivom iz druge jame in začeli so s kopanjem in plezanjem proti tovarišem. Prepah jim še vedno ni pomagal. So pa močno napredovali v zvočnem kontaktu, čeprav se še niso mogli pogovarjati iz ene jame v drugo brez telefona. Stellovci smo po kolektorju nadaljevali nazaj proti SZ vse do Infinituma, kjer nas je ustavil podor. Z malce truda bomo

n. v. 2085 m

lahko sledili vodi še naprej. Nadvse zanimivo bo videti sotočje vseh vod, ki se stekajo proti istemu cilju nekje pod velikim podorom Infinituma. Drugi del Stellovcev, sijajni plezalni duo Mršek & Diba pa je splezal 70 m kamina in po nekaj čudnih in nerazložljivih (pre)opremljenih dosegel točno to, kar smo iskali. Nadaljevanje fosilnih galerij, smer Mala Boka, preprih soliden (ko se je vklopil).

V soboto je Rene ekipa krenila proti površju, prav tako polovica Huston ekipe. Luka in Vid sta ostala v Infinitumu in vložila vse moči v povezavo. Našla sta kopico novih odcefov, a nobenega znaka, da sta se prebila v Reneja. Čeprav sta mu dihala za ovratnik, sta morala zvečer priznati, da bo fizična povezava počakala naslednje akcije. Stellovci smo nadaljevali delo v galeriji. Spustili smo se v aktivno brezno, ki jo preseka, a mu nismo prišli do dna. Je možno, da smo prešli mejo, kjer se vode končno stekajo na jug? Še par prečk v galeriji in ustavili smo se pred 10 m stopnjo navzgor. Odprto nadaljevanje, ki čaka na nas.

V nedeljo smo se Stellovci in preostali del Hustonovcev odpravili soncu naproti. Na Hustonu nas je presenetil Matej, ki mu Rene ni bil dovolj in nam je prišel pomagat tvoriti opremo. Še par brezen višje sta nas enako razveselila Cyril in Jaroš. V prepisno noč smo pogledali nekaj po 20-ti uri. Na zveznem bivaku smo se vse tri ekipe ponovno združile in sledila je noč pripovedovanja in veseljačenja. Medtem je alpi trio v sestavi Andrej, Domagoj in Darja preživljal mrzlo noč v snežni luknji. V ponedeljek, na silvestrovo, so poslali odposlanca in po hitrem postopku smo poškodovano koleno spravili do jeseniške bolnišnice, kjer je dobilo 10 šivov. Poklon ekipi za razsodnost in vzdržljivost. Nato smo znosili robo do kočice Petra Skalarja, kjer se nam je pridružila še kopica površincev, da skupaj proslavimo uspešno akcijo in prehod v novo leto.

Vid Naglič

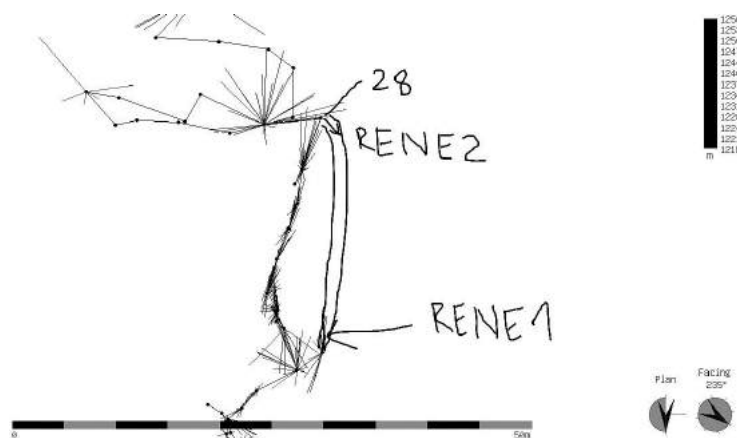
JAMARJENJE PO ŠPANJI

Baje so Erasmus izmenjave trenutno »in«, pa sem šel tudi sam. Odpisal sem še zadnji izpit, spakiral nahrbtnik in odšel na letalo za Bilbao. Ker imamo s starši drugačno definicijo za »kmalu«, je jamarska oprema po pošti prispela šele po mesecu in pol in začetek sem preživel študentsko. Nato pa sem se, ker imam jame rad, kmalu po prihodu pridružil lokalni jamarski sekciji – Grupo Espeleo Gaes Bilbao. Na prvem četrtkovem sestanku sem ugotovil, da je

Jamarili smo: Luka Havliček, Marko Rakovac (SO Velebit), Filip Šarc (Speleološki klub Ozren Lukič, Zagreb), Mitja Mršek (JK Borovnica), Klemen Kramar, Vid Naglič, Matic Di Batista, Lojze Blatnik, Matej Blatnik, Matija Perne, Tomaž Krajnc, Jure Bevc, Špela Borko, Cyril Mayaud, Jaroš Obu (Društvo za raziskovanje jam Ljubljana). Površinska ekipa: David Škufca, Andrej Drevenšek, Ester Premate, Nataša Sivec, Matevž Hreščak, Tjaša Vezovnik, Uroš Kunaver, Domagoj Korais, Darja Kolar (DZRJL).

Na dan pisanja prispevka je P4 dolg 4740 m in globok 1054 m. Sneg nam je zasul načrte v bližnji prihodnosti, a ni vrag, da ne gremo, takoj ko bo mogoče.

Iskrena zahvala gre Sončnemu Kaninu, ki nam vedno priskoči na pomoč s transportom. Brez njih bi bilo raziskovanje Kanina dosti težje! Hkrati nam prijazni nasmehi in spodbude žičničarjev vedno polepšajo dan in dajo vedeti, da je Kanin naš skupni biser. Hvala tokratnemu sponzorju Diba s.p., ki je poskrbel za dodatne stroške hrane in opreme. In pa seveda Davidu Škufci, ki je pričaral najboljšo silvestrsko večerjo – naj ti bo kotel še naprej naklonjen ;).

Skica slušne povezave P4 z Renejevimi breznom, prosto po Vidu. Meritve pridejo naknadno (avtor: Vid Naglič).

društvo dokaj majhno in da 1/5 jamarsko aktivnih članov govori pogojno angleško. Med hvalečenjem z uspehi s Kanina in obračanjem 3D modelov sem mogoče pozabil omeniti, da sem se z jamarstvom začel ukvarjati šele pred kratkim. Pa še Slovenijo tako ali tako vsi poznajo kot zibelko raziskovanja.

Nekaj »libre«, »piedra«, »moscheton« in »cuerda« kasneje in že smo se družili praktično vsak vikend.

1 - Kantabrija – Rasines, 2 - Pireneji – Isaba – Ezkaurre, 3 - Gorbeia – Itxina (vir: Google maps).

Društvo je del krovne organizacije Unión de Espeleólogos Vascos (UEV). Skupaj organizirajo reševalne vaje, čistilne akcije, tečaje topografije ... Na tej točki je pomembno povedati nekaj o organizaciji jamarstva v Španiji. Društvom so dodeljena območja raziskovanja, vsako torej dobi svojo gomilo apnenca, ki jo potem dolga leta luknjajo kot švicarski sir.

Pri tem zapisu sem zaradi preglednosti zanemaril kronološko urejenost in se osredotočil na tri območja delovanja društva. Zato pa vsaj naštevam aktivne člane društva v biološko-kronološkem vrstnem redu: Iñaki, David, Esther, Aitor, Sara, Vid. Gonilna sila društva je 25-letni Aitor, geolog, ki skrbi, da društvo živi v raziskovalnem smislu.

Kantabrija – Rasines

20 km². 260 jam. 103 km jamskih rogov. Območje je zanimivo, ker na veliko delih dolomit tvori kristale, polnilo med temi kristali pa je apnenec, kar pomeni, da voda raztopi apnenec in odplakne dolomit. Zato lahko enaka količina vode v enakem času ustvari večjo kavitacijo, kot bi jo sicer v apnencu – tvori ene največjih jamskih dvoran. Notranja temperatura 10–12 °C.

Torca del Carlista: Največja jamska dvorana v Evropi. 497 m dolžine, 287 m širine in 97 m višine – baje, zbiram prostovoljne prispevke za Scuriona, pa lahko povem iz prve roke. V jamo vodi cca. 20 m vrvi s par pritrdišči, nato pa 80 m v kosu, na katerem sem nazaj grede ubranil dobro ime ferajna. To je bila moja prva jama po več kot mesecu dni in čudovito se je bilo spet vrniti v podzemlje.

Torca de Corveras (RN-31): Tehnično smo splezali 15 m visoko steno, da smo prišli do meandra, ki pa se je nazadnje zaprl. Nazaj grede nas je 150 m globoko ujela nevihta, a smo bili z nekaj hitrimi zamahi žimarja kmalu na varnem.

Regato calero II (RN-103): Dolžina več kot 20 km, globina 322 m. Odkrili smo zanimive fosilne rove z močnim preprihom. Jama poskušajo povezati z bližnjo La Red del Silencio (60 km), tako bo sistem dolg več kot 80 km.

Pireneji – Isaba – Ezkaurre

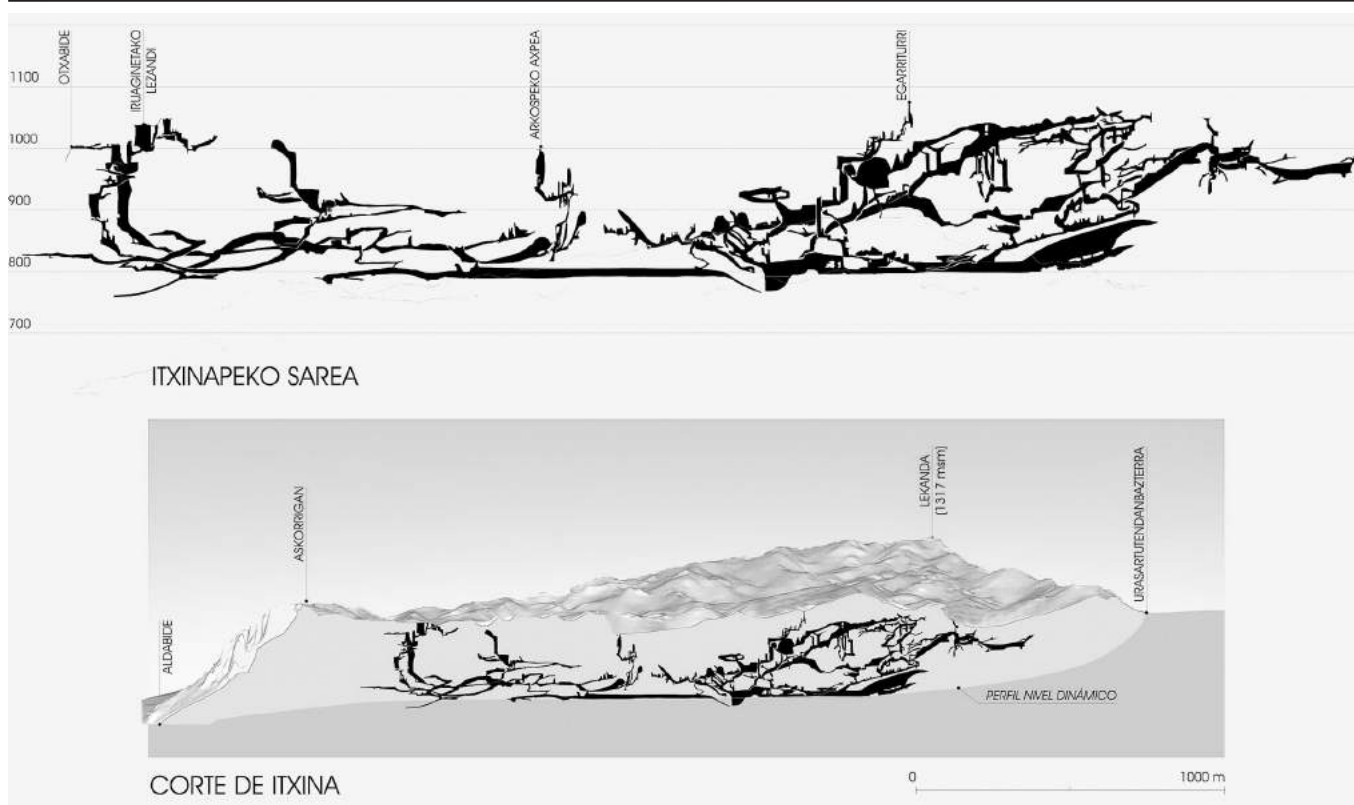
Podaljšan vikend smo preživeli v Pirenejih, kjer smo raziskovali pred 30 leti odkrite jame. Seveda v 30 letih spomin zbledi, zato smo dobršen del časa namenili lociranju. Območje je antiklinalna guba, jame pa se nahajajo na obeh straneh gube. Ena od jam na eni, druga na drugi strani. Podobno našim Poključkim, vendar so brezna manjših dimenzij. Temperatura v jamah je okrog 3 do 4 °C.

EZ-28: jama je na 1700 m nadmorske višine. Spustili smo se 90 m globoko, od koder smo se ob neuspelem lociranju prepriha razočarani vračali.

EZ-6: Naslednji dan je prinesel zanimivejša odkritja. Locirali smo jama z vhodom 1 x 0,8 m s preprihom v terabatiših. Nikoli nisem še videl, kako piha iz Evklida, ampak bi si predstavljal, da nekako tako. Tukaj sem opremil svojo prvo jama. Opremlja se s fiksi multimonti 10 x 60. Cca. 70 m globoko brezno sem opremil z Y na steni izven jame, malo nerodno postavljenima pritrdiščema nekaj metrov v notranjosti in še par v nadaljevanju. Na dnu smo se zbasali v meander, iz katerega je obupno pihalo, in tam dvakrat uporabili plastično slamico rastlinskega gnojila. Prišli smo do 5 m (po njihovem mnenju vsaj 10 m) globokega brezna, kjer pa smo morali zaradi manjka vrvi zaključiti. Distota nismo imeli s sabo, ker jam nikoli ne merijo na »raziskovalni« ekspediciji, kar je bedarija. Mar bi izmerili in bi vedeli. Jame se tudi še vedno rišejo »na roke« pa sem mislil, da danes »do poroke« velja le še pogovorno.

Gorbeia – Itxina

4,7 km². 406 jam. 80 km rogov!! 112 milijonov let star

Itxina (vir: El grupo espeleológico G.A.E.S. de Bilbao).

apnec. Gora je triangel, oblike sklede. Jamska temperatura 6–8 °C. Območje je del nacionalnega parka Gorbeia in je hkrati najbližje sedežu društva, dobre pol ure vožnje stran. Zraven Itxine se nahaja najvišji vrh in ponos Baskovske države – Gorbeia. Meri 1481 m oz. točno 1500 m, če vštujemo še 19-metrski križ na vrhu. Zakaj pa ne, če lahko.

Sistem: Itxinapeko Sarea, 49 km rovov

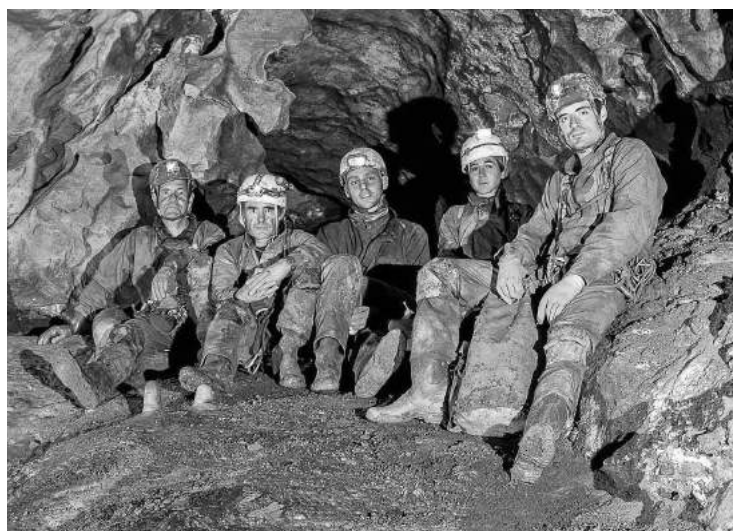
- ITX-200: Prvi vhod na vrhu masiva. Močan prepih primeren velikosti sistema. V jami se nahaja 10.000 let staro okostje leva, ki še čaka na resnejše biološke raziskave.
- Otxabide: Drugi vhod v isti sistem. Na to akcijo sva odšla skupaj s Cyrilom, ki je prišel na obisk. Baskovski ferajn mu je posodil opremo in skupaj smo se spustili 200 m globoko, kjer se lepo vidijo galerije velikih dimenzij, ki so bile v preteklosti vakluzijski izviri.

O tem območju ne bom preveč izgubljal besed, obsežnost sistema je vidna na priloženem načrtu.

To pa je vse. Ferajnovi sestanki so vsak četrtek ob 19.30 v 6. nadstropju bloka v centru mesta. Ker je po navadi le manjše število udeležencev in ne govorijo en prek drugega, nimajo neke v naprej pripravljene forme, kot smo je navajeni v Ljubljani. Tehnično so dobro podkovani, imajo jake mašine, le vrvi jim malo manjka, zato se jame opremlja vsakič na novo. Kar pa, če so tvoje jame po večini

horizontalne, ni večji problem. V jame se načeloma hodi samo ob sobotah, ker nedelja je »el día de familia«, zato se akcije po navadi zaključijo zelo pozno (enkrat smo se domov vrnili ob 4.30). Pice po akciji ni, prav tako ne piva, kar je malo škoda, morala sodelujočih včasih zna pasti. Na tri-dnevni odpravi v Pireneje se tuširaš 2 x, ne pa prideš z enimi gatami in eno majico za preoblečt. In spet, trije dnevi brez enega samega piva, človek se tako že vpraša, če je problem mogoče v njem samem?

Na koncu smo se kljub mnogim razlikam in jezikovni barieri imeli lepo. Pred odhodom sem jih počastil s pivom in se jim zahvalil, da so me sprejeli v svoje vrste. Vem da znajo biti društva zelo zaprte skupnosti, pa v njihovem primeru ni bilo tako. Poleti jih vabim na Kanin, oni nas v Pireneje.

Skupinska fotografija (foto: Iñaki Latasa).

TABORI

Avtorji dnevniških zapiskov: Vid, Diba, Tomac, Jure, neznani avtor
Prepisal in uredil Jure Bevc

DNEVNIK PRVOMAJSKEGA TABORA 2018 NA JAVORNIKIH

Udeleženci (po približnem vrstnem redu prihoda): Vid Postonjski, Uroš, Diba, Jaroš, Jure, Nataša, Luka Fosilc, Tomac, Pestotnik, Levi in Desni Blatnik, tečajnici Nika in Rebeka, Andrej, Garmin, Stari, Marina, Đuro

27. 4. 2018 – Prvi dan tabora – Dan OF

19:20 – Prvonaseljenci smo Uroš, Vid, Jaroš, Matic in Jure. Z Maticem sva se najprej zataknila v Ljubljani, nato smo se zbrali pri Ložu in natočili vodo pri prijaznima prodajalcema medu. Okrog poldne smo prišli (komaj, Vid je zakadil vse za svojim avtomobilom) do koč, se ustalili, postavili šotore in pomalicali. Potem smo šli do lidar lokacije z oznako LD-040. Jama je označena na zemljevidu, ni pa registrirana. Z Maticem sva šla not in namerila okrog 30 m globine, medtem ko so ostali lenarili zunaj. Potem smo naredili še obhod terena. Razen par spodmolov smo našli en velik NIČ. Sestradani smo se vrnili v bazo. Zadnjih 100 m hoje sem haluciniral pečena jajca in čevape.

P.S.: Kako prikladno, v koči sta na (isti) steni dve sliki g. Broza.

28. 4. 2018 – Drugi dan tabora – Vid pravi, da se ta dan imenuje DAN MUKANJA KRAV

10:43 – Vsi smo pocepali do 23 h. Zbudili smo se v sončno jutro. Vsi razen Jaroša smo zjutraj slišali mukanje krav. Ko

smo ga pobarali, če je bil on vzrok, je rekel, da ni nobenih čudnih zvokov spuščal. Kasneje se je popravil, ker mukanje krav ni čuden zvok. Danes se odpravljamo preverit lidar točke ob cesti, razdelili se bomo v dve ekipi.

P.S.: Odkril sem, da sem začel pisat dnevnik na koncu zvezka. Bomo pač (bolj) jedrnati.

11:18 – Ni težav, še vedno smo v bazi, v GPS ne znamo uvoziti koordinat točk. WGS, GK, PTT, RTMF, WTF, vse je enako =). Jaroš je obupal, vzel harmoniko in igra A JE TO.

19:50 – Brez dogovora smo se sinhrono vrnili v tabor. Pričakala nas je Nataša. Kar se tiče pa današnjih jam, lahko napišem samo

$$2=4:3=0^*$$

*ni matematično korektno, ampak jebat' ga.

Z Maticem sva našla štiri nove jame. Eno – v tej je bil kongres pajkovcev – sva malo nategnila, ampak Vid bi rekel »Ma ne prEveč.« Ena je bila fin šaht, pa tudi štirna. 36 m, dol pa zasuto. Videla sva precej podrtih smrek, ena je s seboj vzela cel balvan. Imamo slike. Našla sva Tropic Fruit 200 g paketek, ki sva ga začela jesti. Teren je bil na sploh lepši kot včeraj. Bodo pa še ostali trije povedali, kako je bilo.

20:00 – Uroš, Jaroš in Vid smo šli bolj na jug. Našli smo eno jamo, najbrž že registrirano, ampak z napačnimi koordinatami (4275). V jamo sva se spustila skupaj z Urošem in jo za vsak slučaj izmerila (54 m/35 m). Na ostalih lidar točkah ni bilo nič posebnega. Srečali smo tudi medvedko s tremi mladiči. »En kup'c zaprtih cest, mona!« (MUUUU by Jaroš)

29. 4. 2018 – Tretji dan tabora – Dan praštevila A.K.A. prihod borcev

10:00 – Zajtrk je, srali smo, Jaroša ni, soli v kavi ni, jeba je, čelka na glavi je, jajca so bila, power bank je prazen. Izumili smo povečanje gravitacije in Zemlja je RAVNA! Diba se spet igra na računalniku, novi Jozl. Jure se pritožuje, da

Pavza (foto: Uroš Kunaver).

Nova? jama (foto: Uroš Kunaver).

mora spet jest. Začeli smo poslušati band AGREGAT (glej YouTube).

10:13 – Koliko jamarjev rabiš, da usposobiš en agregat? Trenutno kaže, da več kot tri.

10:24 – Ležimo na soncu ... težko nam je.

10:52 – Imamo težave z dlančniki. Očitno bo treba jame merit na roke. J

10:54 – Aja, pozabili smo napisati, da je bil včeraj žur. Jaroš je igral na harmoniko, mi smo pa plesali bojne ples ob ognju.

19:37 – Uroš, Jaroš in Vid smo šli na jug. Našli smo štiri jame in pol. Ta polovička je zelo obetavna, s prepihom (mah ob vhodu migeta). Jure pravi, da naj izlijem svoja čustva, Luka (Fosilc), Tomac in Pestotnik se javljajo na dolžnosti. Uvedli so hladilnik za pir in izumili novo zvrst erotike. Uroš pakira in gre domov k ženi. Pašta se kuha, požrli bomo pet kil pa pol, pa eno četrtino.

19:48 – V drugi ekipi smo bili člani Nataša, Matic in Jure. Torej. Šli smo do lidar točk. Prvih par je bilo takih, da na njih ni bilo jam. Potem smo naredili eno jamo, videli neznano žival, se odpeljali do naslednje, ni bilo nič, registrirali še eno, na koncu sva se pa z Maticem zapodila

v eno preozko brezno, pa ni šlo brez močnejših sredstev od macole. Skupni izkupiček: dve jami in pol.

30. 4. 2018 – Četrty dan tabora – VAŠANAŠANAPIŠ.

9:30 – Levi je prispel. Borci še vedno spijo. Vreme je zelo oblačno in hladno.

10:37 – Veter se je vživel v duh gicipizma in ga vleče na polno. Potem sta prišli tečajnici Rebeka in gimnazijka Nika. Nataša tako ni več sama. Vreme je na pol kislo. Počasi se odpravljamo na teren.

11:03 in pol – Ekipa Diba je odpekotala na teren, Levi in Jaroš sta šla po izgubljenega Desnega. Plan je JV območje. Pestoter še vedno spi!

11:26 – Levi, Desni in Jaroš so prišli nazaj. Odpravljamo se na teren.

12:37 – Kjer je dan, je tudi sonce!! (Napoved se uresničuje ... -> VREME BO.)

14:00–16:00 – UREJANJE!!! IN POSPRAVLJANJE TABORA. !BAZEN MANJKA!

16:00 – VREME JE.

16:30 – PAŠTICA – CARBONARRA – BREZ JAJCA (GANI) – MEGA!! EKIPE NA TERENU -> OBEDUJE SAMO TABORSKA EKIPA TOMAC IN PESTOTNIK.

17:30 – POMIVANJE POSODE IN VZDRŽEVANJE OGNJA

TOČNO 17:23 – SLOBODNE AKTIVNOSTI – PISANJE PISAMA, IGRANJE ŠAHA ...

18:34 – Jaroš, Levi, Nika, Desni, Luka in Vid smo šli na JV del. Registrirali smo dve jami, eno manjšo in trenutno

Baza (foto: Uroš Kunaver).

najglobljo in najdaljšo jamo (77/44 m). Levi ima fetiš na mah, ves čas nas je zapraševal in opráševal.

18:40 – KURC, NIČ NE BOM PISAL.

Niti ene jame. Ful podrlih smrek. Medvedi.

02:07 – Bil je romantičen dan. Mudili [?] smo se po zelenih gozdovih. Opazovali smo moč narave na ravnih odzivnikih bioloških teles na gravitacijo. V našem primeru je že določen piš povzročil večjo spremembo teh naravno določenih sprememb in hkratek hkrati povzročil neprehodnost do točk interesa.

//=\

L FAKING' VETROLOM JE ZJEBAL DREVESA, KI SO POVZROČILA OVIRATLON O DO SAME JAME. JEBEŠ FAKIN' VETROLOM, BROH.

Če potegnem črto, ne potegnem kokaina, ampak se prebijem preko kapitalcev do vina točke, ki povzroči nemir. Diba danes ne spi, razmišlja o Špelini razpoki.

Ekipa Diba je ustavila na cesti in odšla gledat lidar točko. Narava se jim je prebudila in nastavila več preprek v obliki vetroloma. Prebrodili so veliko ovir in naleteli na KURBE RAKEK (nas?)! Pogoltnili so goro ponosa in se soočili z nami ter sprejeli sočlane za člane.

Ko sem prišel ven iz NAJDALJŠE, NAJGLOBLJE JAME, sem občutil zadovoljstvo, da bi si ga metal na roko.

Jebemti: Tomac in Diba imata orgije glede imena dneva. Rana ura zlata ura jaz pičim spat.

Avtorji neznani, prepisala in uredila Špela Borko

KANINSKI DNEVNIK 2018 (28. 7. – 5. 8. 2018)

Vsake oči imajo svojega malarja, zato govorim le zase, a letošnji Kaninski tabor je bil eden izmed slajših. Poleg odličnih jam in metrov smo nanizali vsaj štiri nepozabne zabave, v dolino pa prinesli polno lepih, že sfiltriranih spominov – utrujajoča žimarjenja in nočna klicanja jelenov se pač niso zgodila. Na taboru se je zvrstilo 48 oseb, od tega tudi 5 tečajnikov. Sledi (v večji meri) necenzuriran prepis dnevnika, za katerega upam, da bo k obisku tabora pritegnil še kakega člana.

Sobota

Prvi dan nas je na taboru 33. Predžurka je preseгла standarde: vrgli so nas iz prvega lokala že pred prvim

1. 5. 2018 – Peti dan tabora – Dan objokanega slovesa

16:58 – Vstali smo bolj pozno. Andrej je šel ob 5:50 v dolino pomolzt kravo in je bil do desetih nazaj.

Ena ekipa (Garmin, Vid, tečajnica Nika, Jure) smo šli širit jamo s ful prepiha, o katerem je bilo napisanih še in še hvalospevov. Prišli smo tja, malo pokali, se pokakali, odločili, da je zadeva brezupna in šli stran. Prepiha ni bilo, sumimo, da so bili sočlani netrezni, ko so ga čutili.

Potem smo šli še do ene lidar točke, preveč nategnili eno nejamo, nabili en svedrovec in zmetali par skal v sosednje (registrirano) brezno. Malo smo bili zmatrani od včeraj, Garmin je dobil poziv za povratek v dolino in nekaj čez tri smo že bili nazaj v BAZI.

Vreme se je skisalo.

17:04 – Marina, Stari, Đuro, Nataša in Diba smo šli na teren okoli Dednega vrha. Že takoj na začetku smo izgubili Starega. Ostali smo obhodili vrh in našli eno celo jamo! Izmerili smo jo. Nato smo hodili, hodili in hodili. Našli nismo nič. Niti jame niti medveda. Stari se je našel pol ure po tem, ko smo ostali prispeli do avta.

That's it, that's all!

17:09 – Prosili smo za zaključno besedo predsednika, a naše želje niso bile uslišane. Morda pa naslednje leto.

Gremo počasi domov.

pivom. Nato smo popivali v Kaninskih legendah, nakar so še tam zaprli. Anže, Diba in Vid so se odpeljali v Črno Ovco. Vid pravi, da je vesel, ker je bil z Anžetom, ki je tako odgovoren. Diba je okoli 2h zjutraj pricepetal nazaj – bežeč pred katastrofo. Anže se je pripeljal enkrat zjutraj. Vid pa je zapel 30-letno Koprčanko in nato pijan vozil njen avto do A postaje. – cenzura – ... Pot na hrib je bila boleča.

Prva ekipa: Diba, Anže in Bor so že v P4. Vrnejo se v ponedeljek. Napeljali bodo kabel in raziskali naprej. Ostali so šli z njimi, ali pa po vodo. V taboru je mirno. Megličasti oblaki se podijo sem ter tja. Garmin je že nap..dil vse in zahteval red – ni ga!

Spremljevalna ekipa – Anžetove šerpe – so se vrnili v tabor. Anže je pozabil čelko in levo rokavico, Boru ne dela luč, prasico s plezalno opremo so pustili v taboru. Krajnc pravi, da bo kilometer novega, glede na kaos.

Nedelja

Ob 8:00 je prva ekipa na poti v jamo. Nezaslišano! Gilly, Lanko in Vid so šli v P4, na -600 v podor (Črna Lukna), loviti kondicijo.

9:30 Druga ekipa – Uroš, Matija, Beki in Lojze se že nekaj časa odpravljajo v P4 fotografirat. Tretja ekipa – Nika, Matevž, David in Špela bomo šli v Ledene žlebiče. Četrta ekipa – Garmin, Klemen, Flis in Jure gredo v Surovko. Torej, polna zasedba, vsi v jame in eno kladivo na cel tabor!

Fosilna dvorana v P4 (foto: Matic Di Batista).

Tretja ekipa je ugotovila, da so žlebiči zasuti, zato je šla okrog ovinka, registrirat eno 50-metrco, nato pa še eno čurko na položajih pod Malim Babanom. Nato so našli še misteriozni neregistrirani I. Četrta ekipa je dognala, da je v Surovki preveč ledu. Potem smo šli tolčt v TA-1. Kranjc je preopremiljal. Prva ekipa: delni uspeh. Preopremili smo tri vrvi in se obrnili ob 13h. Robo smo pustili pred Olimpijsko normo.

...¹

Ponedeljek

Ekipa Sončni Kanin (Doroteja, Matija, Nika, Špela in David) je šla v misteriozni neregistrirani I. Odkrili smo, da gre za 40 m globoko jamo z zelo lepim spranim breznom z mnogimi malimi pritoki. Prav tako smo odkrili relativno nov svedrovec, ki priča o nedavnem obisku. Brezno se konča z (domnevno) ledenim čepom. (opomba: kasneje se je

izkazalo, da gre za jamo Čeladarko, z zgrešenimi koordinatami). Pintarjeve jame pod Malim Babancem nismo našli. Kljub trudu se nam je izmuznila.

Tabor so zapustili: Darja, Domagoj, Bor, Nika in Nataša. Prišel je Klok z ogromno toaletnega papirja.

P4 (foto: Matic Di Batista).

A-ekipa: Flis, Matevž in Vid smo šli v TA-1. Kopali smo meander na dnu, kjer smo naredili okoli 4 m avtoceste in nekaj nadaljnjih metrov navadne ceste. Do ovinka manjkajo še trije člani, tam se obeta razširitev. Jedli smo gobov pire in zelenjavno prikuho. Nazadnje smo se zarili še 15 m višje, a smo imeli preširoka ramena. Naslednjič se vračamo z nežnejšim in/ali tretjim članom.

Torek

Ekipa Doroteja, Klemen in David smo šli v Škedneno jamo. Garmin jo je pokazal Klemnu, ki nas je vodil do tja. Klemen in David sva opremijala in (ponovno) raziskala jamo. Jama je namreč že dlje poznana, a nikoli registrirana. Sledi prelomu v smeri Velikega Babanca. Sledijo si brezna/brezenca in horizontalni prehodi različnih dimenzij.

Nasmeh do ušes (foto: Matic Di Batista).

¹ Nakupovalni seznam za v P4, ki ni vreden Glasu podzemlja.

Dvorane imajo visok strop. Obrnila sva se zaradi pomanjkanja vrvi in pritrdišč. Vrniti se moramo z merilnim kompletom.

Flis, Matija (rodo) in Anže odšli na sprehod do B postaje. Spotoma Jukiju pomagali odnesti stvari in ostale smeti. Zatem smo odšli na D na pivo in mimo Skalarja nazaj v tabor. Uspeh!

Še dobro, da ni ferajnova ... (foto: Špela Borko).

Prišleki: Ester, Aja, Maja, Cyril. Odišleki: Klok, Juki, Svit.

Diba in Špela sva izmerila P3 in P2 ter P5. Oblajala bivake – naš je najboljši!

Nedelja do torek: foto ekipa je fotografirala do Hustona. Vmes je začelo zmanjkovati baterij in prestavili smo fotografiranje na ponedeljek. V ponedeljek se je fotograf slabo počutil in ostali smo na bivaku ves dan. V torek smo se začeli vračati. Počutje je bilo ok in fotografirali smo preostale dele. Ven smo prišli po 12 urah.

Sreda

Prišla ekipa iz P4 (opomba: vmes se je ekipa na dnu že zamenjala, a so pozabili na dnevnik) – Gilly, Lanko, Jure. Iz jame smo hodili 7 ur 15 minut. Na poti smo srečali naslednjo ekipo (Klemen, Vid, Fonzi, Diba, Špela). Vid je gledal joške. Lačni smo. Beki kuha pašto. Jedli bomo. Jama gre nazaj. Našli smo naprej, jama je na našem čelu odprta.

Zgodaj zjutraj smo se na teren odpravili ekipa Anže, Matevž in Maja. Iz tabora smo odšli ZGODAJ ob 9:56 ter odšli do P4. Tam smo se stacionirali in odšli do čurke pod P4 – NM54. Odkopali smo vhod in uleteli v čurko. Jame je cca 30 m. Jama je za zmerit! Matevž je opazoval Anžetovo Miki Miško. Nato smo odšli do P5, ga preopremili, raz... .. ino in splezali 10 m navzdol. Jama je za zmerit! Nato smo

odšli na SKD: Spoznavanje Kanina in Družbe, pod mentorstvom Anžeta, k zveznikom in Novomeščanom, kamor smo se zatekli pred neurjem. Zvečer smo izvedeli, da je za mizo kot, kjer je Ana hotela posiliti Matijo. Aha, slemerji so bili. Dodatek: Glave bolijo še dolgo v jutro. Kurc pa ta alko, pa pir, pa vin, pa travica.

Četrtek

Anže, Matija in Lanko smo odnesli nekaj smeti v dolino. Maja je tam odšla štopat, Anže in Lanko pa sta opravila malo odisejado s številnimi preobraty. Preko Kaninskih legend, bara na letališču, D postaje, ferate, Skalarja in Dolenjskega tabora sva nazaj prišla približno ob 22h. Malo polomljena (bojne rane) in še kar vesela. Akcija je bila uspeh. Anže je enkrat sredi ferate prišel na briljantno idejo, da bi nam he..... pripeljal pivo in zadevo izpeljal. V petek zjutraj jeer pripeljal 4 platoje piva.

Beki in Jure sva šla v Bovec. Tamkajšnja lekarna je odprta takole: 8:00 do 12:00 (z odmorom za malico od 10:00 do 10:30) in od 15:30 do 17:00. Zato sva zamudila žičnico za nazaj. Gor sva bila v 2 urah. Aha, pa stuširala sva se.

Prinesli smo vodo, zdaj pa igramo tarok.

Matevž in Lojze sva šla ob 6:00 na Kanin. Ob 10:00 sva bila nazaj v taboru. Ob 11:00 smo s Flisom in Cyrilom odšli v TA-1. Prekopali smo dva ovinka v meandru na dnu. Vrnili smo se ob 19h. Znosili smo enormne količine šodra in naredili še več novega šodra. Akcija je bila uspešna.

Petek

Zjutro točno ob 9:00 je he..... dostavil 4 platoje piva (2 zelena in 2 rdeča).

Uroš, Matevž in Ester smo odšli izmerit morebitne jame, ki smo jih ob pregledovanju terena odkrili Matic, Špela in

Na roke (foto: Ester Premate).

Matevž. Izmerili smo jamo z delovnim imenom Luknja nad potjo 1 in jo poimenovali K100 (dolžina 72 m, globina 30 m). Nato pa še Jamo nr2 in jo poimenovali K101 (dolžina 18 m, globina 16 m).

Zadnja P4 ekipa je prišla ven. Naj tečajnika sta bila navdušena nad zretjem »na jurja«. Če bosta tako pridna, bosta kmalu tudi sama šla do -1000. Ven smo rabili med 7 in 9,5 ur. Klemzi je strgal stopno zanko in pokvaril luč na čeladi. P4 je 300 m daljši. Zvečer je sledilo prepiranje z Zombiji – bilo je lepo.

Sobota

Diba, Vid in Špela smo šli do P4 in vanj zmetali vso preostalo vrvo. Diba je šel do zvez(d)nikov, midva pa v P5. Izmerila sva ga in se odločila, da ni perspektiven. Nato je Vid zaril v vsako škrapljo po poti do NM54. Eno nadaljevanje sva uspešno zasula, ostalo so bile le škraplje. Nato je Vid raziskal škrapljo številka 23, jaz pa izmerila NM54. Sedaj pijemo.

Beki, Uroš in Jure smo šli v Meglice pogledat, kam gre prepah, a ga nismo našli. Jama se na dnu zapre, očitnih oken ni. Smo pa našli nekaj smeti iz poznih 80-ih in preminulega netopirja. Potem smo šli še 20 m višje, v jamo, ki jo je našla včerajšnja ekipa. Namerili smo 50 m, jama se

na dnu popolnoma zapre, označili smo jo s K102. Sedaj pijemo.

Nedelja

Pospravljanje tabora, neverjetna količina smeti in ostale piz....je.

9:33 – pospravljanje se še ni začelo

9:34 – ošilil sem svinčnik

9:41 – prišla je Špela

9:42 – že je kruh s sirom

9:44 – Krajnc je prevzel komando

9:45 – prišel je Vid aka Sveder

10:35 – dogaja se

Na taboru smo se za več ali manj časa pojavili: BaCiYukiji (10 kom), Jure, Beki, Uroš, Bor, Diba, Garmin, Nataša, Gilly, David, Anže, Teo, Lojze, Ester, Vid, Matevž, Nika, Klemen, Maja, Aja, Flis, Matija jr., Matija, Štefka, Cyril, Lanko, Franček, Dorotea, Domagoj, Darja, Simon (DRPŠL), Andrej, Klok, Stari, Marjan, Marina, Metod, Mare in Špela.

Skupinska (foto: Ester Premate).

Mike Ficco, Teo Delić, Katarina Kosič Ficco, Philip Schuchardt

EKSPEDICIJA KUČKA KORITA, ČRNA GORA 2018

Mike Ficco

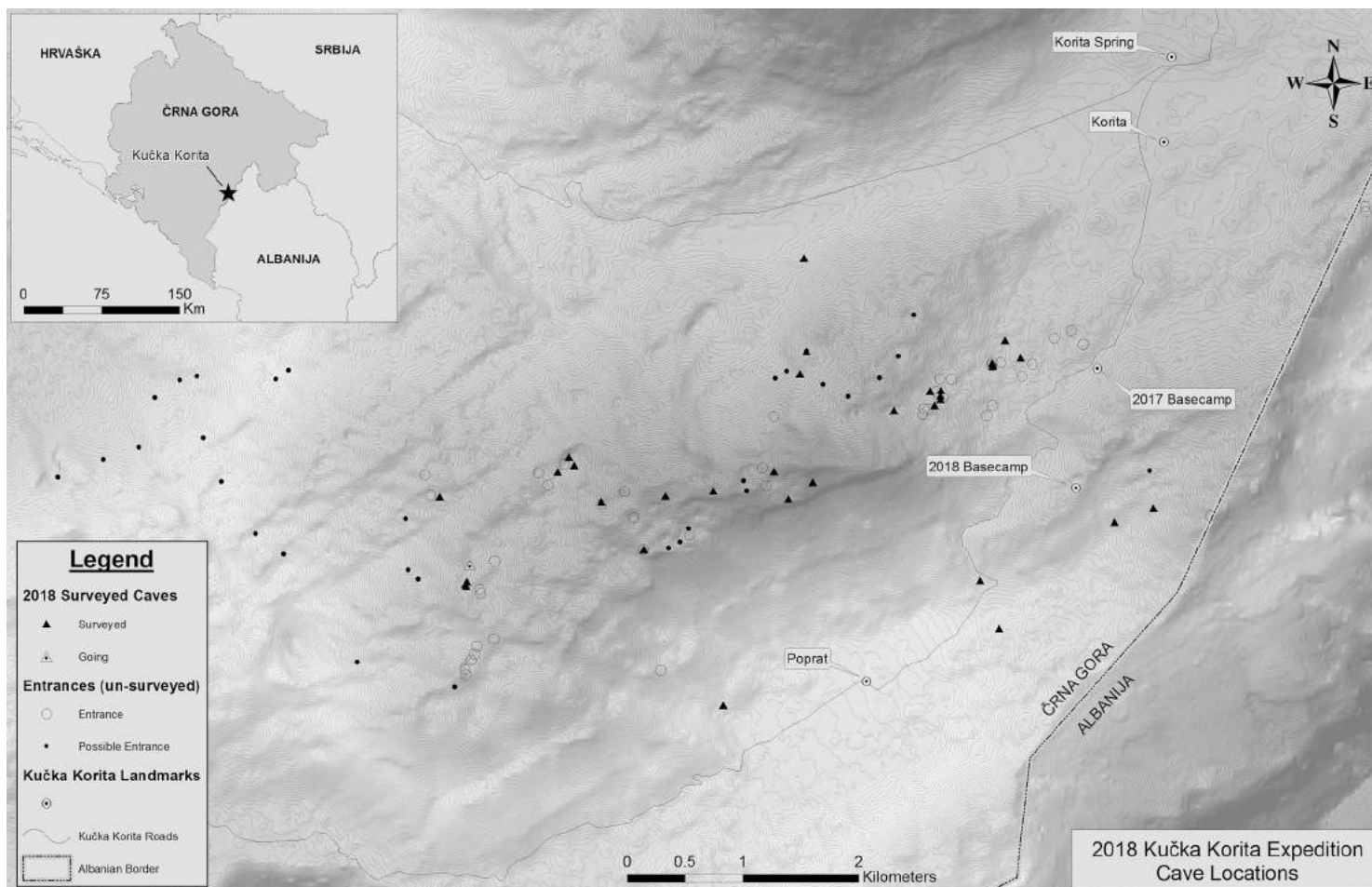
Introduction and statistics

The namesake mountains of Montenegro include some of the lesser explored karst areas of the Dinaric Region. A small collection of Slovenian and American cavers have visited one of these karst areas during the summers of 2017 and 2018 with the objective of exploring and mapping the area's many caves, and hopefully finding "The Big One". The following article provides a brief summary of our group's exploits to date. Of course, everyone experiences life differently so we thought it would be fun to tell our story from four different perspectives (two Slovenians and two Americans). This is Mike, and I'll start by setting the stage with some background information and statistics.

In 2017 we decided to have a look at some of the lesser travelled karst areas in Montenegro in the hope of finding something with long and deep cave potential. Pre-expedition evaluation of geology, aerial photography, and available literature identified an area that looked promising

in east-central Montenegro along the Cijevna River Canyon, bordering Albania. This area, referred to in the literature and by local farmers, as Kučka (or Katun) korita, consists of a relatively flat carbonate plateau which drops precipitously approximately 1200 meters down into the Cijevna Canyon. The plateau is comprised of a thick (>2000 m) sequence of cretaceous limestones which dip northwestward at 15 to 30 degrees (away from the canyon). A series of ridges are developed perpendicular to the dip, which rise 300 to 500 meters above the plateau. Aerial photography depicted numerous features that appeared to be vertical shafts, cave entrances, and collapsed karst features, located both on the ridges as well as on the plateau itself.

Available literature suggested that the area has seen very little cave exploration, however discussions with Teo Delić revealed that one notable cave was known in the area. This cave, Opasna Jama, is located on the plateau itself and has been pushed to a depth of approximately 500 m and a length of approximately one kilometer. Miloš

Kučka korita project area and cave locations (foto: Mike Ficco).

Pavičević (from Podgorica, Montenegro) is leading the ongoing exploration efforts in Opasna Jama.

In May 2017, Joe Myre, Stephanie Sullivan, Katarina Kosič Ficco and I spent 6 days doing a reconnaissance of the Kučka korita area. With no predetermined expectations, we stuffed our gear in a van and drove east towards Montenegro, hoping for the best. Ropes and rigging gear were borrowed from the DZRJL caving club. We spent a night in Trebinje, and arrived in the korita area the following day, driving the van partway up an old logging road to a small clearing which became our basecamp for the next few days. The karst looked great. The terrain was a combination of cleared pasture, forest and bare karst. We focused our energy on the main (Kaženik) ridge west of camp, accessing the ridge via an established trekking trail that climbs the 400–500 vertical meters to the ridgetop. The limestone was highly fissured, and pockmarked with vertical shafts. Time was short, so we primarily collected entrance location data with GPS, and did very little exploration. In total we identified more than 12 entrances, including a nice parallel shaft which appeared to be approximately 100 m in depth. Satisfied that the area did indeed hold promise for significant cave development, we departed for Slovenia and began making plans for a return expedition in 2018.

By the time that June 2018 had rolled around, we'd hyped the trip sufficiently that we had seven people lined up for a three-week expedition. The group included: Joe Myre, Mike Futrell, Philip Schuchardt, Sara Fleetwood, Teo Delić, Katarina Kosič Ficco and myself. Permits had been acquired from the Montenegrin government for both cave exploration and biologic collection, and on June 23rd we filled two rental vans full of gear and headed back to Kučka korita. I'll let the other authors provide you the gory details of the expedition; instead I'll just skip ahead to the statistics (for Ikarus) and my thoughts on the results.

We had a great trip! It included a bit of everything: exciting weather, good food, beautiful scenery, great friends (both new and old) and of course lots of caves. In total we identified more than 100 new caves, and mapped 34 of these for a cumulative surveyed length of approximately 2.5 kilometers. Most of the surveyed caves were vertical shafts in the 30–50 m depth range, with little horizontal development. However, several of the entrance shafts were in the 90–100 m depth range. Towards the end of the expedition we discovered a cave (C95) that looks like it wants to be a big cave, currently it is approximately 449 m long, 116 m deep and continuing. The excitement of this

*Philip Schuchardt rigging on one of the dead-bottom pits
foto: Mike Ficco).*

discovery and the many other unexplored entrances in the area means that we will be returning for more adventures in 2019.

Included in our arsenal of exploration tools in 2018 was a DJI quadcopter which proved invaluable for locating and photographing caves. We are grateful to DZRJL for once again allowing us the use of rope and rigging hardware, and to the National Speleological Society for providing funds to purchase a rotary hammer drill.

Now to continue with the gory details...

Teo Delić

Moji bratje Amerikanci, ali kako preživeti tedne z neznanci

Od samega začetka je bila planirana ekspedicija z Američani, kakopak, ne morem reči drugače kot neobičajna. Kot prvo so vedeli kam gredo. Kot drugo so hoteli za to početje imeti tudi dovoljenje, kar je skrajno nenavadno. In tretje, za izvedbo so planirali najeti kombi. V zgodbo sem uletel zelo zagret, saj sem od najmlajših dni privrženec Kishonove knjige Doma je najhuje. Celo ponudil sem se da, zaradi poznanstev in pretekle komunikacije s Črnogorskimi državnimi in uradnimi naravovarstveniki, speljem pridobitev dovoljenja. Zadeva je stekla gladko. Dodatno so zahtevali le poskenirane potne liste, v zameno pa smo prejeli dovoljenje za tritedensko ekspedicijo na tako imenovanih Kučkim koritima. Bližal se je dan odhoda, z vsakim dnem pa je rastlo tudi število mailov na interni listi. Nato pa molk. Nič. Človek se kar vpraša, če je vse v redu, ko po tako intenzivnemu dopisovanju ostane brez vsega. Niti enega maila v dnevju. Potem pa se spomniš, saj res, verjetno so na poti v Slovenijo. Na domačem terenu smo

se uskladili še glede zadnjih malenkosti in odrinili na pot. Tik pred odhodom sem začel prejemati neka čudna sporočila, od nekega Splitwise-a, ki je od mene zahteval denar. V nabiralnik so kapljala sporočila – ta in ta je plačal toliko in toliko, oziroma temu in temu si dolžan toliko in toliko. Torej so bili naši Ameriški prijatelji preleni, da bi račune preštevali in se okoli denarčkov kregali. Raje so to nalogo dodelili svojim pametnim telefonom. Ker pa slednjega nisem imel, sem dobil svojo osebno tajnico in finančno »menežerico«, Katarino, ki je v aplikacijo zapisovala še moje stroške.

In tako je končno nastopilo jutro odhoda. Jenkiji so zamujali. In ko so končno prišli, sta bila na ulici en avtomobil in en kombi. Računica se mi ni zdelo preveč ekonomična, saj nas je bilo v dveh vozilih le šest. Obetal pa se je prihod le še enega dodatnega člana. A dobro, sem si mislil, če si prej bil tiho in ti ni bilo mar, da bi prebral vse maile, je sedaj že pozno za teženje. In smo šli. Čez »Lijepo našo« smo prišli hitro. Kilometri avtoceste so kar padali pred jeklenimi konjički in do popoldneva smo že bili na meji z BIH. Tu nas je namesto »Dober dan!«, dočakalo standardno zapovedno vprašanje z zelo avtoritativnim prizvokom »Imate Zelenu karto?!«. Ko ga je Mike razočaral z dejstvom, da smo iskano karto imeli, je zaželel videti ozadje kombija. Tu smo se malo spogledali in po tistem drug drugemu zaželeli srečo, Mike pa je odprl naš privatni razstavni salon. Carinik si ni vzel kaj preveč časa. Mislim da ni bil blazno zadovoljen z vsemi ceradami in zavoji vrvi, ki so se valjali po kombiju, tako da je le odmahal z roko, češ da gremo lahko naprej. Drugi, gosposki avto, beli Volkswagen Touran, je mejo gladko prestal.

Pot smo nadaljevali čez Čapljino, a tu dlje od prvega krožišča nismo prišli. Že pogled na na avtu poležavajočega in uniformiranega policaja je dal slutiti nadaljevanje zgodbe. Takoj ko je zagledal tujo tablico je, kot brhko dekle, poskočil z »liziko« v roki ter nam ukazal ustaviti se ob strani. S Katarino sva zaključila, da lahko sedaj preizkusimo, kako se bo v komunikaciji z lokalci odrezal Mike. Skupaj s policajem sta doživela hudo regresijo. Medtem ko je denarčkov lačni uniformiranec ponavljal »floresent, floresent« je Mike zmedeno gledal in migal z rameni v znak nerazumevanja. Čez čas mu je uspelo dojeti, da ta od njega zahteva rešilni jopič. Tega mu je tudi pokazal, a ni pobral simpatij. Vpoklican je bil v uradno vozilo, kjer mu je bilo razloženo, da bi po zakonski osnovi moral imeti toliko rešilnih jopičev, kot je v avtomobilu potnikov. Zgodba seveda težko drži vodo, saj bi v tem primeru moral voznik avtobusa imeti vsaj 50 jopičev. Kljub temu nam do prepira ni bilo. Ko je uniformiranec Miku s

svinčnikom na kos papirja napisal številko 20, je ta v svoji potni listi stisnil 20 eur in nam s to potezo kupil srečko za nadaljnjo pot. Seveda smo čez dogodek bentili in preklinjali celoten sistem z Daytonskim dogovorom vred. Sam sem obljubil, da bom po povratku o nemilem dogodku obvestil tudi višje inštanice, kar sem pozneje tudi naredil. Pisal sem na Bosansko ministrstvo notranjih zadev, lokalno in regionalno policijsko postajo, ter različnim medijskim hišam. A kaj ko se je tu vse ustavilo. Nobenega odziva z nobene od strani. Ne bev ne mev. Izgleda da je vsem, razen nam, jasno kako znotraj BIH stvari funkcionirajo. No, roko na srce. Tudi nam je to bilo kristalno jasno, a poskusiti smo le morali.

Pot smo nadaljevali do Trebinja, našega prvega prenočišča. Ta je, tako kot vedno, ponudil nekaj mediteranskega pridiha, zamaknjene v celino. Z začetnega vrča vina smo nadaljevali k okoli mize hitro se obračajočih vrčih in preglasevanju drug drugega.

Zjutraj smo pot nadaljevali. Do cilja nas je še vedno ločilo nekaj ur vožnje in prečkanje še ene meje. Morebiti še bolj zanimive. Na tej pa zopet ista zgodba. Zelena karta, kaj imate v prtljažniku itd. Le s to razliko, da tokrat s Katarino nisva potunkala Mika ampak sva se zmenila, da dogovarjanje prevzamem jaz. Ob 1200 m vrvi v prtljažniku sem cariniku rekel da jo imamo le 250 m. Možakar je pokazal izjemno zanimanje za tehnološke izdelke, a kaj ko v odgovorih nismo imeli nobenih vrtljnikov, digitalnih merilcev in drugih predmetov, ki naj bi jih bili obvezni prijaviti ob vhodu v državo. Vseeno pa je zastavil vprašanje, ki to ni bilo, neke vrste retorično vprašanje: »A šta ćemo mi s vama?«. Iz rokava sem izvlekel, da se jutri oglasimo pri namišljenemu komandirju Dragičeviću v Podgorici, s katerim smo zmenjeni zaradi našega bivanja v obmejnem območju. In glej ga zlomka – vsa vprašanja so zginila. Vrata v Črno goro so se nenadoma odprla. Ostalo je le nekaj malenkosti kot so trgovina, trgovina in trgovina.

Kdor še ni bil z Američani v trgovini si zagotovo misli, da je mit o njihovem megalomanskem nakupovanju le deloma ali nič kaj resen. E pa nije. Čisto zares gre. Z lahkoto so napolnili vsaj dva vozička. Med bolj zanimivimi stvarmi pa se mi je zdel nakup ne manj ne več kot dveh škatel čokoladic. Yeah man, we're gonna eat some candy bars. Da ne mislite da bo tu konec zgodbe o čokoladicah. Te so izginjale tako hitro, da nobenemu ni bilo nič jasno. V enem tednu sta povprečno »izgoreli« dve škatli čokoladic. Tip ni bil važen. Snickersi, Frutabele, Marsi...samo da je bila oblika »ta prava«. Pa tudi če ne bi bila. Do konca tabora je tako izginilo vsaj 300 čokoladic. Še vedno se, ob

misli na vse te čokoladice sprašujem, če niso morda črnogorska brezna postala neka novodobna različica čokoladnih fojb.

Ko smo končno prispeli na planoto, je bilo treba najti mesto za živeti. Prvotna ideja, da bi se udomačili v bližini neke majhne kmečke hišice, se je dokaj hitro izjalovila, saj je bila na zelo strmem pobočju in naokrog ni bilo nobenega ravnega prostora. Zgolj breg. Zato sem se kot edini balkansko govoreči človek odpravil do prve hiše z ljudmi. V njej me je dočakala 25-letna nevesta, njen dve leti star po tleh plazеči se sin ter nagubana in kot paragraf izkrivljena tašča. Vsi so govorili albanščino in tako je bila moja balkanščina čisto odveč. Starka je bila zelo odprtega duha, glasna in radodarna. Ni rabila veliko časa, preden nam je v roke stisnila nekaj kozarcev, rakijo ter pristavila vodo za kavo. A zemljišča nam ni mogla odstopiti. Žal. Ne brez privolitve glave hiše, Nikole, njenega sina. Poklicala ga je. Od vsega 15 minut trajajočega pogovora v albanščini sem razumel le tri besede; čador (šotor), livada (zelenica) in Amerikanac. V kratkem je Nikola prišel domov in nam dal zeleno luč za namestitev tabora v neposredni bližini njihovega doma. A to nam ni bilo všeč. Nikakor nismo hoteli biti ves čas nekemu na glavi. Tudi zato, ker smo bili glavna atrakcija v vasi. No, če pošteno povem, ne toliko mi kot naš Touran. Kmalu so se drugi vaščani začeli ustavljati pred Nikolino domačijo. Na srečo se je tu ustavil tudi Martin Micanović, ki nam je povedal za še eno lokacijo, kjer bi lahko šotorili in nas tudi odpeljal do tja. Mesto, kamor nas je peljal je bilo, milo rečeno, čudovito. Dolinica, skrita tik za robom grebena, zaščiten od vetra, s pogledom na vse, kar oči potrebujejo. Na eni strani več sto metrov globok kanjon Ljimi i Cemit (Cijevna), na drugi gorska veriga Prokletij in pred nami razgled na mirne vodice Skadarskega jezera in greben Rumije. Seveda smo takoj pograbili ponujeno in isti večer začeli urejati svoje domovanje za naslednje tri tedne.

Strategiranje z lokalci o potencialnih lokacijah jam (foto: Sara Fleetwood).

Kakor sem imel priložnost videti, so Američani obsedeni s štrikanjem. Samo, da je bilo mogoče nategovati štikce in delati vozle, in že so bili srečni. Petstokrat so prestavili sidrišča, spremenili kote vrvic, celo celotne postavitve, preden smo imeli nameščene kuhinjo, sušilnico in dnevno sobo. Največ dela si je pri tem dal Philip. A vse njegovo delo je bilo zaman. Naslednji dan, takoj ko smo odšli iz tabora, je v vanj prišla tolpa krav. Poteptale so vse, kar se je dalo, prežvečile kose oblačil, ki so viseli v njihovem dosegu, pojedle dva ali tri kilograma sira in vakumirano slanino. Kupi iztrebkov so se našli povsod, nehote smo jih ves čas teptali. Za finale, so potrgale vso Philipovo delo. Vse cerade so plapolale v vetru, improvizirani hladilnik je bil zvrnjen. Ni nam preostalo drugega, kot da smose prijeli za glavo in znova začeli ustvarjati dom. Padle so celo primerjave krav in razdejanja, ki ga je v New Orleansu povzročila Katrina. Le malo manj vode je bilo v igri.

Naslednji dnevi so bili super. Malo smo spoznavali

Kamp #Tarlife (foto: Philip Schuchardt).

dinamiko življenja v multikulturni in ruralni sredini. Američani, Slovenci, Hrvati, Črnogorci in Albanci. Živeti samemu z Američani cel teden, preden je z morja prišla Katarina, mi nikakor ni bilo lahko. Kave kuhati ne znajo, z izjemo čokoladic pa jim je precej malo mar za hrano. Edina izjema temu je panceta. Ko so jo odkrili, je bilo vsega konec. Če je panceta slučajno prišla iz trgovine, je zmanjkala v istem večeru. Noro. In če je slučajno kakšen košček že po nesreči ostal, je z glavo plačala takoj jutraj.

Kaj pa raziskovalna vnema? O, ta je bila, kakopak, na nivoju. Že prvi dan smo na greben Kaženika, čigar vrh je bil oddaljen dve uri hoje od tabora, odnesli 1200 m vrvic, dva vrtalnika, verjetno vse transportke, ki smo jih imeli, pa še marsikaj drugega. In vsa ta roba je tam tudi ostala. Cel teden. Tri ločene ekipe, ki so hodile po grebenu, so skupno uporabile nekaj 150 m vrvic. Vse ostalo je čakalo boljše

dneve. Naslednjih 10 dni. Enostavno rečeno, jam ni bilo. Vsaj takšnih ne, kjer bi potrebovali vrv. Bilo pa je veliko vhodov. Velikih, nekateri celo kolosalnih dimenzij. A kaj, ko so se vsi zaključili brez prepaha, s kupi kamenja na dnu. Vse jame so bile enostavna brezna. Žep v drobovje zemlje, globok od 10 do 100 m. Brez perspektive. Nič. Kot bi davni ledenik pred seboj zabrisal vse vhode, brezna ter njihova nadaljevanja. Kljub temu, da nismo našli »the jame«, smo dali pomemben prispevek raziskovanju Kučkih korita, Poprata ter grebena Kaženika. In kakopak na samem koncu našli jamo, ki daje smisel ideji o povratku.

Katarina Kosič Ficco

Kumarice

Poleg tega, da sva bila s Teom že tako v manjšini, vzhodnemu polu zvezde tudi drugače niso bile naklonjene. Kljub neizmernemu veselju, da bom končno v slovenski družbi, sem se namreč morala odpovedati prvemu tednu ekspedicije zaradi zvitega narta. Med tem, ko sem jaz »šetala« v gozdarjih, ki so prispevali k hitri celitvi moje

nožice, ter kopalkah, po črnogorskih plažah, se zgrajala nad njihovim stanjem ter strašila turiste, se je ekipa s Teom na čelu odpravila v planine.

Teo se je izkazal za neprecenljivi atribut, saj je uspel urediti prečudovito kamp lokacijo, se spoprijateljiti z domačini, pridobil številne nove lokacije okoliških jam ter ponudnika domačega sira in jajc. Ekipa se je med mojo odsotnostjo tudi spoznala z lokalnimi mesojedimi kravami, popisala vetrove, ki so trgali cerade ter odkrila, da večina »potencialnih« jam vodi na dno mrtvih brezen brez nadaljevanja.

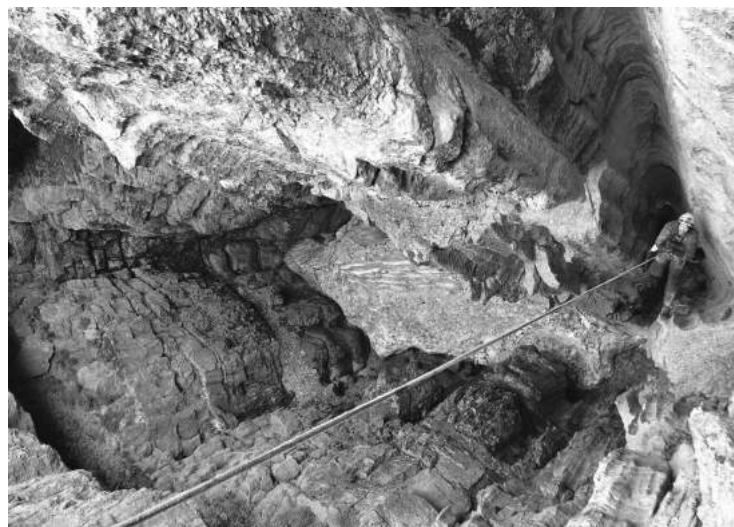
Kljub vsem začetnim neprijetnostim sem po okrevanju prispela v #tarplife, tabor postavljen v zavetju vrtače, s kuhinjo varno locirano pod cerado ter omarico-hladilnikom za shranjevanje posode in hrane, ki ni privlačila krav. Komaj sem se ekipi uspela pridružiti, že nas je Teo moral zapustiti zaradi izredno nesrečnih okoliščin. Tako je čredica Američanov ponovno imela zgolj enega Slovenca oziroma v tem primeru Slovenko za uradnega prevajalca. Moje poznavanje črnogorščine, ali kateregakoli balkanskega

#Tarplife by Philip Schuchardt.

V iskanju jam na Kažniku (foto: Sara Fleetwood).

Neustrašni vodja (Mike Ficco) pri vzponu iz Kavkinega brezna (foto: Philip Schuchardt).

jezika, ni briljantno. Bolje mi pristaja Joeva opredelitev, da govorim balkanščino. Kljub temu sem dokaj uspešno prevzela Teovo vlogo, seveda zgolj zaradi dobro pripravljenega terena. V veliko pomoč je bilo tudi Mikovo napredovanje s poznavanjem jezika, saj je sam samcat uspel policaju, ki ga je ustavil in želel vedeti, kako smo gor v hribih (do takrat so namreč že vsi vedeli kdo smo), lepo odgovoriti: »Ja, Poprat! Jama! Amerikan!« Policaj je sicer iz neznanega razloga obupal nad to komunikacijo ter ga poslal naprej, kdo bi vedel čemu?

Ob prihodu sem se želela že prvi dan zapoditi na vrh hriba, vendar sta Mike in Philip strokovno odkrila, da še nisem sposobna hoditi ter odločila, da bom ostala s preostalo ekipo v dolini. Tako sem se, nekoliko začudena, saj sem se počutila precej v redu, priključila Sari in Jou na nižjih lokacijah. Na naših dolinskih raziskavah, ki so sledile trendu mrtvih brezen, mi je Sara omenila, da Mike in Philip že kar nekaj dni sama »maširata« v hrib. Kmalu pa sem tudi opazila, da si vsakič kot skupno kosilo pripravita kumarico. Kljub temu, da načeloma nobeden od njiju ne mara kumaric. Tako sta se vsak dan odpravila v gore, s kumarico za kosilo. Kaj se je dogajalo v teh dneh, ostaja skrivnost, zavita v meglice hribovja. Zadeva je postajala bolj in bolj zaskrbljujoča, ko sta začela omenjati Steva, ki ima tudi rad kumarice ... (Vrli bralec je zagotovo opazil, da na odpravi ni bilo nobenega Steva). Situacija se je očitno stopnjevala, saj je Philip pri vzpostavljanju stikov z lokalci ob najboljšem možnem mediju za tovrstne posle, rakiji, v zameno za par slik žensk in avtomobilov, ki so mu jih lokalci ponosno kazali preko pametne mašine, pokazal fotografijo našega neustrašnega vodje v leopardjih pajkicah. Na srečo so lokalci to pripisali nerazumevanju jezika ter neizkušnosti s pijačo in ne kakšni seksti, ki se lovi po hribih v leopardjih pajkicah.

Na podlagi tovrstnih pokazateljev sem začela resno sumiti v okužbo z določenim virusom. Glede na to, da mi je njuna pomanjkljiva higiena ter posledična nevarnost zastrupitve ali okužbe preprečevala analize spodnjega perila, nisem uspela opredeliti ali dejansko gre za GiCiPi sindrom ali ne. Zato sva se s Saro odločile za drugo taktiko ter se jima priključili na pohodih na goro. To nama je sicer bilo dovoljeno, vendar, ko sva se ponudili, da spakirava kumarico, sta oba kar naenkrat ugotovila, da kumaric ne marata več (?!). Tako smo prešli na lubenice ter raziskave opravljali v parih, kar je vodilo do težko pričakovanega predora na področju raziskav, saj sta Philip in Sara končno uspela dobiti dejansko jamo (2018C95), z nadaljevanjem, po novem imenovano Cucumber pit ali Krastavac. Tudi ta nam je ponudila kopico dogodivščin. Ena izmed njih je opisana v nadaljevanju.

Zapiski iz jamarskega dnevnika Philip-a Schuchardt-a:

Philip Schuchardt

Cucumber Business in C95 or how many cavers do you need to rig a pit?

Mike, Sara, Katarina, and Philip got an early start by waking up at 6:00 AM to go caving for the day before dropping Futrell at the airport hotel that evening. Even though there were clouds, it didn't rain. We got to 2018C95 at 9:30 AM. Mike and Katarina went up-stream to continue the survey from station 9. They only shot a few more shots before the phreatic passage became filled with flowstone. Mike and Katarina took photos and collected biology. Katarina found a cave beetle, spider, and a pseudoscorpion.

On the other end of the cave, Philip and Sara pushed the

Philip Schuchardt mapping the C95, at the bottom of the entrance pit (foto: Mike Ficco).

downstream lead and started surveying. The downstream lead is a nice canyon, 0.5 m to 1 m wide, by 2 to 3 meters high. It intersected several drippy domes and picked up loads of air heading downstream. It eventually, after 50 m, hit 10 m pit with bad rock at the top of the pitch head. Philip placed a 2-bolt anchor in the floor and then two single bolt rebelay, just below the lip, which presented a bad rub point. At the bottom of the pit, there was a too tight canyon heading off with $\frac{1}{4}$ of the air. Another dome with drippy flowstone, also came into this pit. Philip noticed that a canyon channel traversed the top of the pit, into the flowstone dome. He frogged back up and started into this ceiling meander. The meander was tight and covered in popcorn. The first squeeze was at the very start. It's a body-tight belly crawl on a dirt floor. After that squeeze, narrow but standing meander continued 3 m to the next squeeze. The second tight spot was a body-tight 90-degree bend over a floorless meander over the top of the 10 m pit. After several minutes of thrashing, grunting, and cave suit tearing, Philip popped through near the top of flowstone infeasible dome. Looking forward, Philip couldn't see very far ahead. Slimy mud now covered the meander walls (instead of dry popcorn). Unwilling to reverse the passage (because it sucked), Philip asked Sara to pass one end of the rope through the canyon to allow Philip to escape his poor life

decisions. She started into the meander, slowly getting through the first squeeze, getting lost a little bit, and then finally finding Philip's headlamp glow around a second tight spot, the S turn. By this point, Mike and Katarina showed up from their survey and biology work. Katarina heard desperate calls from Sara and rushed toward her while Mike was still lost in his photo session. Sara was semi-stranded behind the squeeze and since she didn't want to repeat the awful squeeze too many times, asked Katarina to pass her the rope. So, Katarina passed the rope to Sara and although unable to see Philip, Sara was able to reach around and attempted to toss Philip the end of the rope. After a couple tries, Philip had the end of the rope and began to pull it through the meander, one meter at a time, with help from both Sara and Katarina. While they were messing with the rope, they realized that the best way would be for Mike to rappel to the bottom of the pit, so he could pass the rigging and SRT gear to Philip from the bottom of the pit while the rope was coming from the upper meander. Philip lowered Mike one end of the rope and he attached the drill, bolt, and Philip's vertical gear to it. Philip then placed a Y-hang at the top of the canyon and got on rope, escape mode! At the Y-hang, Philip could look into 4 m x 5 m phreatic passage, with drippy flowstone, but it needed 1 bolt of aid to get into it (this lead wasn't pushed in 2018). Running out of time Philip didn't do the aid climb, but instead repelled down to a ledge and placed a 1 bolt rebelay. At this ledge, a canyon continued downstream 1.5 m by 3 m high and lead to a 30 m shaft and the rest of the cave! So, an hour and four people later, a 10 m pit was finally rigged. Due to complicating nature of the rigging the sketch of steps is attached:

Naj dodam, da sva z Mikom dejansko uspela dobiti

Cucumber business by Philip Schuchardt.

nadaljevanje tudi v drugem delu jame, vendar gre za kanjon, ki se nadaljuje pod ogromnim podorom stare, preperle sige, kateri bi potreboval precej podpore, da ne zasuje nadobudnega raziskovalca, pa tudi pomoč tretjega člana ne bi bila odveč, tako da je za enkrat postavljen na stran. Ima pa kar dober pretok zraka, tako, da nama ga je bilo kar žal zapustiti. V nadaljnjih dneh sva popisala in porisala še par jam, med drugim še eno, ki zgloda precej obetavna, vendar bi zahtevala kopanje in je tudi postavljena na stran.

Zadnje par dni pa sem preživela z Joem ob pobiranju pasti, ki jih je Teo nastavljal pred odhodom, raziskovanju jame, ki nam jo je omenil naš priljubljeni domačin in podiranju tabora. Tabor smo zaključili s tušem s pogledom na Skadarsko jezero ter ugotovitvijo Philipa, da imajo deklice precej raje čisto telo kot pa kumarica, kar je prispevalo, da se je tudi sam očistil, po štirih tednih potovanja iz ZDA do Slovenije in Črne Gore. S tem bi si skoraj mislili, da so kumarice pozabljene vendar ...

Ekipa 2018 (foto: Mike Ficco).

Katarina K. Ficco na vrhu "obetavnega" brezna (foto: Mike Ficco).

Epilog

Za razumevanje dogodkov, ki sledijo, naj omenim, da je proti koncu drugega tedna odprave Mike dobil tudi precej neprijetno razjedo v ustih (ker je čtivo namenjeno tudi mlajšim bralcem, ne bomo razpredali o potencialnih razlogih).

Zadnji pogled skozi šipo na lokacijo, ki nas bo počakala do drugega leta, ugotovitev, da smo tam pozabili Steva in lubenico in smo že bili na poti v Slovenijo. Sledilo je tradicionalno kopanje in kosilo, z morskimi datlji kot glavno jedjo, v Neumu. Na poti nazaj smo se za počitek in prebavljanje ustavili tudi na razgledni točki. Mike in Philip sta še zadnjič ujela trenutek samote in si odšla ogledat sončni zahod na razgledišče. Joe ob tem vpraša Sara: »Did they take a cucumber with them?« In Sara odgovori: »Joe, how can you ask that! You know it hurts Mike now!«

In tako smo se, ob romantiki novo nastalih vezi ter polnih vtisov in odtisov, odpeljali domov.

VARSTVO JAM

Jure Košutnik

ČISTILNA AKCIJA DZRJL 2018

Društvo je tudi v letu 2018 organiziralo čistilno akcijo. Na podlagi popisa onesnaženih jam smo določili dve jami - Brezno pod Lukaš hribom (kat. št. 10156) in Smetišče (kat. št. 6994). Terminsko smo se priključili čistilni akciji »Očistimo Kočevsko 2018« in čistili v soboto 14. aprila 2018. Sodelovanje z lokalno skupnostjo je imelo svoje prednosti, saj smo prejeli nekaj skoraj novih močnih vreč »bigbag« in kosilo ob jezeru. Ker je čistilna akcija sovpadla z eno zadnjih akcij jamarske šole in se je večji del aktivnega članstva pridružil prosvetni akciji, se je na kavi in malici v Orneku zbrala majhna, vendar izbrana ekipa Članov. Pipi in Melkijad, Vrtnar, Stari, Pipistrel, Pestoter, Fosilc in jaz. Skupaj na tisti dan povprečno stari natančno 50 let.

Prvi cilj je bila jama Brezno pod Lukaš hribom, ki leži dober kilometer zračne razdalje od naselja Smuka. Jamo smo hitro našli, v boku globoke vrtače, 100 metrov od makadamske ceste, po kateri smo se pripeljali. Matija se je nemudoma lotil opremljanja 30 metrov globokega skoraj enovitega vhodnega brezna (jama je po katastru dolga 57 in globoka 38 metrov). Stari je pripravil škripčevje za izvlek, Primož je nekoliko pod vhomom bingljal na vrvi in skrbel, da se sod s smetmi ni zatikal na poti ven. Ostali smo vlekli sod iz jame in poskrbeli, da so smeti pristale ob makadamu, kjer jih je v naslednjih dneh pobralo lokalno komunalno

podjetje. Moralo je pokonci držala uporaba starega, plitvega in polnega vodnjaka s pokrovom, ki je imel ravno prav veliko luknjo, da smo vanj spustili dve gajbi piva in kljub toplemu dnevu pili hladno pivo.

Količina smeti v jami je bila po popisu okoli 5 m³, vendar smo sod izvlekli le petkrat in skupaj izvlekli le okoli pol kubika. Našli smo veliko praznih polivinilnih vrečk (ena je vsebovala ostanke domače živali), gumo Semperit, kahlo, bakren kotliček in skrivljeno železje. Našli pa smo tudi 54 blatnih, podolgovatih kovinskih tulcev, iz katerih so štrlele žičke in smo jih izvlekli v ločenem potegu ter zaradi suma na eksplozivna sredstva ustrezno odstranili od delovišča. Kasneje se je izkazalo, da gre za detonatorje, nekatere morda še povsem uporabne.

Ker je bil čas za obljubljeni kosilo in ker signal ni bil pravšnji za priklic »organov«, smo se z detonatorji v prtlačniku zapeljali do jezera. Dobro in obilno kosilo s pijačo je bilo brezplačno za vse, ki so tisti dan čistili Kočevsko občino. Še pred južino smo vestno poklicali 112 in pristojne obvestili o najdbi sumljivih predmetov. Poklicali so nas deminerji iz centra za zaščito in reševanje na lgu, prosili za fotografijo najdbe in sporočili, da so na poti in bodo detonatorje prevzeli. Dejansko smo robo predali predstavnikom PGD Kočevje in kazalo je, da je zgodba zaključena.

Ena akcijska, pod Lukaš hribom (foto: Marjan Kapele).

Detonatorji (foto: Jure Košutnik).

Kosilo, foto a la Klok (foto: Jure Košutnik).

Odpravili smo se na do naslednje jame, Smetišča (jama je po katastru dolga 34 in globoka 22 metrov). Jama se odpira v boku večje vrtače, je bolj ali manj vodoravna z ozkim poševnim vhomom. Večina od pol kubičnega metra smeti, ki smo jih iz jame izvlekli, je ležala v vhodnem delu. Še preden smo se pripeljali do jame, so me po telefonu poklicali s policijske postaje Kočevje. Tema so bili detonatorji in ni kazalo drugače, kot da odložim kolege pri jami, sam pa se vrnem v Kočevje. Pri jezeru sem skočil v marico in oddrveli smo na »kraj zločina«, do Brezna pod Lukaš hribom. Med potjo sem prijaznima policistki in njenemu kolegu razložil vse o jamarstvu, jamarski tehniki in plemenitem poslanstvu reševanja pitne vode prav na takih čistilnih akcijah, kot je bila današnja. Po ogledu vhoda v jamo in fotografiranju brezna ter kupa izvlečenih smeti, smo sestavili zapisnik. Ugotovili smo, da teoretično sicer obstaja

Smeti Smetišče (foto: Jure Košutnik)

sum kaznivega dejanja povzročanja splošne nevarnosti, saj smo eksplozivna sredstva pripeljali v strnjeno naselje, vendar smo ugotovili tudi, da glede na izgled detonatorjev (lahko bi šlo tudi za elektronske komponente), nevednost jamarjev in na pomanjkanje signala pri jami ni šlo drugače.

Ko sem se po treh urah vrnil do Smetišča, si jama tega imena ni več zaslužila. Smeti so v bigbaju ob cesti čakale komunalce, jamarji pa so bili pri tekočih zadevah. Pestoter je celotno akcijo posnel, dopoldne pa se nam je pridružil tudi gospod Kapele, lokalni fotograf, ki ga je naše delo zelo zanimalo in ga je dodobra fotografsko ovekovečil. Pred Breznom pod Lukaš hribom smo imeli tudi »kontrolno«. Obiskala nas je Tina, predstavnica organizatorjev čistilne akcije, ki čistilne akcije društva na Kočevskem spremlja že vrsto let.

Skupinska s Tino, pod Lukaš hribom (foto: Marjan Kapele).

JAMARSKA ŠOLA

Nika Pišek

JAME

Lansko zimo sem se udeležila jamarske šole pri DZRJL brez vsakršnih idej, v kaj se spuščam. Kmalu se je izkazalo, da jamarstvo ni nič prefinjenega in elegantnega, kar sem bila vajena od plezanja, ampak moraš imeti v sebi gotovo nekaj mazohizma in norosti. To je gotovo tudi razlog, da sem bila najmlajša članica jamarske šole v zadnjih mnogo letih. Večina se jih pridruži med študijem ali še kasneje, mene pa je pritegnilo že proti koncu srednje šole. Jamarstvo me je tako pritegnilo, da sem se kmalu začela udeleževati akcij v vedno globlje jame, predvsem tistih, ki so del Viševniškega sistema. Vanje sem se spustila v prepričanju, da gre za simpatično jamo, ki mi bo gotovo všeč, na poti ven pa se je izkazalo, da Viševnik skriva marsikatero presenečenje. Tako sem se nekajkrat na poti ven spraševala, zakaj to dejansko počnem in da v tako zahtevno jamo gotovo ne grem več. Ob dobrih živcih ostalih jamarjev sem vsakič prišla ven v enem kosu in že naslednji dan, ko sem se lahko spet premikala pretežno brez bolečin na vsakem koraku, premišljevala, kam grem naslednji teden. Med jamami Viševniškega sistema sem dvakrat obiskala Platonovo šepetanje, ki mi je ostal obkram v lepih spominih zaradi enostavno dosežene zavidljive globine. Bila sem tudi na tridnevni akciji v Trubarju, kjer sem na marsikaterem mestu razmišljala, da v jame gotovo ne grem več in s svojim jamranjem pošteno načela živce sojamarjev. Podobna je bila tudi pot iz Evklidove piščali. Na poti navzdol se mi je jama zdela precej enostavna zaradi

Avtorica članka v Platonovem šepetanju (foto: Uroš Kunaver).

obilo plezarije, s katero se uspešno izogneš »žimarjenju«/»desondiranju«, a na poti ven sem pri premagovanju ožin in meandrov zelo pogrešala brezna.

Matevž Hreščak

MOJE PRVO JAMARSKO LETO IN PREGLED DELOVNIH AKCIJ »KRAŠKE SEKCIJE« V LETU 2018

Doma sem s Krasa, pravega »matičnega Krasa«, tako da sem se z jamami in raznimi brezni srečal že v zelo mladih letih, ko sem se sprehajal po »gmajni« ali pa sem o jamah poslušal iz pripovedovanja domačinov. Z malo bolj resnim jamarstvom ter vso potrebno jamarsko opremo sem se prvič srečal pred leti, ko me je na nekaj akcij povabil loziški jamar, predsednik JD Karantanija Toni Mislej. Že takrat se mi je zdelo zanimivo, lahko bi rekel tudi avanturistično,

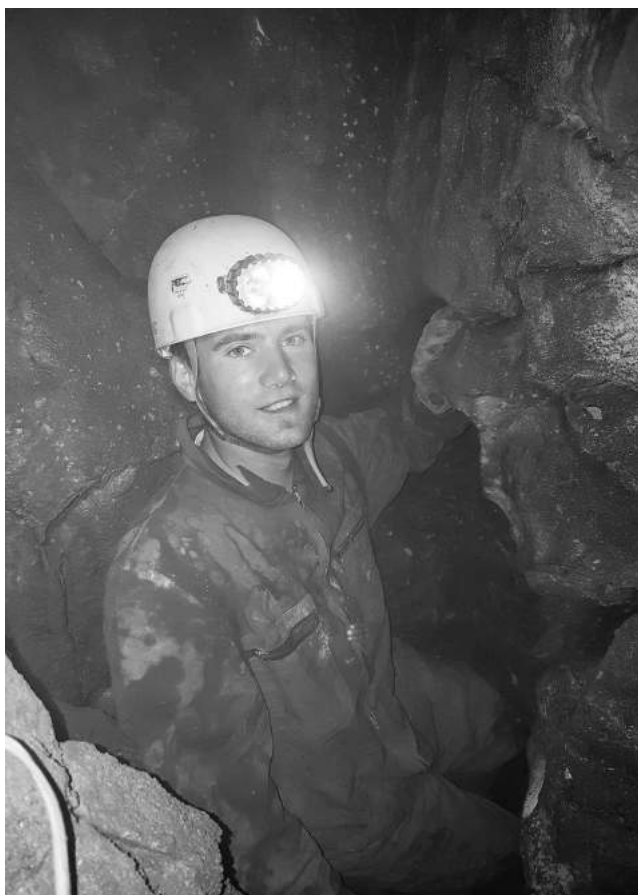
odkrivanje novih jam, predvsem pa dejstvo, da raziskuješ nekaj, kjer ni bil še nihče. Tista sezona se je zaključila, potem pa sem s svojimi jamarskimi avanturami zaključil. Minilo je nekaj let, do lanske pomladi, ko sem na FB strani opazil povabilo v Jamarsko šolo DZRJL 2018. Iz čiste radovednosti sem se prijavil. Sama šola ter sobotne ekskurzije so mi bile zelo zanimive. Na ferajnovne sestanke sem zahajal tudi po zaključku šole. Razmišljati sem začel o

jamah, ki jih imamo v okolici domače vasi in s katerimi sem se srečeval od otroštva ter spet se je v meni prebudila avanturistična želja, da bi jih bolje spoznal.

Ker sem veliko v naravi, sem od jamarske šole naprej malo več pozornosti začel posvečati raznim luknjam, na katere sem prej naletel v »gmajni«.

Tako sem na velikonočno nedeljo med sprehajanjem naletel na udornico, iz katere se mi je zdelo, da sem med skalami mogoče čutil blag prepih. Malo nad udornico sem naletel na nekaj sumljivo naloženih skal, pod katerimi sem predvideval, da bi lahko bila jama. Še isti dan sva z bratom odmaknila nekaj skal, pod katerimi so se skrivale odprtine. Naslednji dan sva povečala vhodno odprtino in spustil sem se v 6 m globoko brezno. Preko celega leta je sledilo več delovnih akcij, tekom katerih smo jama spravili do globine 39 m. Iz jame je čutiti prepih in še vedno obeta nadaljevanje. Jama sem poimenoval Lekšanova jama zaradi bližine Lekšanova ograda, kjer se nahaja. Tako sem dobil svojo prvo jama. Na istem območju sem kasneje našel še nekaj potencialnih mest, kjer bi se lahko skrivale jame, vendar te čakajo na naslednje kopaške akcije.

Na društvu sem pri pregledovanju katastra našel mapo o Petnjaku. To je 60 m globoka udornica, ki se na dnu nadaljuje v jama v obliki obsežne dvorane. Presenečen

*Avtor članka pri pregledovanju ožin v Lekšanovi jami
(foto: Matej Svetina).*

sem odkril, da so člani našega društva pred več kot 35 leti raziskovali rov, iz katerega je vlekel prepih. Junija sem ponovno šel na ogled Petnjaka, čeprav sem ga kot domačin že poznal. Kmalu sem navdušil tudi prvopristopnike, torej člane društva DZRJL, ki so tam raziskovali v osemdesetih letih. Poleg obilo manjših akcij, sta bili v lanskem letu organizirani tudi dve akciji z večjim številom članov našega društva, v katerih smo transportirali material iz ne preveč prostornega rova. Sedaj ima rov v katerem si obetamo nadaljevanje dolžino 50 m in globino 27 m. Petnjak ima še vedno prepih, potrebno pa bo nadaljevati s kopanjem v podornem rovu. Glede na vhodno dvorano se mogoče za trenutno neprehodnimi deli obeta zanimivo nadaljevanje.

V juniju in juliju je sledilo nekaj akcij v Gorjupovo jama v dolini reke Raše. To je horizontalna jama, ki ob večjem deževju deluje kot izvir. Z odmikanjem rečnih nanosov smo v jama napredovali okrog 20 m, nato pa smo z deli obupali, saj so rečni nanosi enakomerno zapolnili jama do približno 20 cm pod vrhom zgornje stene tunela. Jama je potrebno v bližnji prihodnosti še izmeriti, saj je v katastru izmerjen le vhodni del, ter popraviti njene koordinate. V bližini Gorjupove jame, prav tako v dolini reke Raše, sva s Cyrilom pri ogledu terena našla dihalnik, ki ob deževjih prav tako deluje kot izvir. Julija smo Matic, Špela, gostje iz Amerike in jaz odšli do dihalnika ter se vanj splazili do dolžine 11 m, nato smo naleteli na stoječo vodo, ki je preprečevala nadaljevanje plazenja po rovu. Jama še vedno čaka sušno obdobje, da se v njej preveri morebitno nadaljevanje. Naj omenim, da sem bil decembra s Tjašo ponovno pri dihalniku. V strugi potoka Kranjščka, ob katerem se dihalnik nahaja, je bilo nekoliko več vode, iz dihalnika pa je prav zanimivo šumelo – slišati je bilo tok vode, ki se je pretakal znotraj jame.

Septembra smo obudili delovišče pri vasi Kodreti. Prvič sem se tja odpravil leta 2012 s Tonijem Mislejem iz JD Karantanija. Tokrat pa smo se tja odpravili Gregor, Marina, Andrej, moj oče in jaz. V celodnevni akciji smo poizkusili povečati vhod pod flišnato skalo, vendar nam to ni uspelo v taki meri, da bi se lahko spravili v jama, ki zaenkrat to še ni. Je pa čutiti obetaven prepih in vidne so karfiole na vhodnih skalah. Vsekakor bo dihalnik pri Kodretil počakal na lepše spomladanske dni in potrebno mu bo posvetiti še nekaj pozornosti, preden bo postal jama.

Če povzamem moje prvo jamarsko leto ... Bilo je aktivno, polno delovnih akcij, izletov in doživetij. V jamarstvu sem odkril nov hobi, ki me razveseljuje, predvsem pa spoznal obilo oseb, ki so postali moji novi prijatelji.

KOMENTARJI K DELOVANJU DRUŠTVA

Primož Presetnik

NOVO REGISTRIRANE JAME IN KATASTRSKO GRADIVO PREJETO V LETIH 2017 IN 2018

Material je v letu 2017 prispevalo 18 članov, leta 2018 pa 16, ki so v kataster oddali 145 oz. 113 dokumentov. V knjigo ekskurzij je bilo 2017 zapisanih 224, 2018 pa 230 ekskurzij, čeprav jih je gotovo bilo kaj več.

Glede na izmerjene metre je bilo to po rekordnem letu 2016, leto 2017 drugo najuspešnejše leto, saj smo skupaj namerili 6.335 m poligona in z njim 5.930 m rogov in 931 m globine. V letu 2018 smo izmerili 5.790 m rogov in 1.183 m globine. IZRK je na podlagi naših podatkov registriral 44 jam za leto 2017, ko smo pri eni dodatni pa sodelovali z Društvom ljubiteljev Križne jame. V letu 2018 smo napravili zapisnike za 30 novih jam. Vso oddano katastrsko gradivo

je leta 2017 prineslo 1.662,2 točke, leta 2018 pa 1.487,9 točke. V letu 2017 je za izpostaviti da je na primer garanje v Platonovem šepetanju pripeljalo 270,5 točk, delo v P4 oz. Brezno rumenega maka 237,2 točke. Posebno poslastico je pripravilo podaljšanje že dolgo znane in »zdrajsane« Prepadne jame z 141,4 točke, najbolje ocenjena nova jama leta 2017 je bila Algoritmika z 41,6 točke. V letu 2018 je dokumentacija o P4 prinesla 218,1 točke, o Romeu pa 210,1 točke. Najbolje ocenjeni novi jami pa sta bili Ledena jama na Mesnovcu z 43,95 točke in Škedenja jama z 42,05 točke. Absolutni rekorder z največ novimi jamami oz. s kar 28 % deležem je bil ponovno Rok Grecs.

Prvopristopniške jame DZRJL v letu 2017

Katastrska številka / ime jame / zapisnikar(-ji)
 12348 / Ponor pri Glini / Vezovnik Tjaša
 12349 / Jama na živalskem igrišču / Grecs Rok
 12350 / Kolarjeva jama / Grecs Rok
 12351 / Jama Stu / Grecs Rok
 12352 / Brezno na koncu kaverne / Grecs Rok
 12353 / Globočica / Grecs Rok
 12354 / Tris / Grecs Rok
 12355 / Brezno v Parti / Grecs Rok
 12356 / Ladkovo brezno / Grecs Rok
 12357 / Adijo kamnita ograja / Grecs Rok
 12358 / Zoranova jama / Grecs Rok
 12359 / Buška / Grecs Rok
 12360 / Jama pod Malim Draškim vrhom / Premate Ester, Škufca David
 12361 / Brezno roleta / Krajnc Tomaž
 12362 / Veliki obeti / Krajnc Tomaž
 12363 / Spregledano brezno ob poti proti Evklidu / Krajnc Tomaž
 12364 / Spodmol vzhodno od Krucmanovih kont / Krajnc Tomaž
 12365 / Mimičina jama / Borko Špela
 12366 / Brezno štirih vhodov / Borko Špela
 12367 / Jelenjak / Borko Špela
 12368 / Ledeni žlebiči / Borko Špela
 12369 / Srediniče brezno / Borko Špela
 12370 / Jama pri vlaki / Blatnik Alojzij
 12371 / Rajzbec / Blatnik Alojzij
 12372 / Trojnica / Blatnik Alojzij
 12373 / L 101 (Kanin) / Škufca David
 12374 / L 203 (Kanin) / Kunaver Uroš
 12375 / Obetavna / Rexhepi Behare

12376 / Špelin brlog / Rexhepi Behare
 12377 / Jama pri ovinku 1 / Obu Jaroslav
 12378 / Brezno kresilne gobe / Obu Jaroslav
 12379 / Brezno dinozavrovih jajc / Obu Jaroslav
 12380 / Marijina luknja na Lanževici / Bevc Jure
 12381 / Oberstarjeva / Kunaver Uroš
 12382 / Udorni neskozenjc / Blatnik Matej
 12383 / Udorni skozenjc / Blatnik Matej
 12384 / Lepo brezno pri Grelcu / Blatnik Matej
 12385 / Jama pri ovinku 2 / Škufca David
 12386 / Sušica pod Medvedjakovim gozdom / Škufca David
 12387 / Rihemberško brezno drzne mularije / Presetnik Primož
 12388 / Brezno pod Malimi belimi stenami / Di Batista Matic
 12389 / Algoritmika / Di Batista Matic
 12390 / Unit test / Di Batista Matic
 12391 / Brezno na Jezerskem stogu / Di Batista Matic
 12589 / Mali Obrh / Kržič Matej (Društvo ljubiteljev Križne jame)

Prvopristopniške jame DZRJL v letu 2018

Katastrska številka / ime jame / zapisnikar(-ji)
 12902 / Enoprostorec / Grecs Rok
 12903 / Jama na poti spominov / Grecs Rok
 12904 / Jama pri aranžni rokavici / Grecs Rok
 12905 / Zavetišče v Globokem dolu / Grecs Rok
 12906 / Jama koprivskih matičarjev / Grecs Rok
 12907 / Jazbina pri pastirskih hiškah / Grecs Rok
 12908 / Luštna jama / Grecs Rok
 12909 / Jama na Golem vrhu / Grecs Rok
 12910 / Gorski skedenj / Grecs Rok

12911 / Snežka / Grecs Rok
 12912 / Brezno nad Meglicami / Bevc Jure
 12913 / Poključski veleskozenjc / Borko Špela
 12914 / Jamica v Grahovskem gozdu / Bevc Jure
 12915 / K-101 (Kanin) / Hreščak Matevž
 12916 / Lekšanova jama / Hreščak Matevž
 12917 / Čurka pri opazovalnici / Hreščak Matevž
 12918 / Udomica za žlebiči / Pišek Szillich Nina
 12919 / K-100 (Kanin) / Premate Ester, Kunaver Uroš
 12920 / Škednena jama / Škufca David
 12921 / Škraplja ob Romeu / Borko Špela
 12922 / P2 (Kanin) / Borko Špela

12923 / Ledena jama na Mesnovcu / Krajnc Tomaž
 12924 / Brezno pri Ledeni jami na Mesnovcu / Krajnc Tomaž
 12925 / Jama pri Novčkovi mlaki / Di Batista Matic
 12926 / Obcestni črv / Di Batista Matic
 12927 / Jama na vzhodnem pobočju Dedne gore / Di Batista Matic
 12928 / Jama pri Starih ogencah / Kunaver Uroš
 12929 / Jama pri Starem žlebu / Kunaver Uroš
 12930 / Oslovska ignoaroganca / Obu Jaroslav
 12931 / Duja jama / Rojšek Daniel

Teo Delić

IZJEMNE NAGRADE ZA IZJEMNE ČASE, NAGRADA VILJEMA PUTICKA 2017

Izbira nagrajencev za Nagrado Viljema Puticka je vsako leto nekaj novega in nenavadnega, saj se prispele prijave razlikujejo v marsičem. Prijavljeni izdelki se razlikujejo in tudi pritegnejo s svojo dolžino, globino, količino vložnega dela, kakovostjo dokumentacije itd. Zato je v veliko pomoč petčlanska komisija, ki poskrbi za objektivno in pravično izbiro zmagovalca. A ko se na razpis prijavita dve jami, vsaka globlja čez tisoč metrov, je tudi komisija v nezavidljivem položaju. Kako v takem primeru enim raziskovalcem povedati, da so boljši od drugih, pa čeprav je delo obojih vredno občudovanja? Opisani scenarij odgovarja izbiri za 13-to Nagrado Viljema Puticka, torej najbolj odmevnega odkritja slovenskega jamarstva v preteklem letu (2017). Na razpis sta se prijavili »le« dve jami:

- JD Danilo Remškar Ajdovščina z jamo Macola (Huevos – Jarak), kat. št. 10730 in
- JD Borovnica z jamo Brezno Hudi Vršič, kat. št. 6050.

Kot že rečeno sta oba prispevka izjemna in demonstrirata moč volje ter trdovratnega dela jamarskih skupin. Izjemnega pomena in hvale vredno je tudi dejstvo, da so si člani raziskovalnih ekip tudi medsebojno pomagali.

O jami Macola se je v reviji Jamar v preteklih letih pisalo že večkrat, ne škodi pa, če na kratko obnovimo. Jama se nahaja v neposredni bližini Jamarskega bivaka na Kaninu. Odkrita je bila leta 2012, kot za jajce velik vhod. V naslednjih letih je bila vztrajno širjena, a je vrlim jamarjem nadaljevala z nastavljanjem prepek k nadaljevanju. Tako so se raziskave zaključile na nekaj manj kot 500 m globine. V letu 2017 pa se je za odločilnega pokazal preboj v dvorano Expo ter, še bolj, v njeno nadaljevanje – brezno Čuk. S svojimi 448 m globine je to vsekakor eno globljih brezen na svetu. Dno Čuka, na globini 1002 m, predstavlja tudi najglobljo točko jame.

Brezno Hudi Vršič ima nekoliko daljšo zgodovino raziskovanja. Odkrili so ga tržaški jamarji leta 1990 in poimenovali Egidio. Slovenski jamarji so raziskovanje 620 m globokega brezna prevzeli v letu 2003. Tudi to jamo odlikuje izjemno veliko notranje brezno, in sicer 385 m globok Zlatorog. Preboj v stranskem oknu omenjenega brezna je bil odločilen za nadaljnja odkritja v jami. Za oknom je odkrivanje jame potekalo počasi, saj so zaradi številnih plezalskih detajlov, podorov in prečnic, raziskovalci vedno znova obtičali med 800 in 900 m globine. Nato pa je bilo s koncem preteklega leta, s prebojem v podzemeljski kanjon »Rombonke«, jamarjem dano tudi globinsko nadaljevanje. V nekajdnevnih odpravah so namerili nekaj manj kot 1 km rovov in z raziskovanjem zaključili na globini 1026 m, v še naprej nadaljujočem se kanjonu. Poligonska dolžina jame trenutno znaša 4525 m, poslednja merilna točka pa je le nekaj deset metrov oddaljena od delov Sistema Črnelskega brezna. S priključitvijo v omenjeni sistem bi Hudi Vršič postal peti vhod v sistem, dolžina sistema bi preseгла 17 km, njegova globina pa bi znašala približno 1400 m.

Neprijeten položaj, nastal ob prejetju 2 izjemnih prispevkov, je nato v sodelovanju s komisijo razrešil dolgoletni glavni sponzor nagrade, podjetje Treking šport d. o. o. V podjetju so, glede na precedenčni primer in veliko vložnega dela s strani obeh raziskovalnih ekip, vsakemu od prijaviteljev podelili 1000 eur nagrade. Torej je bila običajna vrednost nagrade letos podvojena. Za prispevek k nagradi pa se je zahvaliti tudi podjetju Kibuba d. o. o. in komisiji v sestavi Matjaž Milharčič (JD Luka Čeč Postojna), Mihael Rukše (JK Novo Mesto), Uroš Herlec (NTF, Oddelek za montanistiko) ter Bojan Otoničar in Franci Gabrovšek (oba IZRK Postojna). Spominska kipa Viljema Puticka, je tako kot vsako leto, izdelala Nataša Prestor.

Špela Borko

PREGLED JAMSKIH SISTEMOV V SLOVENIJI

Povezava Romea v Sistem Pokljuškega grebena je sprožila zanimivo polemiko. Kako oddati jamo, ki smo jo v istem letu poglobili za nekaj sto metrov in jo nato na najgloblji točki povezali v sistem? Kateri jami pripisati novoodkrite metre: nosilki sistema, raziskovani jami ali obema? Z namenom lažjega oblikovanja društvenega predloga ureditve vodenja jamskih sistemov v državnem katastru, sem oblikovala seznam sistemov (vir: Kataster

jam 2018). Do leta 2018 je bilo registriranih 35 sistemov s skupno 92 jamami. Ker bi seznam morebiti zanimal širše članstvo, ga objavljam v Glasu podzemlja. Če sem ime sistema poznala, navajam le-tega, drugače navajam ime jame z najnižjo katastrsko številko (mnogokrat to ni najbolj poznana jama sistema). Sistemi so razvrščeni po abecedi, jame znotraj sistema pa po dolžini.

Sistem	Kat. št.	Ime jame	Dolžina [m]	Globina [m]
Brezno pod Moličko pečjo	6400	Brezno pod Moličko pečjo	3349	542
	7737	Brezno Svetega Vida	316	130
Brezno pod velbom	6049	Brezno pod velbom	2665	910
	10420	Češka jama	1100	650
Brezno pri gamsovi glavici	3457	Brezno pri gamsovi glavici	6000	817
	6039	Botrova jama	1250	516
Brezno v Stršinkni dolini	10589	Jama Sežanske Reke	1501	394
	7849	Brezno v Stršinkni dolini	800	340
Brezno v Tratnikovem koniku	259	Najdena jama	5216	121
	213	Brezno v Tratnikovem koniku	120	101
	3472	Škrlovo brezno	106	65
Hubljeva kuhna	2879	Hubljeva kuhna	970	40
	6122	Jama Pajkova reža	330	16
	10727	Hubelj 4	69	7
Huda luknja pri Gornjem Doliču	413	Huda luknja pri Gornjem Doliču	2862	119
	522	Jama nad požiralnikom Ponikve	357	43
Jama 2 v Jamcah	915	Jama 3 v Jamcah	110	78
	914	Jama 2 v Jamcah	74	74
Jama 2 v Starem koniku	208	Jama 2 v Starem koniku	250	88
	337	Velkovrhova jama	26	16
Jama levega izvira Glijuna	3246	Mačja jama	276	30
	2607	Jama levega izvira Glijuna	70	8
Jamski sistem Migovec	6001	M-16 (Tolminski Migovec)	37162	972
	8283	Vrtnarija	16632	898
	8282	Primadona	4608	645
	8284	M18	1472	792
	10180	Mona tip	1195	324
	4465	Kavkna jama	590	350
	12114	U-bend 571	223	94
	10868	Vilinska jama	158	61
Jurjeva jama v Lokah	1003	Beško-Ocizeljski sistem	2780	150
	723	Miškotova jama v Lokah	1027	73
	1004	Blažev spodmol	940	113
	636	Jurjeva jama v Lokah	46	30
Kačna jama	955	Kačna jama	15181	280
	3389	Brezno pri Risniku	441	239
Kmetov brezen	1766	Kmetov brezen	1049	41
	2889	Kmetov požiralnik	120	40
Korova	6040	Črnelsko brezno	12307	1247
	6052	J4	2640	520
	2643	Korova	2500	660
L3	6060	L3	177	134
	8888	TIGR	172	117
Ledena jama 1 na južni strani Studorja	645	Ledena jama 1 na južni strani Studorja	1767	286
	647	Ledena jama 3 na južni strani Studorja	60	60
	646	Ledena jama 2 na južni strani Studorja	30	30

Sistem	Kat. št.	Ime jame	Dolžina [m]	Globina [m]
Mala Boka-BC4	3200	Mala Boka	8168	1319
	8694	BC4	845	695
Markov spodmol	911	Vodna jama v Lozi	7748	75
	878	Markov spodmol	868	61
Partizanska jama	4771	Partizanska jama	47	7
	11847	Vudu jama	27	1
PI 3 (Plužna)	6025	PI 3 (Plužna)	225	28
	11653	PI 2 (Plužna)	12	1
	11654	Siol	12	1
Pološka jama	3000	Pološka jama	10800	704
	12113	Pološka jama (zgornji vhod)	10	704
Postojnski sistem	747	Postojnska jama	24120	115
	472	Pivka jama	5766	77
	471	Črna jama	3294	39
	820	Magdalena jama	1395	89
	779	Otoška jama	632	25
Potiskavška jama	54	Potiskavška jama	340	10
	3898	Zelenka	5	3
Predjamski sistem	734	Predjamski sistem	13877	168
	1017	Jama 1 v Grapi	1319	14
	12210	Bojanovo brezno pri Predjami	785	168
	880	Požiralnik Lokve	689	35
Riba jama	248	Riba jama	88	67
	11347	Stransko okno Ribe	18	12
Sistem Pokljuškega grebena	10904	Trubarjev dah	6151	612
	10905	Platonovo šepetanje	2327	569
Slivarske ponikve	1173	Hotiške ponikve	2644	180
	1160	Slivarske ponikve	847	121
SuRovka	9823	Rovka	1596	385
	6941	Brezno Suni	174	125
Velika Karlovica	87	Velika Karlovica	8057	12
	171	Mala Karlovica	1768	20
	3146	Mala Skednenca	25	0
Zadnikovo brezno	6300	Zadnikovo brezno	3477	1113
	6301	Ledena devica	909	634
Zatočna jama	571	Viršnica	2796	60
	569	Zatočna jama	220	1
	570	Lazarjeva jama	110	1
Zelške jame	576	Zelške jame	7338	160
	10433	Razbita jama	676	126
	3131	Brezno nad slapom	85	40
	3286	Osja jama	42	30
Žirovcova jama	10000	Žirovcova jama	5994	106
	11863	Dejama	206	24
Županova jama	27	Županova jama	710	70
	33	Ledenica pod Taborom	102	26

Primož Presetnik

PREDLOG DOPOLNITEV IN SPREMEMB VODENJA PREGLEDNICE OSNOVNIH PODATKOV O JAMAH

V Društvu smo že dolgo ugotavljali, da je vodenje t.i. sistemov jam v trenutni organizaciji preglednice Osnovnih podatkov o jamah, ki jo vodi Inštitut za raziskovanje Kras (ZRC SAZU) nerodno in nepregledno. Zato smo imeli par zelo vnetih in vročih debat na to temo, ter še več pisemskih izmenjav, tako da so IO listo za nekaj časa kar preplavila

pisma na to temo. Na koncu smo se poenotili in pripravili dopis za IZRK. Predlogi so prečiščeni in vredni tudi širše objave, da se morda spodbudi tudi širša razprava na to temo. S tem namenom tu objavljamo popolno vsebino poslanega dopisa.

■ g. Franjo Drole Ljubljana, 19. 2. 2019

Inštitut za raziskovanje krasa
Titov trg 2
SI-6230 Postojna
Slovenija

Poslano na: drole@zrc-sazu.si, izrk@zrc-sazu.si

Predlog dopolnitev in sprememb vodenja preglednice Osnovnih podatkov o jamah

Opis problema

Pri registraciji jam (A zapisnik) in posodabljanju podatkov pri že registriranih jamah (B zapisniki) naletimo na težavo, ko se dve jami povežeta in s tem tvorita t. i. jamski sistem. Do tega trenutka se je vodilo podatke o globini in dolžini obeh jam ločeno (seveda le, če sta bili obe jami tudi predhodno registrirani), v stolpec opombe pa zabeležilo katastrske številke jam, s katerimi je določena jama povezana.

Pregled podatkovne zbirke (IZRK marec 2018) je pokazal, da ima opombo »povezana« 92 jam, v 35 sistemov. Opazili smo, da se pri nekaterih jamah povezanih v sistem vpisuje skupna dolžina in globina jamskega sistema, pri nekaterih se podatkov o jami po oddaji zapisnika o povezavi ne posodablja več (jama ima npr. v katastru zabeleženo neko globino, povezava v sistem pa je nekaj 100 m globlje) itn. Pri analizi nismo opazili določenega vzorca, zato domnevamo, da je bilo odločanje o vpisu nesistematično. Tak način ima več slabosti. Podvajajo se globine in dolžine jamskih rogov, kar onemogoča pravilno razvrščanje jam po teh parametrih. Prav tako ni več pregleda, koliko jamskih rogov je sploh raziskanih v Sloveniji. Dva primera neskladij sta npr. Pološka jama (zgornji vhod) z dolžino le 10 m, in globino kar 704 m in npr. M-16 & Vrtnarija (prva in tretja najdaljša jama v Sloveniji), M-16 je nosilka sistema, zato so meritve Vrtnarije podvojene).

V društvu smo izvedli posvetovalni sestanek in oblikovali ter pretehtali možne rešitve. V nadaljevanju podajamo prednosti in slabosti rešitev, tako predlagane, kot alternativnih.

A) Predlagana rešitev

Jamski sistemi se vodijo v novem zavihku/tabeli »Sistemi«. Dobijo svojo identifikacijsko oz. katastrsko številko jamskega sistema. Predlagamo način označevanja na primer »S1, S2, ..., Sxx« (»S« pomeni sistem). Če raziskovalci ne predlagajo imena sistema, ali pa sistem še nima obstoječega imena, naj se uporabi ime prve registrirane jame v sistemu. V zavihku Sistemi se vodijo še skupna dolžina/globina sistema, število vhodov in kat. št. jam, ki so v sistemu (slika 1)..

Slika 1: Primer tabele v novem zavihku »Sistemi«

	A	B	C	D	E	F
	Kat. št. sistema	Ime sistema	Dolžina	Globina	Število vhodov	Povezane jame
S1		Postojnski sistem	24120	115		5 471, 472, 747, 779, 820
S2	

V obstoječi zavihek/tabelo »Kataster jam« se doda stolpec »Kat. št. sistema« kamor se vpiše katastrsko številko jamskega sistema (npr. »S1«, glej sliko 2). Po potrebi se doda stolpec »Ime sistema«

Slika 2: Primer dopolnjene tabele v obstoječem zavihku »Kataster jam« (prikazan le del tabele)

W	X	Y	Z	AA	AB
Stanje jame	Kat. št. sistema	Ime sistema	Opombe	Kat. št. VG	Datum vnos
	S2	Tolminski Migovec	povezana z 8284-4465-8283-10868-10180-8282-12114		18/09/1990
zaklenjena	S1	Postojnski sistem	povezana z 471-472-820-779, samo Postojnska jama - dolžina 126	108	05/09/1990
	S2	Tolminski Migovec	povezana z 6001-4465-8284-10868-8282		01/10/2004
zaklenjena				106	18/09/1990
zaklenjena			arheološko najdišče	112	18/09/1990
	S3	Sistem Pokljuškega grebena	povezana z 10905		01/03/2014

Prednosti

- Z enostavnim filtrom »Jamski sistem« je možno hitro (tudi v excel dokumentu) filtrirati jame, povezane v en sistem.
- Podatki o dolžini in globini se v osnovni tabeli »kataster jam« ne podvajajo. Pri pripisovanju novih metrov je ključna vloga jamarja, ki jamo raziskuje in odda dokumentacijo. Sam naj se odloči (z B ali A zapisniki) kateri jamski rovi (ali na novo odkriti ali odkrite povezave starih jam ali novi vhodi - nove jame) se pripišejo h kateri jami nekega jamskega sistema.
- Podatki o skupni dolžini jamskih rogov nekega jamskega sistema se s tem načinom lahko avtomatično seštejejo (v drugem zavihku oz. tabeli). Paziti bo potrebno pri pisanju skupne globine, vendar bi se dalo tudi to avtomatizirati.
- Obdrži se informacija o vseh jamah (in vseh vhodih) na nekem območju, saj vsaka jama še vedno nosi lastno katastrsko številko s spremljajočimi podatki o dolžini in globini. Ta podatek je v mnogo primerih zelo pomemben tudi zaradi praktičnih naravovarstvenih razlogov.

Slabosti

- Malo več dela pri pripravi seznama najdaljših/najglobljih jamskih sistemov. Vse pa je mogoče opraviti v Excelu ali kakem drugem programu za prikaz tabel in relacij med njimi.
- Potrebno je popraviti dolžine jam za nazaj za vse jame, kjer se je vodila skupna dolžina sistema.
- Potrebno je posebej voditi globino celotnega sistema, saj je brez podatka o pozitivni in negativni višinski razliki od vhoda, ni mogoče izračunati največje višinske razlike sistema. V tujini (http://www.catastogrotte.fvg.it/3-Grotta_di_Trebiciano) vodijo v katastru tudi ta dva podatka.

Možnosti povezav zavihkov »Kataster jam« in »Sistemi«

Predlagamo avtomatično povezavo med zavihkoma »Kataster jam« in »Sistemi«. Vnašalec v dodatni zavihek »Sistemi« vnese številko in ime sistema. V zavihek »Kataster jam« povezanim jamam vnese le številko sistema, stolpec »Ime sistema«, pa se izpolni avtomatično z enostavnim klicem na zavihek »Sistemi«. Z enakim pristopom se v zavihku »Sistemi« samodejno izpolnijo polja »Dolžina«, »Globina«, »Število vhodov« in »Povezane jame«. Tak način omogoča enostavno odkrivanje in sočasno popravljanje napak v obeh zavihkih.

Možno je tudi ročno vnašanje podatkov v obe tabeli, a se nam ne zdi smiselno, saj se možnost napak močno poveča.

B in C) Obravnavani alternativni možnosti (ne priporočamo)

B) Ko se dve jami združita, se vsi podatki pripišejo prvi (oz. tisti, ki jo določi IZRK oz. na predlog jamarja). Drugi jami se podatki izbrišejo – globina/dolžina se nastavi na »0«. Tudi v tem primeru ustvarimo stolpec »Jamski sistem«, v katerega zapišemo podatke o jami, pri kateri se vodi skupno globino/dolžino.

C) Najslabša možnost bi bila, da se iz tabele izbrišejo vse razen ene jame povezane v sistem. Pri tem bi imela le ta jama podatke o skupnih dolžinah in globinah. V posebni tabeli pa se vodijo vhodi (lege) v ta jamski sistem (npr. hrvaški kataster jam).

Prednosti

- Pri možnosti B obdržimo eno samo tabelo.
- B in C omogočata enostavnejši pregled združenih globin/dolžin vseh jam v jamskem sistemu (in v Sloveniji), kot A.
- Prav tako je pri možnostih B in C enostavnejše razvrščanje po najglobljih/najdaljših jamah, saj ne rabimo upoštevati obeh zavihkov (izgubimo pa možnost razvrščanja jam, ki so v sistemih).

Slabosti

- S tem, da jami nastavimo globino in dolžino na vrednost »0« (možnost B), izgubimo informacijo o tem, koliko je globokih jam na nekem območju in kako dolge so posamične »pomembne« jame ipd.
- Če se odločimo, da izbrišemo celoten zapis o jami (možnost C), ki se poveže v sistem, izgubimo podatek o lokaciji vhoda, kar je nedopustno. Zato bi bilo potrebno prav tako voditi posebno tabelo jamskih vhodov, vključenih v sistem, ki pa ni tako intuitivna, kot vsi vhodi urejeni v eni tabeli (trenutni sistem oz. naš predlog A).
- Velika možnost konfliktov med društvi/jamarskimi ekipami. Npr. dve društvi raziskujeta vsako svoje jamo, ti se povežeta, nobeno od društev pa ne bo želelo, da se »njihova« jama ponastavi na »0 m« (možnost B), ali celo da se jama izbriše iz katastra jam (možnost C). Pri naši predlagani rešitvi A, pa obe društvi raziskujeta in vstopata v sistem vsaka skozi svojo jamo (praktično je to vhod) in se »borita za nove rove«, jamski sistem pa raste.

D) Dodatne dopolnitve

Poleg zgornjih predlogov smo prišli do ugotovitve, da bi dobro voditi tudi posebno tabelo/zavihek »Dodatni vhodi«. V primeru, ko se je vhod odkrilo ob raziskovanju prve jame in ne gre za združevanje dveh prej znanih in registriranih jam, se lahko jamar odloči za posredovanje podatkov o dodanem vhodu v kataster (primer: Skednena jama). To bi omogočalo boljšo preglednost nad vsemi vhodi v podzemlje in hkrati preprečevalo »nasilne« registracije sistemov, kjer imamo opravka le z enostavno jamo z več vhodi. Zavihek bi vseboval le podatke o povezavi na jamo (katastrska številka jame) in koordinate dodatnih vhodov (slika 3). Prvi vhod, kot ga določi jamar, bi bil seveda zabeležen že v osnovni tabeli »Kataster jam«. Razširitev je posebej priporočljiva z vidika obdelave prostorskih podatkov (npr. avtomatizirano iskanje jamskih vhodov z LIDAR podatki), saj s tem dobimo geografsko lokacijo vseh vstopnih točk v podzemlje. Prav tako so te informacije pomembne z naravovarstvenega vidika.

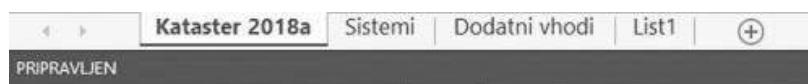
Slika 3: Primer tabele v novem zavihku »Dodatni vhodi«

A	B	C	D	E	F
kat. št.	Ime	Številka vhoda	X-koordinata	Y-koordinata	Kota vhoda
224	Skednena jama	224-2	814235	441510	479
224	Skednena jama	224-3	814305	441500	485
225	Brezno nad čuvajnico	225-2

Zaključek

V primeru upoštevanja vseh naših predlogov bi dokument »Osnovni podatki o jamah« tako imel tri zavihke. V prvem bi bila dopolnjena že obstoječa preglednica katastra jam, v prvem novem bi se vodilo pregled jamskih sistemov, v drugem pa pregled vseh dodatnih vhodov v posamezne jame (slika 4).

Slika 4: Primer zavihkov v dokumentu Osnovni podatki o jamah

V kolikor se vam zdijo naši predlogi smiselni in bi želeli več informacij (načini povezovanja tabel ipd.) Vas vabim, da se sestanemo v živo.

S prijetnimi pozdravi,

Matic Di Batista

podpredsednik DZRJL

Matija Perne

PODNEBNE SPREMEMBE NA FERAJNU – ZAČETKI IN DOSEŽKI KOMISIJE ZA KLIMATIZACIJO DRUŠTVENIH PROSTOROV

Tako kot marsikje na Zemlji [1, 2] se podnebje spreminja tudi v društvenih prostorih. V zadnjem letu se to dogaja bolj nadzorovano in načrtovano, pod budnim očesom komisije za klimatizacijo društvenih prostorov. Tu popisujem zgodovino razlogov za njeno ustanovitev in njenega delovanja. Kar je neumnost: prvič, pisanje zgodovine sproti je nespodobno, še posebej kadar to počnejo vpleteni; drugič, bodočih rodov to ne bo zanimalo. Poročilo je torej le podrobnejše in bolj oprijemljivo dopolnilo temu, kar ste že slišali sproti pod točko slučajnosti na društvenem sestanku.

Po domače povedano, berete samohvalo.

Predzgodovina in teorija

Društvo se je v sedanje prostore vselilo leta 2000. Med razlogi za selitev so bili tudi stroški in učinkovitost ogrevanja [3]. Enega od novih prostorov so toplotno izolirali za kataster in enega za »sestankovalnico«. Vsak od njiju je dobil električno peč: kataster oljni radiator, ki je moral greti vse leto zaradi vlage, »sestankovalnica« pa termoakumulacijsko peč, ki naj bi jo prižgali le v najhujšem mrazu [3]. Zamisel in izvedba sta bili povsem smiselni in v skladu s tedaj dostopno tehnologijo.

Oglejmo si teoretično ozadje tega pristopa. Delež molekul vode v zraku se pri segrevanju ne spremeni. Če ogrevan prostor zračimo in v njem ne dihamo, je sestava zraka v njem enaka kakor zunaj. Pač pa višanje temperature močno poveča voljo vode do izhlapevanja, v toplejšem zraku lahko najde svoj prostor veliko več vodnih molekul kakor v hladnem. Vzemimo na primer nasičeno vlažen zrak pri 8 stopinjah Celzija. Tako poln je vodnih molekul, da molekule vode iz lužice, ki se ga dotika, nimajo veselja, da bi rinile mednje, zato lužica ne izhlapeva. Ko v takem zraku skladiščimo papirnate dokumente, se molekule vode selijo iz zraka na mesta, ki jim jih v sebi ponuja papir. V arhivskem gradivu se tako nabere dovolj vode, da tam lahko srečno živijo plesni in sorodni škodljivci ter ga uničujejo. Če ta nasičeno vlažen zrak segrejemo z 8 na 16 stopinj ne da bi mu pri tem spremenili sestavo, v njem naredimo toliko dodatnega prostora za molekule vode, da ga je zasedenega le še 58 odstotkov. Pri relativni vlažnosti zraka 58 odstotkov se slabo vezane molekule vode z manj mikavnih mest v papirju preselijo v zrak in niso na voljo

plesni ter ostalim nadlogam in papir je obstojen. Dokler je v društvenih prostorih dovolj toplo, da ima zunanji zrak, ko doseže temperaturo prostorov, dovolj nizko relativno vlažnost, je torej vse kakor mora biti.

Slabost tega pristopa je, da velja tudi obratno. Če je na ferajnu prehladno in je zunanji zrak topel ter ne zelo suh, tam postane vlažno kakor v kibubi. Temperaturo v društvenih prostorih, vsaj v katastru, je potrebno vzdrževati dovolj visoko za vsako ceno, ceno pa plačati z računom za električno energijo. Tu bom končal, saj večinoma živimo v ogrevanih bivališčih in to problematiko poznamo.

Relativno vlažnost zraka se da zmanjšati tudi na drugačen način, s spreminjanjem sestave, z zmanjševanjem deleža molekul vode v zraku. To lahko dosežemo z napravo na električni pogon, imenujmo jo razvlažilnik. Deluje tako, da jemlje zrak iz prostora in ga ohlaja, da postane prenasičen z vlago, katere del zato pade iz njega v obliki kapelj, ki se zbirajo v posodi. Ohlajenemu zraku nato vrne toploto, ki mu jo je pred tem odvzel, in doda še tisto toploto, v katero se spremeni porabljen električna energija, ter ga vrne v prostor. Na ta način lahko iz nasičeno vlažnega zraka pri 8 stopinjah naredimo zrak z relativno vlažnostjo 58 % pri 12,3 stopinjah. Pri tem mu dodamo le 0,032-krat toliko energije kakor bi mu jo pri gretju na 16 stopinj, s katerim bi dosegli enako relativno vlažnost.¹ Predpostavil sem idealni razvlažilnik: realni se obnaša kakor kombinacija idealnega in grelca.

Z grelcem torej lahko skrbimo le za en parameter, za temperaturo, medtem ko je drugi, relativna vlažnost, zgolj posledica. Z grelcem in razvlažilnikom lahko temperaturo in sestavo zraka upravljamo ločeno. Ta način je bolj učinkovit in zelene razmere tako lahko dosežemo ob manjši porabi energije.

Zgodovina

Zaradi prihranka energije in predvsem varstva dokumentov je društvo že zgodaj začelo razmišljati o razvlaževanju. Razvlažilnik je bil v katastru morda preizkušen že v prvih letih po selitvi. Pisnih virov o tem sicer ne poznam, tako da se lahko motim. V katastru je že od nekdaj razporejenih tudi nekaj kilogramov silikagela, ki rad veže in oddaja vlago. S tem vlažnost zraka stabilizira, povprečne vlažnosti

¹ Pozoren bralec bo opazil, da majhen vložek energije v razvlaževanje povzroči veliko spremembo temperature. Kriva je izparilna toplota, ki jo voda sprosti pri utekočinjanju.

pa ne spremeni, saj v povprečju odda toliko vode kot jo vpije.

Izvršni odbor (IO) društva je o vlažnosti razpravljajl jeseni 2011², verjetno predvsem zaradi varstva dokumentov. Sklenili smo nekaj storiti za njeno znižanje. Idejo, da bi vodo s ferajna nosila domov v silikagelu, ga sušila v pečici in ga vračala, je Jerica hitro ocenila za nepraktično, tako da smo se dogovorili za nakup razvlažilnika. Obenem je Čot decembra 2011 pričel z merjenjem časovnega poteka vlažnosti in temperature zraka z zapisovalniki podatkov [4]. Tudi učinek izposojenega razvlažilnika je bil najverjetneje preizkušen. Do nakupa ni prišlo – očitno smo pozornost preusmerili na druge teme, verjetno tudi zato, ker so meritve pokazale, da so razmere v katastru ustrezne za hrambo papirnatih dokumentov.

Vlažnost je poletna težava in zato jesenska tema. Spet je prišla na dnevni red IO jeseni 2012, nanjo nas je napeljala debata o stroških električne energije. Sredi oktobra sem spomnil na odprto temo razvlažilnika, Diba se je pritožil čez močnejše neprijetne vonjave na društvu in višjo vlažnost. Čot nas je podučil o ustreznih pogojih za varstvo papirnega gradiva. Pomembno je, da je vlažnost srednje visoka – če je previsoka, gradivo plesni, če je prenizka, postane krhko – in da je stalna, saj nihanja povzročajo fizično upogibanje in lomljenje vogalov. Opozoril je tudi na problem požarne varnosti. Kot električna naprava se je razvlažilnik načelno sposoben vžgati in dokumente uničiti v trenutku ... Zato je priporočil »kemično« razvlaževanje. To deluje tako, da v prostor postavimo posodo s soljo, ki jo ima voda rada in se ji zato pridruži ter tvori raztopino, ki jo potem zlijemo stran. Težava te rešitve je velika poraba soli in proizvodnja slane vode. Menda smo to možnost nekoč poskusno uporabili in opustili, zapisov nisem našel.

V zapisniku seje IO z dne 27. 3. 2014 beremo, da je bil obravnavan »problem potratnega radiatorja«. Nekaj tednov kasneje sem ga kot član nadzornega odbora prebral in debato »zatrll« z analizo možnosti. Električni grelniki imajo vsi enak izkoristek. Če hočemo prihraniti električno energijo brez gradbenih posegov, moramo prostore ohladiti. Če ob tem nočemo zvišati relativne vlažnosti, moramo razvlaževati. Lahko bi torej kupili razvlažilnik, pregledali meritve in bolje razmislili ali še naprej čakali. Katera možnost je bila izbrana, se ve.

Dne 29. 9. 2016 me je Pestotnik iznenada spet potegnil v debato na to temo. Zmotilo ga je toplo pivo, ki je običajna jesenska težava, zato je predsedniku predlagal nakup

hladilnika. Đuro je bil ostro proti, češ da za elektriko že tako plačujemo 100 evrov mesečno. Najprej da moramo najti vir te rasti cen, potem bomo razmišljali o dodatnih porabnikih. Vodo sem speljal na svoj mlin in že čez dva dni IO predlagal nakup razvlažilnika ter znižanje temperature. S Pestotnikom sva se namreč strinjala, da je na ferajnu v bistvu prevroče, torej bi lahko prihranili, če nas ne bi skrbela vlaga. Bil sem tako predrzen, da sem kar iz glave obljubil znižanje porabe za četrtno. Članom sem solil pamet še s tem, da hladilnik porabi enako ne glede na siceršnjo porabo in povzročča zanemarljive stroške v primerjavi s ceno piva, ter da ne obstajajo bolj ali manj učinkoviti električni grelniki.

Še dva dni kasneje sem svojo predrznost podkrepil s predlogom, naj me IO izvoli na položaj vodje komisije za klimatizacijo društvenih prostorov. Velikopotezno sem obljubil pregled zgodovinskih podatkov o porabi električne energije, pregled Čotovih meritev temperature in vlažnosti izpred let, redno mesečno merjenje temperature in vlažnosti, obveščanje IO, ukrepanje po potrebi. Na pamet sem si drznil napovedati nekaj ukrepov: nakup dveh razvlažilnikov, enega spomladi, drugega poleti, uvedbo zavesic pred policami s katastrskim gradivom in nadzor nad termostatom termoakumulacijske peči ter krcanje po prstih tistih članov, ki ga obračajo in višajo račun za elektriko. Da bi dobil za to potrebno avtoriteto, sem si celo zaželel biti svečano javno imenovan.

Dejavnost komisije

Komisija je bila ustanovljena 19. 1. 2017 in prav nobeden med na pamet napovedanimi ukrepi ni bil izveden po planu, vse so pokopale napačne predpostavke, iz katerih sem bil izhajal. Primož mi je posodil dva zapisovalnika meritev in 9. 2. sem pričel stalno meriti temperaturo in vlažnost v sestankovalnici in v katastru. Čot mi je posređoval svoje merske podatke izpred let in hotel sem predvsem preveriti, da so pogoji ostali enaki. Niso: ugotovil sem, da ventilator termoakumulacijske peči občasno ostaja prižgan tudi izven sestankov, kar tragično zviša porabo električne energije. Marca sem ga z očetovo pomočjo opremil s senzorjem gibanja, da se je ustavil vedno, kadar nas ni bilo v prostoru.

20. 5. 2017 je moj napačen sklep o tragičnih posledicah stalno prižganega ventilatorja podkrepila položnica za 1662 evrov poračuna električne energije. Šok je spodbudno vplival na delo komisije, čeprav ni bil povezan s porabo: ob natančnejšem ogledu se je pokazalo, da je ob

² Pri poročanju o delovanju IO se opiram na arhiv elektronskih sporočil njegovega dopisnega seznama.

menjavi števca prišlo do pomote, položnico smo brez težav zavrnil. Za porast rednih mesečnih plačil na 100 evrov na mesec prav tako nismo bili krivi mi, ampak to, da so nam števec nehali odčitovati mesečno in začeli vsak mesec zaračunavati visoko pomladno porabo ter poračunavati enkrat na leto.

Sledila so dejanja. Vestna člana Đuro in Pestotnik sta izsledila razvlažilnike po ugodni ceni 140 evrov, 17. 8. smo kupili in pognali 280-vatnega znamke SilverCrest. Ob spremljanju temperature in vlažnosti smo nato od 21. 9. naprej zmanjševali moč električnih grelnikov in jih 26. 10. povsem izključili. Termoakumulacijsko peč poslednjič, spomladi smo jo nato umaknili iz sestankovalnice. Razvlažilnik je v prvem tednu iz zraka potegnil posebej veliko vode, po oceni 75 litrov, nato se je izplen počasi zmanjševal s sušenjem prostorov in z vedno hladnejšim vremenom, decembra se je začelo dogajati, da iz zraka ni potegnil prav nič. Njegova naloga je namreč vzdrževanje 55 % relativne vlažnosti – kadar je bolj suho, se ustavi. Od prvega meseca naprej razvlažilnik svoje delo opravlja v sestankovalnici, katere vhodna vrata med tednom puščamo odprta, da vlaga iz ostalih delov zaklonišča lažje najde pot do njega. Kataster ostaja zaprt, da so razmere v njem bolj stalne, omembe vrednih virov vlage tam tako ali tako ni.

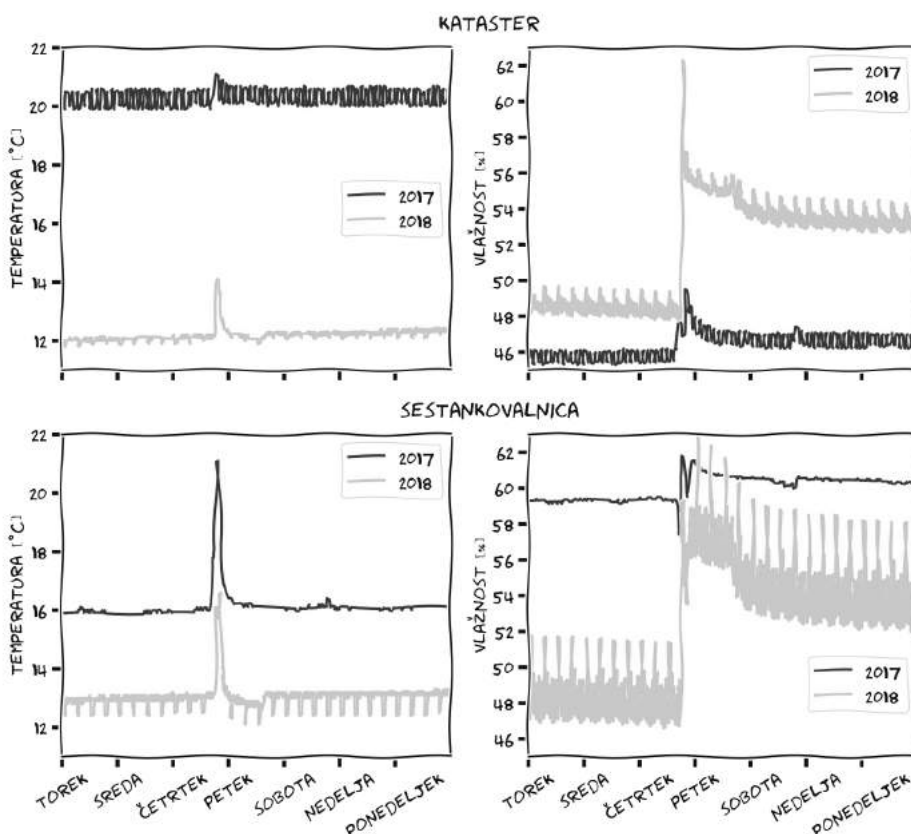
6. 10. je Teo oznanil, da sem »ubil vonj ferajna«, 22. 10. je Diba omenil, da mogoče res manj smrdi. Menim, da je šlo za pomoto, saj je stopnjo smradu težko oceniti, hitrega

izboljšanja pa si ne znam razložiti. Vonj je namreč trdovraten, društveni prostori se vsako zimo osušijo za več mesecev, a to ni dovolj, da bi izginil. Leto po zagonu tudi jaz priznavam, da se vonj vendarle polega.

Ko je decembra postalo prehladno, da bi nas grel le GiCiPi, smo prostore med sestanki začeli ogrevati. Od sredine januarja je bilo gretje z 2000 W kaloriferjem redno, od marca naprej je bil bolj v rabi 2000 W električni oljni radiator, ki je bil pred razvlažilnikom zadolžen za ogrevanje katastra, marca se je grelnikom pridružila tudi 2000 W konvekcijska pečka. S to se nam je 15. 3. zgodila neljuba situacija: uporabljala se je v katastru in prižgana je ostala tudi po odhodu ... Na srečo kataster ni zgorel. Dogodek nas je opomnil, da grelniki, ki niso radiator, v ta prostor ne sodijo! V tistem tednu smo porabili pričakovanih 358 kWh električne energije, kar ni poceni. Med sestanki smo se grela do junija, potem se je zunanji zrak spet toliko segrel in navlažil, da se ni bilo več treba.

Rezultati

Od 17. 8. 2017, ko smo dobili razvlažilnik, do 16. 8. 2018 smo porabili 2559 kWh električne energije. Od tega 565 kWh v prvem mesecu preden smo začeli zmanjševati moč peči, 414 kWh v naslednjih 5 tednih preden smo ukinili gretje kadar nismo prisotni, in 358 kWh v nesrečnem tednu s pozabljenim konvekcijskim grelcem. V letih 2010 do 2016 je bila povprečna letna društvena poraba električne energije 4389 kWh. Napovedano zmanjšanje porabe je

Razmere v prvem tednu maja v letu pred uvedbo razvlaževanja in v letu po njej. Izbral sem teden v vlažnem delu leta, ki z ničimer posebej ne izstopa – pa vendar ni »tipičen«, saj je vsak edinstven. Merilnik je tik pod stropom, kjer so nihaji navzgor posebej izraziti.

³ Zadnja novica: poraba v obdobju 4. 1. 2018 do 3. 1. 2019 znaša 1771 kWh.

torej preseženo. Če se ne motim, nas vsaka kilovatna ura stane 0,10825 evra, tako da se je naložba v razvlažilnik že več kot povrnila.

Nižja temperatura v katastru naj bi koristila obstojnosti arhivskega gradiva. Znižanje relativne vlažnosti v prostorih, ki niso bili ogrevani, naj bi omejilo nastajanje neprijetnih vonjav. Sestankovalnice nam ni več treba ogrevati nad prijetne temperature.

Obeti

Izkušnje v prvem letu razvlaževanja so ugodne. Če bo naslednje enako, a brez požarnega ogrožanja katastra, bom zadovoljen. Ker prostorov ne ogrevamo, kadar nas ni, bo letna poraba električne energije za nekaj deset odstotkov nižja kakor v letu takoj po prvem vklopu

razvlažilnika, ko smo jih delno še.³ Potem komisija ne bo imela več česa doseči in če stanje lahko ostane enako brez njenega vmešavanja, jo lahko ukinemo. Toda izkušnje kažejo, da je napovedovanje nehvaležno, tako da počakajmo in bomo videli.

Literatura

[1] Dular, M., 2004: Jamarstvo čez 30 let, kako leto gor ali pa dol. Glas podzemlja, str. 72–74.

[2] Perne, M., 2018: Globalno segrevanje in jame. Glas podzemlja, str. 16–19.

[3] Urankar, R., 2002: Če rožo presadiš v večji »teglc«... Glas podzemlja, str. 23–24.

[4] Prelovšek, M.: osebna komunikacija – merske podatke je delil z menoj.

Primož Jakopin

DZRJL – PREDLOG ZA SPREMEMBO IMENA DRUŠTVA V TREH TUJIH JEZIKIH

Uvod

16. avgusta 2018 sem na društvenem sestanku razložil osnutek izvedbe članka na angleški vikipediji, ki bi se nanašal na naše društvo. V razpravi se je pokazalo, da mnenja članov o tem, zakaj bi bil tak članek sploh potreben, niso enotna. Nekateri so menili, da bi bil najbrž dovolj že članek na slovenski vikipediji (ta je sicer precej skromen, brez slik in z enim samim virom). Moji argumenti niso zveneli dovolj prepričljivo, verjetno so bili malo preveč akademski, pa je stvar hitro spravil v red eden izmed mlajših članov, po klasični terminologiji bi rekli špičak – eden tistih, ki so že bili v spodnjih delih sistema Rene/P4. Povzel je mnenje še nekaterih zraven sedečih, da je pač bolje, če ve za društvo sedem milijard ljudi kot pa če zanj vesta le dva milijona. Argumentu se je res težko upirati in na koncu je prevladalo mnenje, da ima ideja smisel in da je treba z njo nadaljevati.

Predlog izvedbe vikipedijnega članka je vseboval več pripravljalnih, lahko bi se reklo, podpornih (infrastrukturnih) del. Če je pisanje člankov za slovensko različico še razmeroma enostavna zadeva, in ni podvrženo zelo natančni reviziji z vseh možnih kotov in pogledov, je na angleški vikipediji to skrajno resna zadeva, ki ne prenese improviziranja in vrzeli v izvedbi. Preden pa se sploh ocenjuje kakovost članka se pojavi vprašanje njegove umestnosti. Ta zbirka znanja ima že skoraj šest milijonov

enot in se novih, še posebej takih, ki se ne nanašajo na kaj ameriškega ali angleškega, kanadskega, avstralskega ali novozelandskega, zelo otepajo. Čeprav podatke na angleški vikipediji uporabljajo vsi, ne samo angleško govoreči, je med 21-imi superadministratorji z angleške vikipedije (november 2018) le šest takih, ki ne živijo v časovnem območju severne Amerike, in od teh šestih le eden ne živi v časovnem pasu Velike Britanije – deluje nekje v levem delu celinske Evrope (GMT+1), zelo verjetno pa je Američan. Med 1200 administratorji te vikipedije je situacija primerljiva.

Pri članku o DZRJL se najprej pojavi ime društva in če je slovensko znano in o njem ne gre izgubljati besed, je stvar z angleško različico imena DZRJL drugačna. Če je bilo pred leti, v časih, ko je bil telefon predmet, ki ga uporabiš v primeru smrti ali požara (izjava gospe v bloku, s katero smo imeli telefonskega dvojčka – dve številki na istem priključku – in so ji večurni pogovori naših hčera parali živce) še precej vseeno, kako se ime društva piše v tujih jezikih, danes, ko je postal osebni digitalni pomočnik in je z njim veliki večini izmed nas internet dostopen vedno in povsod, temu ni več tako. In da bi društvo s takimi dosežki, predvsem najmlajše generacije, na spletu ne bilo predstavljeno, od imena naprej, v lepi, gladko tekoči angleščini, kar je vsak dan bolj samoumevno, pač ne gre. Ko sem na že omenjenem društvenem sestanku obrazložil svoj predlog za angleško ime društva se je oglasila Špela

Borko in me opozorila, da angleško ime društva ni nekaj, s čimer bi se lahko žogali ampak je del Pravil Društva za raziskovanje jam Ljubljana, ki so pravno zavezujoča. Podarila mi je izvod Jubilejnega Glasu podzemlja 2010, kjer so bila objavljena, potem pa mi jih je poslala še kot pripombo. Zahvalil sem se ji za dodatno osvetlitev zadeve – pravila bo pač treba spremeniti, tudi zanje latinski izrek: *Tempora mutantur et nos mutantur in illis* (Časi se spreminjajo in mi z njimi) še kako velja. Iz prvega stavka Pravil:

Na podlagi določil 9. in 33. člena Zakona o društvih, je Občni zbor Društva za raziskovanje jam Ljubljana na svoji seji dne 22. oktobra 1997 sprejel in na seji 19. aprila 2001, 24. aprila 2008 in 26. marca 2009 dopolnil naslednja PRAVILA Društva za raziskovanje jam Ljubljana ... je razvidno, da so bila sprejeta leta 1997 in potem še trikrat dopolnjena, vedno ob občnih zborih, nazadnje pred devetimi leti. Izkazalo se je sicer, da so bila Pravila tudi po tem letu (2009) še nekajkrat spremenjena, nazadnje na občnem zboru DZRJL 3. marca 2016, a da tujih imen društva nismo več spreminjali. Tega prispevka se tiče predvsem četrti odstavek 1. člena:

Za predstavitev društva v tujini se lahko poleg slovenskega imena uporabljajo tudi še nemško (Höhlenforschungsgesellschaft, Ljubljana), francosko (Societe pour l'exploration des grottes, Ljubljana), ali angleško ime društva (Society for cave exploration, Ljubljana). z imeni društva v nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Zanimiv je vrstni red, izhajajoč iz časov pred pol stoletja in več. Danes bi bil seveda drugačen (3, 1, 2).

Če je bil avtorjev osnovni namen za potrebe članka o DZRJL na angleški vikipediji Izvršnemu odboru predlagati spremembo angleškega imena društva v sodobnejšo različico na naslednjem Občnem zboru (februarja 2019), se je ob branju Pravil pokazalo, da sta prevetritve in posodobitve potrebna tudi nemško in francosko ime. Vsi trije predlogi so z utemeljitvami vred navedeni v nadaljevanju prispevka.

Ljubljana Cave Exploration Society

Angleščina je ne samo večini članstva v našem društvu, ampak tudi širši domači in svetovni javnosti že kar nekaj časa najbližje (glej npr. članek https://en.wikipedia.org/wiki/English_as_a_lingua_franca). Zato ni potrebno veliko prepričevanja (o neumestnosti vejice v prevodu imena je več govora pri nemškem prevodu), da se izbor angleškega imena prevoda zoži na predvsem dve možnosti: Ljubljana

Cave Exploration Society in Cave Exploration Society of Ljubljana

Druge različice, z besedo club in association namesto society ter research namesto exploration, so že pred časom izpadle. Club nekako ne pritiče društvu z več kot stoletno tradicijo, association pa je bolj združenje, zveza društev kot pa društvo. Research je za dejavnost društva preveč znanstven, exploration je raziskovanje v smislu kot ga izvajajo jamarji. Tudi še ni prepozno za ponovni premislek o angleškem imenu društva, če ima »Društvo za raziskovanje jam Ljubljana« (narekovaja sta dodana, da Google ne bo iskal izvedenk, ampak samo v njih zapisano besedno zvezo) na Googlu 4480 zadetkov, jih imata zgornji možnosti zaenkrat še veliko manj. Iskalni izraz »Ljubljana Cave Exploration Society« jih ima na prvi pogled 56, ko pa se zapeljemo na konec prve strani zadetkov, vidimo, da nam Google ponuja samo še eno stran zadetkov, da jih torej ni več kot 20. In res se na drugi strani zadetkov pokaže, da jih je samo 12, še 16 pa jih iskalnik ne prikaže, ker so zelo podobni prejšnjim. Podobno velja za »Cave Exploration Society of Ljubljana«. Zadetkov naj bi bilo 190, na dnu strani pa je spet videti, da jih ni več kot 30. A že na drugi strani spet vidimo, da je zadetkov le 16, 20 pa jih je bilo izpuščenih, ker so podobni prejšnjim. Obe možnosti imata torej nizko frekvenco in se je na podlagi samo tega podatka težko odločiti. Da bi izbiro olajšal, sem nabral, s pomočjo angleške vikipedije in strani jamarskih zvez posameznih držav, imena vseh društev iz nekaterih angleško govorečih držav, skupaj jih je bilo 440: Združene države Amerike (211), Velika Britanija (189), Avstralija (25), Kanada (9, če ne štejemo še treh francoskih iz Quebeca) ter Nova Zelandija (6). Izrazi, ki bi bili primerni za društvo ali klub, so (v oklepaju najdemo njihove pogostnosti): grotto (170), club (122), society (46), group (44), cavers (15), association (8) in team (8). Američani pač prisegajo na izraz grotto, society je na čisto spodobnem tretjem mestu. Poglejmo še, kolikokrat se pojavi besedna zveza »society of«. Izkaže se, da le dvakrat: Speleological Society of Manitoba ter Society of the Open University Potholers, pa še tu je lahko različici prevoda DZRJL Cave Exploration Society of Ljubljana v prid le prvi izraz. Malo podrobnejši pregled pokaže še, da je od 46 imen društev, ki vsebujejo besedo society, kar 42 takih, kjer je society na koncu imena (brez Ltd., Inc.), samo štirikrat pa kje drugje – poleg zgoraj navedenih dveh le še International Society for Speleological Art in Middle Ozark Lower Earth Society MOLES.

Na kratko rečeno, imen društev, ki so tipa Ljubljana Cave Exploration Society je 42, primeri so Gloucester

Speleological Society, Manchester Underground Society in Wealden Cave and Mine Society, medtem ko je ime tipa Cave Exploration Society of Ljubljana na angleškem govornem področju le eno samo. Zato predlagam, da se odločimo za prvo od navedenih možnosti angleškega prevoda društvenega imena: Ljubljana Cave Exploration Society.

Verein für Höhlenforschung in Ljubljana

Ime društva v nemškem jeziku, kot je zapisano v Pravilih DZRJL, je Höhlenforschungsgesellschaft, Ljubljana. Vzemimo najprej, da je ime ustrezno. Gremo na Google, zapišimo »Höhlenforschungsgesellschaft« v narekovaje, (da Google ne bo iskal izvedenk) in ... dobimo štiri zadetke. Vsi štirje kažejo na strani DZRJL, razen nas te besede torej nihče ne uporablja. Hipotezo o ustreznosti moramo torej žal zavreči. Izkaže se, da gre dejansko za napako, saj »Höhlenforschungsgesellschaft« – dodali smo s med oba g-ja, najde 38 zadetkov. Pa tudi 38 zadetkov je zelo malo, zato iščimo naprej. V imenu DZRJL nastopajo štiri polnopomenske (samostalniki, glagoli, pridevniki, zaimki) besede – društvo, raziskovanje, jama in Ljubljana. S prevodom zadnjih dveh ni težav – jama je v nemščini pač Höhle, Ljubljana pa je že 100 let nedvomni uradni naziv našega glavnega mesta. Ostaneta še društvo in raziskovanje. Tudi tokrat si do boljšega prevoda pomagajmo z imeni jamarskih društev v nemško govorečih deželah, to je Avstriji, s katero smo ob ustanovitvi našega društva že bili v skupni državi, Nemčiji in Švici, zatem pa še z nekaj dodatnimi podatki iz iskalnika Google in nemške vikipedije. Prek spletne strani <http://hoehle.org/mitgliedsvereine> izvemo, da je v Avstriji 26 jamarskih društev, na strani <http://hoehle.org/mitgliedsvereine>, da jih je v Nemčiji 72 in s pomočjo strani <https://speleo.ch/joomla/index.php/de/organisation-de/sektionen>, da jih je v nemško govorečem delu Švice 13. Skupaj 111 društev. Za društvo je v obstoječem prevodu imena DZRJL uporabljen izraz Gesellschaft, da pa bi prevod lahko bil dosti boljši, vidimo že iz pravkar navedenih treh spletnih naslovov. V njih ni niti enkrat uporabljen ta prevod za besedo društvo, dvakrat pa se pojavi druga ustreznica, Verein (Kam gremo v četrtek zvečer? Na ferajn.). Sum potrди pregled vseh 111 imen, Gesellschaft v njih nastopa 7-krat, Verein 34-krat. Ogleđamo si še definiciji za obe besedi na nemški vikipediji. Za prvo najdemo najprej splošno stran z rabo te besede na šestih različnih področjih:

Gesellschaft (Soziologie), Gesellschaft (Ethnologie),
Gesellschaft (Staatsrecht), Gesellschaft
(Gesellschaftsrecht), wissenschaftliche Gesellschaft,

Forschungs- und Fördervereinigung, in Pflanzengesellschaft. Prve štiri se nanašajo na sociologijo, etnologijo, ustavno pravo in gospodarsko pravo, peta na znanost, raziskovanje in razvoj, šesta pa na rastlinske združbe. Kot najbližje dejavnosti društva si ogleđamo peto možnost, in na strani https://de.wikipedia.org/wiki/Wissenschaftliche_Gesellschaft nam že v drugem stavku nalijejo čistega vina. V slovenskem prevodu se glasi: Praviloma zajema dejavnost teh društev širšo regijo, kot sta država ali govorno območje. Za ustreznico Verein pa na strani <https://de.wikipedia.org/wiki/Verein> izvemo (spet v prevodu): Verein označuje prostovoljno in na daljši rok usmerjeno združbo fizičnih in/ali pravnih oseb, ki si prizadevajo za uresničitev določenega namena, ki je neodvisen od menjave članstva. Da je Verein prava izbira za prevod besede društvo v imenu DZRJL postane še bolj jasno, ko si ogleđamo 7 imen društev (od 111), v katerih nastopa Gesellschaft: Naturhistorische Gesellschaft Nürnberg e.V. Abt. für Karst-und Höhlenkunde, Toggenburger Gesellschaft für Höhlenforschung, Ostschweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung, Schweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung Sektion Lenzburg, Schweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung Sektion Interlaken, Schweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung – Sektion Basel in Schweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung Sektion Bern. Le drugo je izjema, v preostalih šestih pa gre enkrat za prirodoslovno društvo, petkrat pa za sekcije širšega (švicarskega) združenja za raziskovanje jam. Ko je tako rešeno vprašanje prevoda besede društvo v imenu DZRJL, ostane še raziskovanje.

V zvezi z raziskovanjem jam prideta v poštev dva prevoda: Höhlenforschung, uporabljen v sedanjem prevodu imena DZRJL, in Höhlenkunde. Vpogled v 111 imen društev z nemškega govornega področja pokaže, da prva beseda nastopa v njih desetkrat (od tega petkrat v že omenjenih švicarskih jamarskih združenjih), druga pa dvajsetkrat, dvakrat več. Od teh dvajsetih zadetkov je 11 takih, kjer so ime kraja za Höhlenkunde ločili z besedico in (v), npr. Verein für Höhlenkunde in München. So že vedeli zakaj - kar težek, štirizložni besedni kamen in malo blažji besedni kamen iz treh zlogov so za lažjo izgovorljivost povezali z mostičkom. Ogleđmo si še pogostnosti obeh izrazov v Googlovem iskalniku, spet ju zapišemo v narekovajih: prvi ima 1330 zadetkov, drugi pa 6860, petkrat več. Izbira je videti lahka, drugi prevod zmaga. Ker pa se je ime društva ob ustanovitvi glasilo »Verein für Höhlenforschung in Krain« (knjiga Hubert Trimmel: Historische Höhlenkunde, <https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-663->

07259-1_6)1 si oglejmo razliko med Höhlenforschung in Höhlenkunde še enkrat, malo natančneje. V članku o speleologiji na nemški wikipediji (<https://de.wikipedia.org/wiki/Spel%C3%A4ologie>) že takoj v prvem stavku izvemo, da se beseda nanaša na Fachbegriff für Höhlenforschung/Höhlenkunde – strokovni izraz za raziskovanje jam v znanstvenem oz. jamarskem smislu. Slednji slovenski prevod potrdimo še z definicijo obrazila -kunde s strani <https://de.wiktionary.org/wiki/-kunde> – da gre za končnico, ki določa pojme s področja znanosti, stroke ali tudi izobraževanja (Wissenschaft, Fachgebiet oder auch Schulfach).

Posvetimo na koncu nekaj pozornosti še vejici v dosedanem nemškem prevodu imena DZRJL. V 111 imenih jamarskih društev z nemškega govornega področja se vejica pojavi le trikrat, v Alpenverein Erlangen, Höhlengruppe ter ArGe Berg, Höhlen- und Karstforschung in Hennefer TV 1895 e.V., Abteilung Speleo – in to nikoli pred imenom kraja. Treba jo je torej izpustiti ali nadomestiti s kakšnim ustrežnejšim besednim vezivom. Odločimo se za in iz nemškega imena društva ob ustanovitvi leta 1910, ki se ga tudi sicer držimo kolikor se le da ter predlagamo za DZRJL v naslovu poglavja izbrani prevod: Verein für Höhlenforschung in Ljubljana.

Société des Explorations Souterraines en Ljubljana

Če je bilo iskanje pravega prevoda imena DZRJL v angleščino razmeroma premočrtno in je predlagana rešitev le izboljšana različica obstoječe in če je bilo pri nemškem prevodu precej več jezikovne telovadbe in pomenskih fines, zagazimo pri iskanju francoskega prevoda v močvirje, ali, še bolj točno povedano, v živo blato. Francozi so narod z domišljijo, v jamah pa domišljija poleti in so temu primerna tudi imena njihovih jamarskih društev. Jih je največ na svetu, prek 500, še angleško govorečih je manj. Uspel sem jih najti 482, 405 v Franciji in njenih prekomorskih ozemljih, tudi v Polineziji in na otoku Réunion, prek strani <https://ffspeleo.fr/structures-13.html> in <https://ffspeleo.fr/clubs-67.html> (moralo bi jih biti sicer 450, a jih v nobenem seznamu ni toliko), 54 v Belgiji (Valonija, <http://speleouubs.be/index.php/decouverte/nos-clubs>), 20 v francosko govorečem delu Švice (<https://speleo.ch/joomla/index.php/de/organisation-de/sektionen>) in 3 v kanadskem Quebecu (<http://www.cancaver.ca/docs/groups.htm#que>). Imena so pestra in slikovita, npr. Casque (Čelada), Te Anaorivai (s Tahitija, bolj soteskarji), Tribu d'explorateurs

des canyons et du karst dans l'état liquide (Pleme raziskovalcev sotesk in krasa v tekočem stanju) ali Passepartrou (Grem skozi luknjo). Med imeni se jih največ, 131 (27 %) začne na Spéléo Club ali Club Spéléo, 75 na Groupe Spéléo ali Spéléo Groupe, 28 na Association. S Société se jih začne 8.

Od štirih polnopomenskih besed v imenu DZRJL z Ljubljano ni problemov, pa tudi s prevodom besede društvo si ne gre po nepotrebnem delati težav – ohranimo sedanjí prevod société, tudi po vzoru na angleški society – le ostrivca smo dodali na oba e-ja, ki sta snovalcem obstoječega prevoda ušla. Problem pa je z jamami. Niz znakov grotte, najbolj tipičen prevod za jama, nastopa v 482 imenih francoskih društev le trikrat: Les taupes grotteuses (Jamski krti), Équipe de Grotologues Mosans (Jamoslovci iz Mosansa) in Grotologues en Montsalesie (Jamoslovci iz Montsalesieja). In še to nikoli kot jama - dvakrat kot jamoslovec, enkrat pa kot pridevnik jamski. Preverjanje z iskalnikom Google potrdi sum, da bo z besedo grotte bolj težko: »pour l'exploration des grottes« najde le 115 zadelkov, od tega sta med prvimi tremi dva, ki kažeta na strani Jamarske zveze Slovenije, malo bolje se obnese »d'exploration des grottes« (raziskovanje jam) s 158 zadetki, bistveno bolje pa malo širši izraz »des explorations souterraines« (podzemskih raziskav) s 1420 zadetki (9-krat več). Še bolje se sicer odreže ta zveza v ednini: »d'exploration souterraine« s 4670 zadetki (30-krat več), a je ne izberemo, ker je dejavnost našega društva raznolika, in bi bila ednina preveč omejevalna. Na podlagi navedenega, tudi z upoštevanjem pripombe o vejici pri nemškem prevodu – v 482 imenih francoskih društev se pojavi le dvakrat in spet nikoli pred imenom kraja, ter z nadomestilom veznika de z en v izogib ponavljanju (des in de, en Ljubljana namesto de Ljubljana) bi bil najprimernejši prevod iz naslova poglavja: Société des Explorations Souterraines en Ljubljana.

Zaključek

Zadeva z imenom društva v tujih jezikih, v prispevku so obravnavani trije, je morda videti precej obrobna, bolj vihar v kozarcu vode. Pa kot ste se lahko prepričali, je treba streti kar nekaj orehov, vsebinskih in jezikovnih, preden se voda zbistri in na vrh priplava sprejemljiva rešitev. A čas ni stran vržen, veliko zanimivega se najde spotoma in, kot bi se reklo, srce je tam, kjer mora biti, če veš, da si se vsaj pošteno potrudil.

¹ Verein für Höhlenkunde in Österreich (https://de.wikipedia.org/wiki/Verein_f%C3%BCr_H%C3%B6hlenkunde_in_%C3%96sterreich) je bil ustanovljen le tri leta prej, 1907 v Gradcu. Sledile so mu sekcije v Trstu, Brnu, Salzburgu, Linzu, na Dunaju, v Semmeringu in Müzzzuschlagu. V Ljubljani pa ne, pri nas je bilo ustanovljeno samostojno društvo.

USTVARJALNI JAMARJI

Maja Zagmajster

KAKO NAS JE POZIV Z DRUGE STRANI LUŽE SPODBUDIL, DA SMO POSNELI FILMČEK O OBISKU PLANINSKE JAME

Novembra leta 2017 nam je naša Katarina podtaknila idejo - kaj pa, če bi vi posneli en kratek filmček o zanimivostih slovenskih jam za ameriško publiko? Bila je namreč v stiku s kolegi, ki so postavljali spletno stran CavesLive.org, namenjeno izobraževanju ameriških otrok o jamah in lepotah podzemlja. Na to stran so želeli dati kolaž video prispevkov, ki bi predstavljali najrazličnejše vidike raziskovanja in pomena jam. In Katarina je seveda dobro vedela, da se da o jamah z našega konca sveta marsikaj povedati.

Bili smo za, Katarinina ideja, da bi v filmček vpletli tudi najmlajše obiskovalce, pa je tudi padla na plodna tla. Še več, takoj sem se spomnila še nekaj najmlajših članov moje družine, ki sem jih povabila k sodelovanju. S Štefko, Matijem in Teom smo začeli planirati vsebino, za ciljno jamo pa smo sprejeli Katarinin predlog – predstavili bomo Planinsko jamo. Ta je izjemna v svetovnem merilu z vidika bogastva in zastopanosti različnih podzemnih živali, a jama skriva še obilo drugih skrivnosti. V njej je mogoče videti podzemno sotočje rek, pa tudi rezultate velikih človeških naporov pri gradnji poti in tunelov v živo skalo vzdolž reke Pivke. V jami je tudi nekaj predmetov, ki pričajo o preteklih

raziskavah v njej – taki so npr. veliki zbirni lijaki, na katerih so zbirali kapnico in študirali hitrost odlaganja sige. Pri iskanju podatkov o Planinski jami so nam pomagali člani DZRJL, za kar smo jim zelo hvaležni.

Tako se je nedeljskega jutra, 27. novembra 2017, na parkirišču pri Planinski jami zbrala raznolika družina. Prišle so majhne filmske zvezde, ki smo jih spremljali starši, kot tudi nekaj članov našega društva, ki so pomagali pri izvedbi snemanja. Poleg snemanja filma je bila naloga tega dne posneti tudi fotografijo sotočja rek, ki jo je prevzel in odlično opravil Uroš.

Male obiskovalce smo dobro oblekli in se pogumno odpravili proti jami. Matija je že zunaj začel zavzeto in nadvse profesionalno snemati našo hojo, s tem pristopom pa je nadaljeval tudi v jami. Kot se za snemanje spodobi, smo nekaj scen večkrat ponovili, tudi zato, da bi npr. posneli pravi odsev svetlobe v kapljicah, ki so padale s stropa. In ja, izkazalo se je, da je snemanje v temnem in vlažnem jamskem okolju kar zahtevna reč. Otroci so s svojo radovednostjo poskrbeli za zanimive kadre, vlogo vodiča v jami pa je prevzel Teo.

Glavni nastopajoči v kratkem filmčku »Visit to Planinska jama«: zadaj: Grega Maffi (Jamarska sekcija pri planinskem društvu Tolmin), Tina Zagmajster, Danaja Zagmajster Delić, Teo Delić, Katja Delić; spredaj: Erik Jemc, Svit Zagmajster Lovrek in Brina Delić Šori (foto: Maja Zagmajster).

Z otroci smo zavzeto iskali drobne postranice v majhnih lužah Tihega rova Planinske jame, kar smo vključili tudi v film (foto: Tina Zagmajster).

Vmes je imel tudi nekaj zanimivih pogovorov z otroci, kot je npr. tale:

Teo: »Kaj mam tle otroci? ...pajka – kakšnega pa?«

Svit: »Jamskega«

Teo: »Ja, kako pa veš, da je jamski?«

Svit: »Ker živi v jami!«

Snemalni dan se je po nekaj urah končal, a s tem se je delo šele začelo. Sledilo je nalaganje obsežnega video materiala na računalnike, pregledovanje in izbor ter urejanje posnetkov v smiselno zaporedje. Pripravili smo tudi spremni tekst, ki ga je nadvse profesionalno prebrala Štefka – izkazalo se je, da ima za to izjemen talent. Za pomoč pri montaži posnetkov smo prosili mojega prijatelja in po nekaj tednih smo izdelali končno verzijo dobre tri minute dolgega filmčka.

Do februarja 2018 je bil izdelan celoten kolaž prispevkov, v katerem je tudi naš, in objavljen je na prej omenjeni spletni strani pod naslovom »CavesLIVE: Bringing Caves and Karst to Light«. Filmček pa smo predstavili tudi na dveh filmskih festivalih. V organizaciji Parka Škocjanske jame je bil izveden festival kratkih filmov Jamnarkult, ki so ga

razdelili v dva sklopa. Naš film je doživel premiero na velikem platnu na prvi večer festivala, 17. avgusta 2018, v čudovitem ambientu letnega vrta centra »Pr Nanetovh« v Škocjanu. V čast si štejem, da je bil filmček uvrščen tudi v uradni video arhiv knjižnice Parka Škocjanske jame. Filmček smo predstavili tudi na »Speleo Film Festivalu«, ki je potekal vzporedno z letnim srečanjem hrvaških jamarjev v Ogulinu od 23. do 25. novembra 2018. In nenazadnje – filmček si je mogoče ogledati tudi na strani youtube.com, do njega se da priti, če v iskalnik vtipkate »Visit to Planinska jama, Slovenia«.

Scenarij, režijo in snemanje filma smo izvedli Matija Perne, Stephanie Sullivan in zgoraj podpisana. Zahvala gre vsem nastopajočim, avtorjem fotografij v filmu (Uroš Kunaver, Teo Delić, Gergely Balázs), pomočnikoma na snemanju (Gregor Pintar, Marjan Baričič) kot tudi montažerju (Perica Rai). Za podporo smo hvaležni DZRJL. Toda filma gotovo ne bi bilo, če nas k temu ne bi bila povabila Katarina Kosič Ficco – po njeni zaslugi smo se spustili v zanimivo avanturo ustvarjanja poljudnega naravoslovnega prispevka. In se pri tem zelo zabavali.

Fotografija reke Pivke pri sotočju z reko Rak, ki je postala del filma (foto: Uroš Kunaver).

DUO S

1100 lumov zaslepi galerijo,
ne pa drugih uporabnikov.

Močna, polnilna in vodotesna svetilka s funkcijo proti zaslepitvi.

Izredno zmogljiva DUO S svetilka deluje na akumulatorsko baterijo. Vodotesna in robustna - idealna za zahtevne športe, kot je jamarstvo. S patentirano Petzl FACE2FACE funkcijo DUO S omogoča, da se uporabniki lahko obrnejo drug proti drugemu, ne da bi se zaslepili in naredi raziskovanje skupine bolj udobno. Največja svetilnost: 1100 lumnov (način BOOST).